

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"צ שליט"א

פרשת
בלק
ו' – י"ב תמוז תשפ"ג

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר

מוהרא"ש

ר' אליעזר שלמה בן

ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות
מורנו ורבנו הרה"צ

ר' יצחק שמואל אהרן

לעזער שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה
הקדושה מתוך בריאות איתנה ונחת מכל
יצ"ח ותלמידיו

תוספות

רש"י

יצא לחירות — דאי לאו דשחרריה — לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין. **כל כך יש בידך** — משמיה דרבי, ואני שונה: וחכמים אומרים אינה מקודשת. **שטר אירוסין** — "הרי את מקודשת לי", וקדשה בו. **דרכה בר רב שילא** — לקמן. **השיאו אשה** — דאי לאו דשחרריה — לא הוה מעיבד אסיורא על ידו. **ואיהו עביד איסורא** — שנשא את שפחתו.

**יָצָא לְחֵירוּת. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל כָּךְ יֵשׁ בְּיָדָךְ, וַאֲנִי שׁוֹנֶה: הַכּוֹתֵב שְׁטַר אֵירוּסִין לְשִׁפְחָתוֹ, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מְקוּדֶּשֶׁת, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת! כְּדַאֲמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא: כְּשֶׁרָבּוּ הַמְּיַחֲלִין לוֹ תְּפִילִּין, הָכָא נַמִּי - כְּשֶׁרָבּוּ הַמְיַחֲלִין לוֹ מְיַחֲלִין, הָכָא מֵאי אִיכָּא מַיְידֵי, דִּלְעַבְדֵיהּ לָא מְעַבַּד לֵיהּ אִיסּוּרָא, וְאִיהוּ עָבַד אִיסּוּרָא? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאָמַר לָהּ "יָצְאִי בּוֹ וְהִתְקַדְּשִׁי בּוֹ", רַבִּי מֵאִיר סָבַר: יֵשׁ בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לָשׁוֹן שִׁחְרוּר, וְרַבָּנַן סָבְרִי: אֵין בַּלָּשׁוֹן הַזֶּה לָשׁוֹן שִׁחְרוּר. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: עֶבֶד שֶׁהִנִּיחַ תְּפִילִּין בִּפְנֵי רַבּוֹ - יָצָא לְחֵירוּת. מֵיתִיבִי: לָוֶה הַיְמֵנוּ רַבּוֹ, אוֹ שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס, אוֹ שֶׁהִנִּיחַ תְּפִילִּין בִּפְנֵי רַבּוֹ, אוֹ שֶׁקָּרָא שְׁלֹשָׁה פְּסוּקִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּפְנֵי רַבּוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא יָצָא לְחֵירוּת! - אָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא: כְּשֶׁרָבּוּ הַמְיַחֲלִין לוֹ תְּפִילִּין. כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִי שֶׁאָמַר בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ "פְּלוֹנִית שִׁפְחָתִי אַל יִשְׁתַּעְבְּדוּ בָהּ לְאַחַר מוֹתִי", כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁים וְכוֹתְבִין לָהּ גֵּט שִׁחְרוּר; אָמְרוּ לְפָנָיו רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִּי: רַבִּי, אִי אִתָּה מוֹדֶה שֶׁבְּנֵיהֶן עֲבָדִים? כִּי אָתָא רַב שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מִי שֶׁאָמַר בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ "פְּלוֹנִית שִׁפְחָתִי קוֹרַת רוּחַ", כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין עֲשֵׂה לִי, יַעֲשֶׂה לָהּ קוֹרַת רוּחַ", כּוֹפִין אֶת הַיּוֹרְשִׁין וְעוֹשִׂין לָהּ קוֹרַת רוּחַ; מַאי טַעֲמָא? מַצְוָה לְקַיֵּים דִּבְרֵי הַמֵּת. אָמַר אַמֵּימָר: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ - אוֹתוֹ עֶבֶד אֵין לוֹ תַּקָּנָה; מַאי טַעֲמָא? גּוּפֵיהּ לָא קָנֵי לֵיהּ, אִיסּוּרָא הוּא דְּאֵיפָּא וְאִיסּוּרָא לָא מָצֵי מַקְנֵי לֵיהּ. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וְהָאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, וְרַב חֲיָיא בַּר אָבִין אָמַר רַב: אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר! אָמַר לֵיהּ: צָרִיךְ וְאֵין לוֹ תַּקָּנָה. אִיפָּא דְּאָמַר, אָמַר אַמֵּימָר: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָמוּת - אוֹתוֹ הָעֶבֶד אֵין לוֹ תַּקָּנָה; מַאי טַעֲמָא? גּוּפֵיהּ לָא קָנֵי לֵיהּ, אִיסּוּרָא הוּא דְּאֵיפָּא וְאִיסּוּרָא לָא מָצֵי מַקְנֵי לֵיהּ, וְאִיסּוּרָא לְבָרֵיהּ לָא מוֹרֵי. אָמַר לֵיהּ רַב אָשֵׁי לְאַמֵּימָר: וְהָא כִּי אָתָא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: - דָּרֵךְ דִּימִי טָעוּתָא הִיא. אָמַר לֵיהּ: מַאי טָעוּתָא - דִּלְמָא אָמְרָה בִּלְשׁוֹן שִׁחְרוּר, הָא אָמְרָה בִּלְשׁוֹן שִׁחְרוּר הָכִי נַמִּי! אָמַר לֵיהּ: אֲנָא בְּדָרֵךְ שְׁמוּאֵל בַּר יְהוּדָה סְבִירָא לִי. הָהוּא דְּסַכְּרָתָא דְּעָבְדֵי דְּאִנְדֶּבֶן לְגוֹ, כְּלוּ מָרָוותָא בַּתְרָא, אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּינָא, אָמַר לְהוּ: זִילוּ אֲהַדְּרוּ אַבָּבֵי מָרָוותָא קַמָּאֵי, וְכִתְבוּ לְכוּ גִּיטֵּא דְּחֵרוּתָא. אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנַן לְרַבִּינָא, וְהָאָמַר אֲמֵימָר: הַמַּפְקִיר עַבְדּוֹ יָמוּת - אוֹתוֹ הָעֶבֶד אֵין לוֹ תַּקָּנָה? אָמַר לְהוּ: אֲנָא כְּרַב דִּימִי סְבִירָא לִי. אָמְרוּ לֵיהּ: דְּרַב דִּימִי טָעוּתָא הִיא! אָמַר לְהוּ: מַאי טָעוּתָא - דִּלְמָא בִּלְשׁוֹן שִׁחְרוּר, הָא אָמְרָה בִּלְשׁוֹן שִׁחְרוּר הָכִי נַמִּי. וְהִלְכְתָא כְּרַבִּינָא. הָהוּא עֶבְדָּא דְּבֵי תְּרֵי, קָם חַד מִינַּיְיהוּ וְשִׁחְרְרֵיהּ לְפַלְגֵיהּ, אָמַר אִידָךְ: הָשְׁתָּא שְׁמַע בִּי רַבָּנַן וּמַפְסְדִי לֵיהּ מִינַּאי, אֲזַל אַקְנְיֵיהּ לִבְנוֹ קָטָן; שְׁלָחָהּ רַב יוֹסֵף בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב פַּפָּא, שְׁלַח לֵיהּ: כַּאֲשֶׁר עָשָׂה כֵּן יַעֲשֶׂה לוֹ גְּמוּלוֹ; יָשַׁב לוֹ בְּרֹאשׁוֹ, אֲנַן קִים לָן בְּגִינָּאךְ דִּמְקַרְבָא דְּעַתִּיהּ לְגַבֵּי זוּזֵי, מוֹקְמִינַן לֵיהּ אֶפּוֹטְרוֹפּוֹס,

ומקרקש

לאפוקי מרבי יוסי דאמר: זמנו של שטר מוכיח עליו, אף על גב דרב גופיה פסיק בווותיה בההיא פרקא. דהתם לשופרא דשטרא אתקין, אבל הכא, למאן דאמר בבליו של מקנה – לא מהני בבליו של קונה. ובקונטרס פירש ב"הזהב" (בבא מציעא מג,א) דלוי דאמר בבליו של מקנה – כל שכן בבליו של קונה. ואין נראה, בין דאמר דגואל נתן לבעז – לא מהני אלא בענין זה. כמו לרב נחמן דאמר: פירי לא עבדי חליפין משום דבענין דומיא דנעלו, ולא אמרינן דהואיל דבלי שוה פרוטה קני – כל שכן פירות שוים אלף זוז, דאיכא תנאה טפי, דגמר ומקנה. ועוד: אמרינן בנדרים ב"השותפין" (מח,ב) דסודרא קני על מנת להקנות הוא.

כשרבו הניח לו תפילין – ולא משום דלא מיעביד ליה איסורא, דמברך עליהן ואיכא ברכה לבטלה – דהא סוכה לולב ושופר וכמה מצות עשה שהנשים מברכות, אלא משום דאין עבדים רגילים בתפילין, ואי לאו דשחרריה – לא הוה מנח ליה.

אותו העבד אין לו תקנה – פירוש: לא בבת חורין ולא בשפחה, כדפירש בקונטרס לעיל. ואין נראה, מדאמר לעיל (לח,א): עבד שברח מבית האסורין כר' ולא עוד אלא שכופין את רבו ועושה אותו בן חורין. ומאי קא משמע לן? פשיטא דכופין אותו, כיון דאסור בשפחה ובבת חורין, כמו חצוי עבד וחצוי בן חורין! וכן הא דאמר בירושלמי, דהיכא דאמר "שחררו" – כופין את היורשים משום מצוה לקיים דברי המת. תיפוק ליה משום דאסור בשפחה ובבת חורין! ובפרק בתרא דכריתות (כד,ב) אמרינן דסבר רבן שמעון בן גמליאל: המפקיר עבדו יצא להיתירו, ועריך גט שחרור, ומעובד גט שחרור אוכל בתרומה, ומסתברא, כיון דאוכל בתרומה – דשרי נמי בשפחה, ולכך נראה דאין לו תקנה – בבת חורין קאמר, אבל בשפחה – שרי. **צריך** ואין לו תקנה – תימה: דתיקשי ליה מאידך דרבי יוחנן, דאמר לעיל (לח,א): עבד שברח מבית האסורין כר', ולא עוד אלא כופין את רבו, אלמא: יש לו תקנה!

הא אמרה בלשון שחרור הכי נמי – תימה, דלעיל קאמר אדרבי יוחנן: אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי יהא משתלח בלא גט, דעבדו כאשתו. והכא משמע דבעי גט! ושמא לעיל אתיא כרב שמואל בר רב יהודה דהכא. אי נמי: הכא בעי גט מדרבנן, שלא יאמר לו "עבדי אתה" – כדאמר לקמן לחד תנא ביוצא בראשי אברים.

וכתב

וכתב ליה גיטא דחזיתותא על שמיה – לא נהירא לרבינו שמואל פירוש הקונטרס, דמפרש: על שמיה דקטן. שאין מעשה קטן כלום להתירו בבת חורין, כמו קטן שקנה יבמתו מן התורה, דאינו נותן גט עד שיגדיל. ואף על גב דפעושות כבר שית כבר שבע ממכרן מכתב במטלטלים (גיטין נט,א) – היינו בממון דוקא, דדפקר בית דין היה דפקר. אלא נראה לו לפרש: דכתב ליה גיטא על שמיה – דאפוטרופוס. ואף על גב דבעלמא אין האפוטרופסין רשאין להוציאן לחירות, הכא כיון דעשה שלא כהוגן, להקנותו לבנו קטן – הפקירוהו בית דין, ונתנוהו לאפוטרופוס לשחררו. כדאמרינן דאפוטרופסין תורמין ומעשרין לאבוד ואף על גב דדרשינן (שם נב,א): "אתם" ולא אפוטרופסין, אלא הפקר בית דין הפקר, דהפקירו בית דין התבואה של תינוק ונתנוה לאפוטרופוס שיוכל לתרום, ואינו אוכל טבלים. ובלא קרקושי זוזי לא רצו בית דין להפקירו ליתן לאפוטרופא לשחררו, דאינו נכון לעבור על דעתו של תינוק. ורבינו הם מפרש: דהכא לאו קנסא הוא, מדלא קאמר "הוא עשה שלא כהוגן – לפיכך נעשה לו שלא כהוגן", כדקאמר ביבמות בפרק "בית שמאי" (קי,א), אבל "באשר עשה בן יעשה לו" – הוי דינא, כדאשכחן בסוף פרק "השואל" (בבא מציעא קא,ב). ובדין יכול האפוטרופוס לשחררו דרך מכירה, כדאמרינן: ומוכרין אותן לאחרים. ולרבי נתן דמי עצמו ויוצא ואפילו בלא קרקושי זוזי. אלא משום דמי חזי בחובא ואיטלולא, שהתינוק עומד ומצוה שלא למכור, לפי שאביו מלמדו לצוות, ואיכא לזות שפתים. אבל כי מקרקש ליה זוזי – לא יחוש לדברי אביו. וגיטא דחזיתותא נמי לא הוה צריך, דכסף גומר בלא שטר, דדוקא ביוצא בראשי אברים איכא למצריך קנא דקידושי (כד,ב), אלא לפי שנעשה על ברחו של אב – צריך מדרבנן לגיטא דחזיתותא. שלא יאמר לו "עבדי אתה".

חיישינן שמא זיכה לו על ידי אחר – האי "חיישינן" דוי ודאי, כמו: חיישינן שמא במי מילין כתבו (גיטין יט,ב).

הודאת בעל דבר – בנותן לא אמרינן הכי, דפעמים סבר שמקבל מידו זוכה בה והוא לא קבל. והא דבעי מי אוכל פירות – פירוש בעלמא הוא, כדמסיק; ולא פליגי. **הקדש** חמץ ושחרור בר – פירש בקונטרס: דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד, אבל קדושת דמים – לא, כדמשמע בערכין (כג,ב), ובפרק "אף על פי" (כתובות נט,ב) גמי אמרינן: שאני קונמות דקדושת הגוף ניתנו, כדרבא בר', משמע: דוקא קדושת הגוף מפקיע מידי שעבוד. וקשה לרבינו חם: דאי חשיב ברשותו של לוה כל זמן שלא הגיע הזמן – אפילו קדושת דמים נמי מפקיע מיד שעבוד, ואי לא חשיבי ברשותו – אפילו קדושת הגוף נמי לא, ד"כי יקדיש את ביתו" כתיב, מה ביתו ברשותו! ואומר רבינו יצחק: דרבא לטעמיה, דאמר בפרק "כל שעה" (פסחים לא,א) דבעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה, וחשיב ברשותו. ודוקא קדושת הגוף שאין לו פדיון מפקיע מידי שעבוד, בגון שור תם למזבח, או קונמות דפרק "אף על פי" (כתובות נט,ב) ואצטלא דפרשה אמינחב, ביבמות בפרק "אלמנה" (סו,ב), דכיון שחל שעה אחת – תו לא פקע, דלא עדיף שעבוד מנתינת דמים. וכן חמץ, וכן שחרור. ומפרש בירושלמי טעמא: משום דלא מצינו עבד משתחרר וחזר ומשתעבד, והיינו בדפרישית: דקדושת הגוף כיון דזיילא – תו לא פקע. אבל קדושת דמים – לא אלים כח הקדש מכח מקדיש, כיון דיש לה פדיון וראויה לפקעו, כדאשכחן בשדה מקנה, כשהקדיש לוקח – דחזרת לבעלים ביובל. והא דלא חשיב רבא מת, בגון דהויא דאצטלא, ועבודה זרה בגון שעשה ביתו אפותיקי והשתחוה לו, דמפקיעין מידי שיעבוד – משום דהוו בבלל הקדש. והא דלא חשיב מכר דעשה שורו אפותיקי ומכרו (בבא קמא יא,ב), דאין בעל חוב גובה ממנו – התם תקנתא דרבנן היא, משום פסידא דלקוחות, דלית ליה קלא. דהא בעשה עבדו אפותיקי ומכרו – בעל חוב גובה הימנו (שם) כיון דאית ליה קלא, ונזדמנים הלקוחות. ועוד יש לומר: דלא חשיב אלא הנך תלתא שהם משניות או בריייתות, ודשחרור שמעינן ממתניתין דהכא, וחמץ בפרק "כל שעה" (פסחים לא,א), וקונמות בפרק "אף על פי" (כתובות נט,ב). אבל מת ועבודה זרה ומכר, דלא שמעינן להו ממשנה או מברייתא – לא חשיב. ובפרק "המניח" (בבא קמא לג,ב) דאמר: הקדישו מוקדש משום דרבי אבהו, אבל קדושה גמורה – לא, איכא לאוקמי דאילו בראוי למזבח, אפילו הכי אין מפקיע מידי שיעבוד דניזק, דכיון דאינו יכול לסלקו בזוזי, אפילו לרבי ישמעאל, דדמפרש בפרק "המניח" (שם), מודה רבא דלמפרע הוא גובה. ואם תאמר: כיון דקונמות מפקיעין מידי שיעבוד בהקדש, אם כן כל לוה יפקיע נכסיו מן המלוה, שיאסר עליו בקונמות! ויש לומר: דאלמוה רבנן לשיעבודיה דבעל חוב, כדאמר בפרק "אף על פי" דאלמוה רבנן לשיעבודא דבעל. דעל ברחיך לאו דווקא דבעל, דהא גריש "המדיר" (כתובות ע,א) פריך: וכיון דמשעבד לה – כל במיניה דמפקיע ליה לשיעבודיה? אלמא דאלמוה נמי לשיעבודה דאשה. והא דאמרינן בפרק "אלמנה" (יבמות סו,ב) דקציירה מיתנא ומפקע ליה לשעבודה דאשה – יש לחלק, דלא אמרינן אלמוה אלא בקונמות, דלא מיתסרי אלא אבעל חוב, דאילו

ומקרקש ליה – עבדא. זוזי – דבר מועט, לינוקא, ולא יצטרכו בית דין לכופו, שהוא ישתדרדו מדעתו בשביל זוזי. ובלבו קרקושי זוזי לא אפשר, דינוקא לאו בר בפייה הוא, ואפוטרופסין אין רשאין להוציא עבדים לחירות, ולא לחוב ליתומים, כדאמרינן ב"הנזקין" (גיטין נב,א), ותינוק זה מקחו מקח וממכרו ממכר במטלטלין, כדתנן (שם נט,א): הפעושות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלים. ואפוטרופוס מוקמינן לעיין בתקנתו, לשומו בדמים מעולים. הכי גרסינן: **האומר עשיתי פלוני עבדי בן חורין עשוי בן חורין הרי הוא בן חורין הוא הוא בן חורין** — כלומר, באחד מן הלשונות הללו — הרי הוא בן חורין. **אעשנו בן חורין רבי אומר קנה** — דהכי משמע: אעשנו בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו. ואנן מוקמינן לה בדבתב ליה הני לישני בשטרא, ומסר ליה. **וחכמים אומרים לא קנה** — שאין זו אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן, ובשטר אחר, ועדיין לא עשה. **אמר רבי יוחנן וכולן בשטר** — האי "האומר" דקתני — כותב הוא, שכתב לו אחד מן הלשונות הללו, ומסר לו. אבל באמירה בעלמא — לא הוי בן חורין, ולא פקע ממנויה מיניה, ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו על ידי חליפין, דהוי כקונה עצמו מידו בכספא; דבאמרינן לעיל גבי הוהא דשקיל כומתיה שדא בה. אי נמי שביב מרע, משום דדבריו ככתובים וכמסורה דמי. "וכולן בשטר" נמי דשדה — הכי מפרשינן, דאילו בדבריה לא בעי מקניא ארעא. ואני שמעתי: וכולן בשטר — צריך לכתוב גט שחרור, וכן בעי שדה — צריך לכתוב לו שטר מתנה, ו"האומר" דקתני — באמירה בעלמא היא. ויש להקשות: בשלמא גבי עבד — איכא למימר בלשון חירות פקע כספיה, וקנה העבד עצמו בן חורין. אבל גבי שדה — מי איכא למימר הכי, והיכי נימא קנה? נהי דגבי "נתתי" ו"נתתיה" — נימא הרי הודה שכבר נתן על ידי שטר או בקנין מתנה גמורה, אבל "אתננה" היכי נימא דקנה? **שמא זיכה** לו — גט חירות. **על ידי אחר** — ואמר לה: זכי בו לפלוני. **חזקת הוא לו, וחזר לו שלא בפניו. הוראת בעל** דין — עבד, וכן מקבל מתנה. כיון דאמר לא קבלתי — נאמן, ויכול זה לחזור ולזכות בו אם ירצה, דאמרינן: טעה, בסבור שקבלה זה מידו. **משלשין** — ביד שליש נאמן, עד שיבא אליהו. **הא באנא הא בברא** — אם מקבל מתנה עצמו בחזיים, ואמר: לא נתן לי — נאמן, ואוכל הנותן את הפירות. אבל אם מת, ובנו אמר: לא נתן שדה זו לאבא — משלשין, דשמא יבואו עדים שמכרה לאביו, וזה לא ידע. **משנה אפותיקי** — אם לא אפרע לך חובך ממקום אחר — הרי זה לפניך לגבותה. **ושחררו** — בגמרא מפרש לה לכולה. **גמרא שורת הדין אין העבד חייב כלום לרבי שני** — שלא היה גופו קנוי לו, אלא משועבד, ואתי שחרור ומפקיע שעבוד, כדרבא. **הקדש** — עשה שורו אפותיקי והקדישו קדושת הגוף למזבח. ודוקא קדושת הגוף, דקדושת דמים לא מפקעה שעבוד, כדתנן (ערכין כג,א): מוסיף עוד דינר ופודה את הנכסים הללו. **חמץ** — גי שהלוה את ישראל ושעבד לו חמצו ולא הרדינו אצלו – אתי איסור חמץ ומפקע לשעבודיה דגוי, והוה ליה חמצו של ישראל שעבר עליו הפסח, ואסור בהנאה.

ויאמר

ומְקַרְקֵשׁ לֵיהּ זוּזֵי, וְכָתַב לֵיהּ גִּיטָּא דְּחֵזִיתוֹתָא עַל שְׁמֵיהּ. תָּנוּ רַבָּנָן: הָאוֹמֵר "עֲשִׂיתִי פְּלוֹנִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין", "עֲשׂוֹנִי בֶּן חוֹרִין", "הֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין" - הֲרֵי הוּא בֶּן חוֹרִין, "אֲעֶשֶׂנּוּ בֶּן חוֹרִין" - רַבִּי אוֹמֵר: קָנָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְכוּלָּן בִּשְׁטָר. תָּנוּ רַבָּנָן: הָאוֹמֵר "נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי", "נְתוּנָה לְפְלוֹנִי", "הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ" - הֲרֵי הִיא שֶׁלּוֹ; "אֶתְּנֶנָּה לְפְלוֹנִי" - רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: קָנָה, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא קָנָה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: וְכוּלָּן בִּשְׁטָר. תָּנוּ רַבָּנָן: הָאוֹמֵר "עֲשִׂיתִי פְּלוֹנִי עַבְדִּי בֶּן חוֹרִין", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא עֲשָׂאנִי" - חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא זִיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר; "כָּתַבְתִּי לוֹ", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא כָּתַב לִי" - אַחֵר; "כָּתַבְתִּי וְנָתַתִּי לוֹ", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא כָּתַב לִי וְלֹא נָתַן לִי" - הוֹדָאַת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֵדִים דָּמֵי. הָאוֹמֵר "נָתַתִּי שָׂדֶה פְּלוֹנִית לְפְלוֹנִי", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא נָתַן לִי" - חַיְישִׁינַן שֶׁמָּא זִיכָּה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר; "כָּתַבְתִּי לוֹ", וְהוּא אוֹמֵר "לֹא כָּתַב וְלֹא נָתַן לִי" - הוֹדָאַת בַּעַל דִּין כְּמֵאָה עֵדִים דָּמֵי. מִי אוֹכֵל פֵּירוֹת? רַב חִסְדָּא אָמַר: נוֹתֵן אוֹכֵל פֵּירוֹת, וְרַבָּה אָמַר: מְשַׁלְּשִׁין אֶת הַפֵּירוֹת. וְלָא פְּלִיגִי: הָא בְּאַבָּא, הָא בְּבָרָא. **משנה** עֶבֶד שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ אַפּוֹתִיקִי לְאֲחֵרִים וְשִׁיחְרְרוֹ, שׁוֹרַת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חַיָּב כְּלוּם, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ וְעוֹשֶׂה אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב שְׁטָר עַל דְּמָיוֹ; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא מְשַׁחְרֵר. **גמרא** "עֶבֶד שֶׁעָשָׂאוֹ רַבּוֹ אַפּוֹתִיקִי וְשִׁיחְרְרוֹ". מִי שְׁחִרְרוֹ? אָמַר רַב: רַבּוֹ רִאשׁוֹן; שׁוֹרַת הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חַיָּב כְּלוּם לְרַבּוֹ שֵׁנִי, כְּדְרָבָא. דְּאָמַר רָבָא: הֶקְדֵּשׁ חָמֵץ, וְשִׁחְרוּר - מַפְקִיעִין מִידֵי שְׁעִבּוּד. וְאָמַר

ויאמר לו עבדי אתה — ויוציא לעז °על בניו. **אלא המשחרר כותב** — שטר לבעל חובו על דמיו, הואיל והזיק שעבודו — ישלם לו. **אין העבד חייב בלום במצות** — דנוהגות בבני חורין יותר מבעבדים, שלא היה קנוי לו, ולא יכול לשחררו. **על דמיו** — העומדים על החוב. **אינו כותב** — אין עבד כותב לו שום שטר, דמאי עבד ליה? אימו לא גרם ליה ולא מידי. **אלא משחרר כותב** — לו שטר על העתק. היזק **שאינו** ניכר **שמיה** היזק — ולתנא קמא לא שמיה היזק, לפיכך אין לנו לחייב את המשחרר, אלא העבד לפי הנאתו מן השחרור. **שני רבי קרית ליה** — תנא דמתניתין, בתמיה, דקתני: כופין את רבו, ומוקמת לה ברבו שני: **משחרר קרית ליה** — מי הוי שחרורו שחרור? **ושטפה נהר** — ושוב כל השדה וגוף הקרקע מקולקל, שהמים צפין עד לעולם עליה. **שפיר נאה** — כך כינוי. **לא יהא לך פרעון בו'** — אבל אמר לו "אם לא פרעתיך גבה מזו" — לא קמה ליה ברשותיה, ולאו אדעתא דידה לחזרה אוחפיה, ואינו חייב באחריותה, וגובה משאר נכסים. **גובין משאר נכסים** — כלומר, אם ירצה — מוכר את אלו, והן גובין מן השאר. **אינה גובה משאר נכסים לפי שאין דרכה של אשה לחזר על בתי דינין** — כלומר, דווקא הטילה אחריות בכתובתה על שדה זו, ועל מנת כן נשאת, ולא שיהיו כל נכסיו אחראין לה, ולא תדע על איזה לחזור, מי קנה ראשון ומי אחרון, ותצטרך לדון עם כל אחד ואחד. **משנה** **מי שחציו עבד כו'** — כגון שהיו שני אחין או שני שותפין, ושחרר אחד את חלקו. **תקנתם את רבו** — שאינו חסר כלום. **לישא שפחה אינו יכול** — מפני צד חירות שבו.

בת

1 ויאמר לו "עַבְדִּי אַתָּה", כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ שֶׁנִּי וְעוֹשֶׂה
2 אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב עֶבֶד שֶׁטָּר עַל דָּמָיו; רַבָּן
3 שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵין הָעֶבֶד כּוֹתֵב אֶלָּא
4 מְשֻׁחְרָר כּוֹתֵב. בְּמַאי קָא מִיפַּלְגִי? בְּמַזִּיק שֶׁעִבְּדוּהוּ
5 שֶׁל חֲבֵירוֹ קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: חַיָּיב, וּמָר סָבַר:
6 פָּטוּר. אִיתְּמַר נַמִּי: הַמַּזִּיק שֶׁעִבְּדוּהוּ שֶׁל חֲבֵירוֹ, בָּאנוּ
7 לְמַחֲלוֹקֶת רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבָּנָן. עוּלָּא אָמַר:
8 מִי שֶׁיִּחְרְרוּ - רַבּוֹ שֶׁנִּי. שְׁנִיר הַדִּין אֵין הָעֶבֶד חַיָּיב
9 בְּלוֹם בְּמִצְוֹת, אֶלָּא מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם, שֶׁהֲרֵי יָצָא
10 עָלָיו שֵׁם בֶּן חוֹרִין, כּוֹפִין אֶת רַבּוֹ רִאשׁוֹן וְעוֹשֶׂה
11 אוֹתוֹ בֶּן חוֹרִין, וְכוֹתֵב שֶׁטָּר עַל דָּמָיו; רַבָּן שִׁמְעוֹן
12 בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֵינוֹ כּוֹתֵב אֶלָּא מְשֻׁחְרָר כּוֹתֵב.
13 בְּמַאי קָמְיַפַּלְגִי? בְּהֵיזֵק שֶׁאֵינוֹ נִיכָּר קָמְיַפַּלְגִי, מָר סָבַר:
14 שְׁמֵהּ הֵיזֵק, וּמָר סָבַר: לָא שְׁמֵהּ הֵיזֵק. עוּלָּא מַאי
15 טַעֲמָא לָא אָמַר כְּרַב? - אָמַר לָךְ: שֵׁנִי, רַבּוֹ קָרִית
16 לֵיהּ?! וְרַב מַאי טַעֲמָא לָא אָמַר כְּעוּלָּא? - אָמַר לָךְ:
17 שֵׁנִי, מְשֻׁחְרָר קָרִית לֵיהּ?! אֵיתְּמַר: הָעוֹשֶׂה שָׂדֵהוּ
18 אַפּוֹתִיקִי לְאַחֵרִים וּשְׁטָפָהּ נָהָר, אָמַר שְׁפִיר נָאֶה אָמַר
19 רַבִּי יוֹחָנָן: אֵינוֹ גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים, וַאֲבוּהּ דִּשְׁמוּאֵל
20 אָמַר: גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק:

21 מִשּׁוּם דְּאָמַר שֶׁפִּיר נָאֶה הוּא, אוֹמַר שְׁמַעְתָּא דִּלָּא שְׁפִירָן? תְּתַרְגֵּם שְׁמַעְתָּיהּ, דְּאָמַר לֵיהּ
22 "לֹא יְהֵא לָךְ פַּרְעוֹן אֶלָּא מִזּוֹ". תָּנֵיָא נַמִּי הָכִי: הָעוֹשֶׂה שָׂדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לְאַחֵר וּשְׁטָפָהּ נָהָר
23 - גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים, וְאִם אָמַר לוֹ "לֹא יְהֵא לְךָ פַּרְעוֹן אֶלָּא מִזּוֹ" - אֵינוֹ גּוֹבֶה מִשְּׁאָר
24 נְכָסִים. תָּנֵיָא אִידָךְ: הָעוֹשֶׂה שָׂדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לְבַעַל חוֹב וְלִכְתֻבַּת אִשָּׁה - גּוֹבִין מִשְּׁאָר
25 נְכָסִים; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בַּעַל חוֹב גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים, אִשָּׁה אֵינָהּ גּוֹבָה
26 מִשְּׁאָר נְכָסִים, שֵׁיֵּין דִּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְחַזֵּר עַל בָּתֵּי דִינִין. **משנה** מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן
27 חוֹרִין - עוֹבֵד אֶת רַבּוֹ יוֹם אֶחָד וְאֶת עַצְמוֹ יוֹם אֶחָד, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל; בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים:
28 תִּקְּנָתָם אֶת רַבּוֹ וְאֶת עַצְמוֹ לֹא תִקְּנָתָם! לֵישָׁא שִׁפְחָה אִי אֶפְשָׁר - שֶׁכְּבָר חֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין,

בת

בטל לגמרי, דאפילו בעל עצמו שמכר – יכול לחזור ולבטל המכירה. דהכי אמרינן ביבמות, בפרק "אלמנה" (סו,ב) גבי מכנסת שום לבעלה, דתניא: מכרו שניהם לפרנסה, זה היה מעשה לפני רבן שמעון בן גמליאל, ואמר: הבעל מוציא מיד הלקוחות. ופירש שם בקונטרס: מכרו שניהם – או זה או זה, דאם מכר הבעל – האשה מוציאה, ואם מכרה האשה – הבעל מוציא. ורבינו תם פירש: דאפילו אם מוכר הבעל – הוא עצמו מוציא. דתקון רבנן שלא יתקיים המקח כלל, ובטל לאלתר, שלא תטרח האשה לטרוף מהם. דרבן שמעון בן גמליאל לטעמיה, דאמר הכא: שאין דרכה של אשה לחזר אחר בתי דינים. ולא דמי לשאר נכסים של בעל שהמקח קיים עד שתבא האשה ותטרוף, דהתם אין כתובתה מיוחדת עליהן יותר משאר נכסים, ואי איכא בני חרי – לא גביא ממשעבדי. אבל הכא, אפילו איכא בני חרי – יכולה היא לומר: לא שקילנא אלא דני שנתייחדו לי. על דן הפקיעו חכמים כח המוכר לאלתר, שלא תהא צריכה לחזר אחר בתי דינין. וכן מוכח בירושלמי, דפליג רבי יוחנן ורבי אלעזר בנכסי צאן ברזל, רבי יוחנן אמר: מכרו – אינן מכורין, אמר ליה רבי אלעזר: אוכלין בתרומה מכחו, ואת אמרת אינן מכורין? והדר קאמר: במאי פליגון – במכרן לעולם או במכרן לשעה? ומסיק דאתיא דרבי אלעזר כרבנן, דאמרי הכא: גובין משאר נכסים, ורבי יוחנן כרבן שמעון בן גמליאל. הוי בשמכרן לשעה – אינן קיימין, אבל מכרן לעולם – דברי הכל אינן קיימין. ומתיישב בדוך פירש הקונטרס ד"האשה שנפלו" (כתובות פא,א), **לישא** שפחה אינו יכול – ואם תאמר: אפילו יכול לישא שפחה את אינו מקיים בכך פריה ורביה. כדמוכח בפרק "הבא על יבמתו" (יבמות סב,א) גבי היו לו בנים קודם שנתגייר ונתגייר, דאמר: הכל מודין בעבד שאין לו ולידים! ויש לומר: דאם היה יכול לקיים שבת כל דהו – משום מצות "פרו ורבו" לחודיה לא הוה כפין לרבו, דלא מיחדיש בה, בין דאנוס הוא. ואם תאמר: וליתני עשה ד"פרו ורבו" ולידיה לאו ד"לא יהיה קדש" (דברים כג)! ויש לומר: דהכא אפשר לקיים שניהם על ידי כפייה. ועוד: דכי מעיקרא לאו – לא מקיים עשה, אלא בגמר ביאה דחזיא להתעבר. ועוד: דבדידיה ליכא עשה, דאפילו מיפקדא – אפשר לה בביניהא בה. ואם תאמר: ויכנור עצמו בעבד עברי, דעבד עברי שרי בשפחה. דאפילו אין לו אשה ובנים – הא איכא למאן דאמר דרבו מוסר לו שפחה כנעניות! ויש לומר: דאמר ב"איתו נשך" (בבא מציעא עא,א): גר ומשוחרר אין נמכרין בעבד עברי משום דבעינן "ושב אל משפחתו". ואם תאמר: הישא חציה שפחה וחציה בת חורין, כדאמרינן בפרק "אותו ואת בנו" (חולין עט,א) דפרדה שתבעה אין מרביעין עליה אלא מינה! ויש לומר: דגבי בלאים לא אסר אלא תרי מיני, והנהו הוו חד מינא. אבל הכא – אתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות. ואם תאמר: הישא ממזרת, דצד עבדות שרי בה, כדתנן בפרק "האומר" (קידושין סט,א); יכולין ממזרים לישתר, כיצד? ממזר נושא שפחה. רצד חירות נמי שרי בה, כדתנן פרק "עשרה יוחסין" (שם סט,א); חרורי וממזרי מותרין לבא זה בזה. וכי תימא דאתי צד עבדות ומשתמש באשת איש – ישאנה באיסור בלא קדושין, כמו שממזר נושא שפחה, וכמו לישא שפחה אינו יכול! ואומר רבינו תם: דאין זו תקנה להרבות ממזרים בישראל. ואם תאמר: הישא נתינה, דחרורי ונתיני מותרין לבא זה בזה, בפרק "עשרה יוחסין" (שם) ועבד נמי מותר בה, דאמרינן בפרק "יש מותרות" (יבמות פה,ב): ממזרת ונתינה לישראל איכא בינייהו, למאן דאמר מפני שהוא מרגילה – הוו היא מרגילתו, פירש: שיוכל בנה ליטהר על ידי שישא שפחה! ויש לומר דאף על גב דאסור בנה בשפחה – אינה חוששת רק שיש לו

בת חורין אינו יכול — לישא, מפני צד עבדות שבו. **לא תוהו בראה** — יצור הארץ, לא על תוהו — להיות ריקנית, ברא אותה. כי אם לשבת — להיות בה יישוב, יצרה.

גמרא קנה — והוי חציו בן חורין. **והפדה לא נפדתה** — דגבי שפחה חרופה איכא דדריש ליה בפדויה ואינה פדויה לקמן, ובמסכת בריתות (יא,א): חציה שפחה וחציה בת חורין, וסתם פדויה — בכסף ובשוה בכסף. **חופשה לא נתן לה** — היינו שטר, דגמר "לה" "לה" מאשה. **מה בסף בין בולו בין חציו** — כדילקן מ"והפדה לא נפדתה". **מה אשה לחציה לא** — אין אשה מתגרשת מבעלה לחציה. **רבנן סברי גזירה שוה עדיף** — דלא שבקינן גזירה שוה דילפינן מהיקש. **ורבי סבר:** היקש עדיף, דכי איכא למילף מהיקש ומגזירה שוה — שבקינן גזירה שוה וילפינן בהיקש. **דכולי עלמא גזירה שוה עדיפא** — דכיון דמופנה לדרוש — הוי ליה כמאן דכתביה בגופיה דקרא, דהא קרא יתירא הוא. וכי לאו מופנה נמי, ואין להשיב עליה, כיון דמסיני נמרנן לה, דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו — איהי עדיפא מהיקש. **שכן אינה יוצאה בכסף** — לפיכך אינה מתגרשת לחציה. **תאמר בשפחה שיוצאה בכסף** — הלכך כי נפקא בשטר — תצא אף לחציה. **דברה תורה כו'** — ולעולם בשפחה גמורה משתעי. **לא קנה** — דגמר "לה" "לה" מאשה. **בשטר הוא דפליגי** — הדר פריך: נימא בהך מתניתא שטר נקט דוקא, דאילו בכסף — דברי הכל קנה. **נימא** תיהוי **תיובתא דרב יוסף בתיתי** — חדא, דאמר בשטר רבי מודה, והכא תניא דפליג. ועוד, דאמר רב יוסף דבכסף פליגי — ובריישא דיקא דבכסף מודו רבנן דקנה. **להודיעך כחו דרבי** — דאפילו בשטר, דאיכא למגמר "לה" "לה" מאשה, דלא תיפוק לחציא — פליג. **להודיעך כחן דרבנן** — דאפילו בכסף, דאיכא למדרש "והפדה לא נפדתה" — פליגי. **יכול לבל** — שכולה פדויה, ונתארסה לעבד עברי, קרא משתעי, וקאמר דלא יזמתו מחמת ניאוף — דלמוד לומר "לא נפדתה". **אי לא נפדתה יכול** לבל — דלא נפדתה כלל, ואפילו הכי מיחזיב אשם אביאה דידה הואיל ונתייחדו לעבד עברי, שמותר בשפחה. **אין לי אלא בכסף** — דאמרינן ביה דנפקא לחירות. **בשטר מנין** — שיוצאה לחירות. **אין לי אלא חציו בכסף** — וכל שכן כולו. **או בולו בשטר** — אבל חציו בשטר — עדיין לא למדנו שאם שיחרר חציו — יהא חציו בן חורין. **בשלמא לרב יוסף לבתר דאיתותב** — ואוקימנא על כרחין דבתרוייהו פליגי. **הא מני** — דאמר בתרוייהו נפקא לחצאין — רבי היא. **אלא לרבה** — דאמר: בשטר פליגי, אבל בכסף דברי הכל קנה. **ריישא** — דקתני בכסף לחצאין — דברי הכל. **וסיפא** — דקתני אף בשטר לחצאין — רבי היא, ולא רבנן? **רב אשי אמר רבי היא** — רבי אמרה לכולה, דאית ליה בתרוייהו קנה, ורבנן אינפלו עליה בעלמא אשטר ולא אכסף. והא מתניתא מידא אידו אמרה. ולא גרסינן: ונסיב לה אליבא דתנאי. **מוקים לה** — דמשכחת חציו עבד וחציו בן חורין בכסף, ודברי הכל.

של

בעבד

טהרה, דסבורה שלא יחשב איסור, כמו שהיא אינה חוששת דהא מינסבא לישראל. והא דאסור נתין בשפחה טפי מממזר, אף על גב דשניהם פסולי קהל, דנתין אית ביה לאו ד"לא תתחתן" – אומר רבינו תם: משום דכתיב לא שייך "לא יהיה קדש", דכולי מקדשות קאתי, מאיסור דלא תפסי קדושין. ואף על גב דאסור בזכר ובבהמה דנפקי נמי מ"לא יהיה קדש" בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין נד,ב) – לא שריען אלא קדשות דאתי מיניה. והא דשרי חרורי בנתיני, ואסירי בשפחה, אף על גב דבתרוייהו איכא לאו – אומר רבינו תם: דנתיני לפנין משאר פסולי קהל, בגון עמוני ומואבי ומערי ואדומי, דשרו בקהל גרים, דלא אקרי קהל. אבל עבדות, דלאו בני קדושין נינהו – לא לפנין מיניהו. **לא** תוהו בראה לשבת יצרה – הא דלא נקט קרא ד"פרו ורבו" – משום דאי הוה יכול לקיים שֶׁבֶת כל דהו, משום מצות "פרו ורבו" לא הוה כפינן ליה, והכא כפינן ליה כדפרשנן. אי נמי, נקט האי קרא משום דמוכחא דמצוה רבה היא. וכן בפרק בתרא דמגילה (כז,א) מייתי לה גבי מוכר ספר תורה ללמוד תורה ולישא אשה, דקאמר: שאני תלמוד תורה, דאמר מר גדול תלמוד תורה כו', אשה נמי – "לא תהו בראה". והרב רבי יצחק ברבי מרדכי מפרש: דנקט "לשבת יצרה" – משום דשייך אף בצד עבדות, אבל "פרו ורבו" – לא שייך אלא בצד חירות. וכן משמע קצת בירושלמי דפרקין ודפרק קמא דמועד קטן, דאמר: תנן תנן: אין נושאין נשים במועד, שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן אומר: מפני ביטול פריה ורביה. פירוש: שלא ימתין מלישא עד המועד, שהוא זמן שמחה ופנוי מכלום. בערן קומי רבי אסי: העבד מהו שישא במועד? אמר להן: נשמעינה מן הדא: יבמל – והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה. ואמר שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן: כל שהוא מצווה על פריה ורביה – אסור לו לישא במועד. פירוש: כל שהוא מצווה על פריה ורביה – משום "לשבת יצרה", בגון עבד. אבל א"פרו ורבו" ודאי לא מיחייב. ולפי זה בשפחה נמי שייך בה שֶׁבֶת, והא דלא כפינן בחציה שפחה וחציה בת חורין אלא היכא דנהגו בה מנהג הפקר – היינו משום כיון דלא מיפקדא א"פרו ורבו" – שמא גם לאחר שתשתחרר לא תקיים.

כופין את רבו ועושה אותו בן חורין – ואם תאמר: וכי אומרים לאדם "חטא כדי שיזכה חבירך"? דהכי אמר בפרק קמא דשבת (ד,א) גבי הדבים פת בתנור! ויש לומר: דדוקא התם אמרינן הכי, משום דפשע, שהדביק סמוך לחשיכה. אבל הכא דלא פשע – לא. וכן בפרק בתרא דערובין (קג,ב) אמר: כהן שעלתה לו יבלת – חברו חותכה לו בשיניו, דקעביד שבות כדי שיזכה חברו בעבודה. וכן בריש "תמיד נשחט" (פסחים נט,א) אמר: מחוסר כפרה בערבי פסחים שמביא כפרתו אחר תמיד של בין הערבים, דעשה דפסח שיש בו כרת דחי עשה דהשלמה. אלמא – קא עברי כהני בעשה דהשלמה, כדי שיזכה זה בפסח. וחציה שפחה וחציה בת חורין דכפו את רבו (ניעור לח,ב) משום דנהגו בה מנהג הפקר, אף על גב דהם פושעים – כיון שהיתה מחורת אחריהם ומשדלתן לזנות חשיבי באנוסים. ועוד דמצוה דרבים שאני. **דכולי** עלמא גזירה שוה עדיפא – בריש "איזהו מקומן" (זבחים מח,א) ובפרק "דם שחיטה" (בריתות כב,ב) פליגי רבי עקיבא ורבנן בספק מעילות, ומשמע דלכולי עלמא הקישא עדיפא. הכא שאני, משום דעיקר שטר מגזירה שוה נפקא לן. **מה** לאשה בר' – אף על גב דגזירה שוה מופנה היא, דילפינן מינה מילי טובא, מכל מקום כיון דאיכא למיפרך – שבקינן לה משום הקישא.

של שני שותפין – דכיון דאין לו בו אלא חציו — אפילו רבנן מודו דקנה כי שחריה לפלגיה, דדא לא שייר מידי. והוי כאשה, דנפקא מיניה לגמרי: מחלוקת — דרבי ורבנן.

והניח חציו — דבעינן דניפוק כוליה מיניה, כי אשה. אבל שיחרר חציו — ומכר תחילה חציו, או בבת אחת. הכותב נכסיו לשני עבדיו — שכתב שני שטרות, כל נכסיו לזה, וכל נכסיו לזה, וזיכה לשליח אחד בבת אחת לשניהם, דפלגי, דלא קדם אחד לחבירו. והן משחררין זה את זה — לפי שכל אחד זכה בחצי חבירו. הא דאמר כולו — קמייתא — כגון שכתב שני שטרות בדפרישות, ובכל אחד כתב "כל נכסיי לפלוני עבדי" ומודו רבנן, דכיון דזיכה להם בבת אחת, ונפקי כולהו מיניה — קנו. ובתרייתא — דאמר חצי חצי, בשטר האחד כתב "חצי נכסי לך" וכן בשני לחבירו, לפיכך לא קנו, דהוה ליה בכל אחד שחרר חציו והניח חציו. ולא מיבעיא כתב ומסר לזה, והדר מסר לזה — דלא קנו, דכי מסר לקמא — שייר פלגיה ולא קנה, וכן לשני. אלא אפילו מסר לשניהם כאחת — לא קנו, דכיון ד"חצי נכסיי" כתב בכל חד — דלמא חד פלגא כתב לתרוייהו, ואיכא שיור.

מתקני ליפא – בדרייתא. ואם אמר חצי חצי לא קנו – וסלקא דעתין דהכי קאמר: ואם אמר חצי חצי — נמי לא קנו. מכלל דרישא דאמר כולו – ואפילו הכי לא קנו. בשטר אחד — לא קנה, כגון "כל נכסי לפלוני ופלוני עבדיי". דתניא "לה" — ולא לה ולחברתה, אין שתי נשים מתגרשות בגט אחד, ואין שני עבדים משתחררים בגט אחד. מאי אירייא — דפרש סיפא לרישא, דאמר חצי חצי כדאמרן. הכי קאמר — כלומר, לאו פרושי קמפרש. אף בשני אחת — ותרוייהו בדאמר כולו, והא דקתני לא קנו — שמסר שני השטרות בבת אחת, והא דתני לא קנו – בזה אחר זה. בישנינן מעיקרא — בהנך לישני כולהו. דקתי להו עבדיי — בשטר גופיה דקתני "כל נכסיי לפלוני ופלוני עבדיי" — שמע מינה: לא שחרריניהו לדידהו, וטועה, דסבר יכול הוא לתת להם שאר נכסים בלא שחרור. שייר קרקע כל שהוא — דכתב: חוץ מן הקרקע כל שהוא. לא יצא בן חוריין — דלא ידעינן הי קרקע שייר, ובבל כל שהוא אמרינן: האי שייר. וכיון דקרקעות לא קנה – לגופיה נמי לא קנה, דלא פלגינן דיבורה. והואיל ובחד דיבורא אקני ליה גופיה ונכסים, ופלגא דיבורא לא איתקיים — אידך פלגא נמי לא מיקיים. וריבי שמעון — סבר פלגינן, והואיל והזכיר קרקע בשיורא — קרקעות הוא דלא קנה, אבל הוא עצמו, דליכא לספוקי בשיורא — קנה. חוץ מאחד מרבוא — דכיון דלא פירש שיורא, אמרינן: היינו איהו דשייריה, ולדידיה לא חשיב ליה אלא אחד מרבוא. נגחו שור — אמתניתין קאי: מי שחציו עבד וכו', ומימרא בעלמא הוא. יום של רבו לרבו — אם ביום של רבו נגחו וחבל בו — פחת דמיו לרבו. שור משלם נזק, דהיינו פחת דמים. איזהו לא קאמרינן — דתירוצי לתחצין. אבל כל זכיית ממון, כי היכי דמלאכתו תלויה בימים — כן כל שבח ממון. המית — בשור המועד קאי, דגבי עבד נותן שלשים בסף, דהיינו קנס. דאפילו אינו שוה דינר — נותן שלשים סלע. וגבי בן חורין נותן כופר, דהיינו דמי הנהרוג.

וחצי

בעבד

של שני שותפין ודברי הכל – ואם תאמר: הא לרבי אליעזר דבפרק "החובל" (בבא קמא ע,א) אינו יכול לשחרר חלקו, כמו שאינו יוצא בשן ועין, דבעינן עבדו דמיזהר לו. ומוקי התם אליבא דאמר אמימר: איש ואשה שמכרו בנכסי מלוג – לא עשו ולא כלום. ואקאמר התם: חציו עבד וחציו בן חורין, וכן עבד של שני שותפין (פירוש: אליבא דרבי אליעזר) – אין יוצאין בראשי איברים! ויש לומר: דשותפין דהתם היינו לזה גוף ולזה פירות, כמו מוכר עבדו לאחר ופסק עמו על מנת שישמשנו שלשים יום, דהוי דומיא דאיש ואשה. אבל בשיש לו גוף ופירות – יכול לשחרר חציו. והא דקאמר התם חציו עבד וחציו בן חורין – היינו למשנה אחרונה. ואם תאמר: והא אמימר גופיה אית ליה לעיל לחד לישנא דמפקיר עבדו יש לו תקנה בשטר! ויש לומר: דשטר דראי ואשה. דמקיש האיכור, כדאמרינן לעיל: מה אשה איסורה ולא ממונא.

הא דאמר חצי חצי – פירש בקונטרס: שכתב בשטר אחד "חצי נכסיי לך", וכן בשני לחברו. ואפילו מסר בבת אחת – לא קנו, דדלמא חד פלגא הוא דכתב לתרוייהו, ואיכא שיור. ולקמן דכתב לתרוייהו: דהא מדקאמר "לא נכסיי" – משמע שמפרש בשטר שחציו שנתן לזה לא נתן לזה, אלא הכל נתן לשניהם! ועוד: מדמפליג בין אמר כולו לאמר חצי – משמע דזוקא אמר כולו קנו, אבל חצי, אפילו פירש שלא חצי אחד נותן לשניהם, אלא הכל – אפילו הכי לא קנו! ונראה לרבינו שמואל: דדבה לטעמיה, דאית ליה בפרק שני דקידושין (ב,ב) וב"מי שהתיראוהו" (עירובין נ,א): כל שאין בזה אחר זה – אפילו בבת אחת אינו. ובזה אחר זה לא קנה – כיון דשייר. ולא דמי לשיחרר חציו ומכר חציו – דהתם דוי בזה אחר זה אם מכר חציו תחילה. וקצת קשה לפירושו: דאם כן, כי אמר כולו – נמי לא ליקני בבת אחת, כיון דבזה אחר זה שני לא קני, כמו במקדש שתי אחיות דאינן מקודשות, כיון דבזה אחר זה לא תפסי קדושין בשניה! אלא ודאי לא שייך "כל שאינו בזה אחר זה" אלא היכא שהראשון מונע את השני מלחול, כמו בשתי אחיות שמונעים קידושי הראשונה מלחול קידושי שניה. אבל הכא, הא דלא קני שני בזה אחר זה – לאו משום דלא חזי לקנות, אלא משום דבבר נסתלק הנותן, ואין לו בהן כלום, מידי דהוה אנותן כל נכסיו לשנים והכא לכל אחד "נכסיי נתונין לך במתנה", חיכה להן בבת אחת – דקנו כל הנכסים. ואין לדמות ממון הראוי לחלק, ואיתיה לחצאין, כדאמר התם אמעשר. **מאי** אירייא חצי אפילו כולו נמי – הכא ליכא לשנויי: תנא סיפא לגלויי אורישא, דפשיטא דבשטר אחד אין חילוק בין אמר חצי חצי לאמר כולו. **יום** של רבו לרבו – היינו למשנה ראשונה. דלמשנה אחרונה מעשה ידיו שלו, דבסמוך מדמי ליה למעובד גט שחרור. ומיהו נפקא מינה אף למשנה אחרונה, כגון בשל יתומים קטנים, דלאו בני כפייה נינהו, או בחציה שפחה וחציה בת חורין ולא נהגו בה מנהג הפקר. וקצת תימה: כיון דלקי משנה אחרונה מעשה ידיו שלו – מה הרויח לעיל ההוא גברא דאקני לבנו קטן? ודא מכי משחררי חבריה לפלגיה – מיד זכה העבד בעצמו, והוה ליה מעובד גט שחרור, ואין יכול להקנות לבנו אלא מה שיש לעצמו בו, אבל טופי – לא! ושמא הקנה לבנו קודם ששחררו חבירו, לפי שהיה יודע שחברו היה רוצה לשחרר חלקו.

ושור

בְּעֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שׁוּתָּפִין, וְדִבְרֵי הַכֹּל. אָמַר רַבָּה: מַחֲלוֹקֶת - בְּשֶׁשִּׁחְרֵר חֶצְיוֹ וְהִנִּיחַ חֶצְיוֹ, אֲבָל שִׁחְרֵר חֶצְיוֹ וּמָכַר חֶצְיוֹ אוֹ נָתַן בְּמַתָּנָה חֶצְיוֹ, כֵּיוָן דְּקָנְפִיק מִינֵּיהּ כּוּלֵּיהּ - דִּבְרֵי הַכֹּל קָנָה. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וּבְכוּלּוֹ לָא פְּלִיגִי? וְהָתַנְיָא חָדָא: הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לְשֶׁנֵי עֲבָדָיו - קָנוּ וּמְשַׁחְרְרִין זֶה אֶת זֶה; וְתַנְיָא אִידָךְ: הָאוֹמֵר "כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֲבָדַי" - אַף עַצְמָם לֹא קָנוּ; מַאי לָאו הָא רַבִּי, וְהָא רַבָּנָן? - לָא, אִידִי וְאִידִי רַבָּנָן, הָא דְּאָמַר כּוּלּוֹ, הָא דַּאֲמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ. - וְהָא מִדְּקָתָנֵי סֵיפָא: וְאִם אָמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ - לֹא קָנוּ, מֻכְלָל דִּרְישָׁא - דְּאָמַר כּוּלּוֹ! - פְּרוּשֵׁי קָא מְפָרֵשׁ. אַף עַצְמָן לֹא קָנוּ, כֵּיצַד? כְּגוֹן דְּאָמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ. הָכִי נָמֵי מִסְתָּבְרָא, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ רֵישָׁא דְּאָמַר כּוּלּוֹ, הַשְׁתָּא אֲמַר כּוּלּוֹ לֹא קָנוּ, אֲמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ מִיבָּעְיָא? - אִי מִשּׁוּם הָא לָא אִירְיָא, תְּנָא סֵיפָא לְגַלּוּיֵי רֵישָׁא, שֶׁלֹּא תֹּאמַר: רֵישָׁא דְּאָמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ, אֲבָל אָמַר כּוּלּוֹ קָנוּ, תְּנָא סֵיפָא דְּאָמַר חֶצְיוֹ חֶצְיוֹ, מִכְּלָל דִּרְישָׁא דְּאָמַר כּוּלּוֹ, וַאֲפִילּוּ הָכִי לֹא קָנוּ. וְאֵיבָעֵית אֵימָא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּשִׁטְרֵי אֲחָד, כָּאן בִּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת. - בְּשִׁטְרֵי אֲחָד, מַאי אִירְיָא חֲצִי חֲצִי? אֲפִילּוּ אָמַר כּוּלּוֹ נָמֵי לֹא קָנוּ! - הָכִי נָמֵי קָאָמַר: אַף עַצְמָן לֹא קָנוּ, בְּמֵה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשִׁטְרֵי אֲחָד, אֲבָל בִּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת קָנוּ. וְאִם אָמַר חֲצִי חֲצִי - אַף בִּשְׁנֵי שְׁטָרוֹת נָמֵי לֹא קָנוּ. וְאֵיבָעֵית אֵימָא, לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּבַת אַחַת, כָּאן בְּזֶה אַחַר זֶה. - בְּשִׁלְמָא בְּתַרְוָא לָא קָנֵי, דְּהָא קָנֵי לֵיהּ קַמָּא, אֶלָּא בְּחַדָּא מַאי? - קַמָּא, אֶלָּא קָמָא לֵיקְנֵי נַפְשֵׁיהּ וְלֵיקְנֵיהּ לַחֲבֵירְתֵּיהּ! אֶלָּא, מְחַוְּורְתָא כְּדְשַׁנְּינָן מֵעִיקָּרָא. רַב אַשִׁי אָמַר: שְׁאנֵי הָתָם, דְּקָא קָרֵי לְהוּ "עֲבָדַי". אָמַר לֵיהּ רַפְרָם לְרַב אַשִׁי: וְרִלְמָא "עֲבָדַי" - שָׁהֲיוּ בְּכֵרִי? מִי לָא תְּנַן: הַכּוֹתֵב כָּל נְכָסָיו לְעַבְדּוֹ - יָצָא לְחֵירוּת, שֶׁיֵּשׁ קַרְקַע לְעוֹלָם הוּא בֶּן חוֹרִין, עַד שֶׁיֹּאמַר "כָּל נְכָסַי נְתוּנִין לְפְלוֹנִי עַבְדִּי חוּץ מֵאֶחָד מֵרְבּוֹא שֶׁבָּהֶן]; הָא לָא אָמַר הָכִי - קָנֵי, אֲמַאי? וְהָא עֶבֶד קָא קָרֵי לֵיהּ! אֶלָּא "עַבְדִּי" - שֶׁהָיָה בְּבֵרִי, הָכָא נָמֵי "עֲבָדַי" - שֶׁהָיוּ בְּבֵרִי. גָּנַח שׁוֹר, יוֹם שֶׁל רַבּוֹ - לְרַבּוֹ, יוֹם שֶׁל עַצְמוֹ - לְעַצְמוֹ. - אֶלָּא מַעֲתָּה, יוֹם שֶׁל רַבּוֹ יִשָּׁא שִׁפְחָה, יוֹם שֶׁל עַצְמוֹ יִשָּׂא בַּת חוֹרִין? - אִיסּוּרָא לָא קָאָמְרִינַן. תָּא שְׁמַע: הַמִּית מֵי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן חֲצִי קִנְסוֹ לְרַבּוֹ

תוספות

רש"י

ושור אינו משלם אלא נזק – יש רוצים לפטור את השוכר את שוהא סוס מחבירו אפילו החזק בפשיעה, ונתבטל הרבה ממלאכתו, כיון דסופו לחזור להתרפאות. דכי היכי דדרשינן "איש בעמיתו" ולא שור בעמיתו, הכי נמי דרשינן "איש בעמיתו" ולא איש בשור. ואין לחלק בין שומרים לאדם המזיק, מדפריך בבבא קמא (ד:ב): ותו שומר חנם ושואל כו'! אדם דאזיק שור הוא. והא דפריך בריש "הנזהקין" (סנהדרין פד,ב): והכתיב באבנים הכי נמי דלא מיחזיב? – היינו בהכחשה דלא הדרא. ורבינו חם אומר: דלא שייך שבת אלא באדם, דשבתו לא הוי בכלל נזק, דמשום שבת לא פתחי דמיו כל כך. אבל שור – פשיטא דשבתו בכלל נזק הוא, דפתחי דמיו. ומתחלה כשהזיק שמין אותו כמה דמיו פחותים לימכר.

מאי לאו כמשנה אחרונה – ולעיל לא בעי לאוקומי הא דנותן שבת חצי קנס לרבו למשנה אחרונה, דקנסא – לרבו, מעשה ידיו – לעצמו. והא דנגחו שור יום של רבו לרבו – הוי למשנה ראשונה דפרישית לעיל, כי היכי דלא לפשוט בעיא דהכא. **חבלי** ביה אחריני יהבי ליה לריביה – אף על גב דמעשה ידיו לעצמו, כיון דקנסא לרבו – חבלה נמי לרבו, דמה לי קטליה בולו ומה לי קטליה פלגא.

הואיל ומדרש חכמים הוא – אומר רבינו חם: דחיישינן שמא ימצאנו בשוק, ויאמר לו "עבדי אתה". אבל בשן ועין – לא חיישינן, דזיל קרי בי רב הוא. **מעובד** גט שחרור אוכל בו' – דך בעיא לא אתיא אליבא דריש לקיש דדריש פרק בתרא דבריחות (כב:ב), דמסקינן אליבא דרבן שמעון בן גמליאל דמעובד גט שחרור אוכל בתרומה. אי נמי יש, לחלק: דהתם במעובד גט שחרור ע"י הפקר אוכל בתרומה, כמו שמותר בשפחה, כדפרישית לעיל. והכא איירי בחציו עבד וחציו בן חורין.

הרי אלו אוכלים בתרומה – והא דאמרינן בפרק קמא דכתובות (יג,ב) גבי עשרה כהנים ופידיש אחד מהם ובעל – הולד שתוק, שמשתיקין אותו מדין כהונה, מדבתיב "והיתה לו ולזרעו אחריו" – שיהא זרעו מיוחס אחריו. הא אמרינן בפרק "נשאין על האנוסה" (יבמות ק,ב) דזרעו מיוחס אחריו – דרבנן, וכי גזור רבנן – בזנות, בניאשון לא גזרו. אי נמי, הכא – לאחר שנולדו נתערבו.

עבד שמכרו רבו לקנס בו' – מכר קנס של עבד לא מיבעיא ליה, דאפילו לרבי מאיר לא קני; דהא לא עבדיי דאתי, כדקאמרינן, וכל שכן לרבנן. אלא במכרו רבו לקנס מיבעיא ליה, דדילמא אפילו לרבנן קני להו, כמו דקל לפירותיו, כדאמרינן: הא קאי שור, והא קאי עבד. או דלמא אפילו לרבי מאיר לא קני, דלא דמי ולפירות דקל, שהפירות יוצאים מגוף הדקל ועבדיי דאתו, אבל קנסא – מעלמא אתי, ולא עבדיי דאתי.

מי

1 **ושור** אינו משלם אלא נזק – יש רוצים לפטור את השוכר את שוהא סוס מחבירו אפילו
2 החזק בפשיעה, ונתבטל הרבה ממלאכתו, כיון דסופו לחזור להתרפאות. דכי היכי
3 דדרשינן "איש בעמיתו" ולא שור בעמיתו, הכי נמי דרשינן "איש בעמיתו" ולא איש בשור.
4 ואין לחלק בין שומרים לאדם המזיק, מדפריך בבבא קמא (ד:ב): ותו שומר חנם ושואל כו'!
5 אדם דאזיק שור הוא. והא דפריך בריש "הנזהקין"
6 (סנהדרין פד,ב): והכתיב באבנים הכי נמי דלא
7 מיחזיב? – היינו בהכחשה דלא הדרא. ורבינו חם
8 אומר: דלא שייך שבת אלא באדם, דשבתו לא
9 הוי בכלל נזק, דמשום שבת לא פתחי דמיו כל כך.
10 אבל שור – פשיטא דשבתו בכלל נזק הוא, דפתחי
11 דמיו. ומתחלה כשהזיק שמין אותו כמה דמיו
12 פחותים לימכר.

13 **מאי** לאו כמשנה אחרונה – ולעיל לא בעי
14 לאוקומי הא דנותן חצי קנס לרבו למשנה
15 אחרונה, דקנסא – לרבו, מעשה ידיו – לעצמו.
16 והא דנגחו שור יום של רבו לרבו – הוי למשנה
17 ראשונה דפרישית לעיל, כי היכי דלא לפשוט
18 בעיא דהכא. **חבלי** ביה אחריני יהבי ליה
19 לריביה – אף על גב דמעשה ידיו לעצמו, כיון
20 דקנסא לרבו – חבלה נמי לרבו, דמה לי קטליה
21 בולו ומה לי קטליה פלגא.

22 **הואיל** ומדרש חכמים הוא – אומר רבינו חם:
23 דחיישינן שמא ימצאנו בשוק, ויאמר
24 לו "עבדי אתה". אבל בשן ועין – לא חיישינן, דזיל
25 קרי בי רב הוא. **מעובד** גט שחרור אוכל בו'
26 – דך בעיא לא אתיא אליבא דריש לקיש דדריש
27 פרק בתרא דבריחות (כב:ב), דמסקינן אליבא
28 דרבן שמעון בן גמליאל דמעובד גט שחרור אוכל
29 בתרומה. אי נמי יש, לחלק: דהתם במעובד גט
30 שחרור ע"י הפקר אוכל בתרומה, כמו שמותר
31 בשפחה, כדפרישית לעיל. והכא איירי בחציו עבד
32 וחציו בן חורין.

33 **הרי** אלו אוכלים בתרומה – והא דאמרינן בפרק
34 קמא דכתובות (יג,ב) גבי עשרה כהנים
35 ופידיש אחד מהם ובעל – הולד שתוק, שמשתיקין
36 אותו מדין כהונה, מדבתיב "והיתה לו ולזרעו
37 אחריו" – שיהא זרעו מיוחס אחריו. הא אמרינן
38 בפרק "נשאין על האנוסה" (יבמות ק,ב) דזרעו
39 מיוחס אחריו – דרבנן, וכי גזור רבנן – בזנות,
40 בניאשון לא גזרו. אי נמי, הכא – לאחר שנולדו
41 נתערבו.

42 **עבד** שמכרו רבו לקנס בו' – מכר קנס של עבד
43 לא מיבעיא ליה, דאפילו לרבי מאיר לא
44 קני; דהא לא עבדיי דאתי, כדקאמרינן, וכל שכן
45 לרבנן. אלא במכרו רבו לקנס מיבעיא ליה,
46 דדילמא אפילו לרבנן קני להו, כמו דקל לפירותיו,
47 כדאמרינן: הא קאי שור, והא קאי עבד. או דלמא
48 אפילו לרבי מאיר לא קני, דלא דמי ולפירות
49 דקל, שהפירות יוצאים מגוף הדקל ועבדיי דאתו,
50 אבל קנסא – מעלמא אתי, ולא עבדיי דאתי.

מי

וְחֲצִי כּוֹפֶר לְיוֹרְשָׁיו; אֲמַאי? הָכִי נָמֵי לֵימָא: יוֹם שֶׁל רַבּוֹ – לְרַבּוֹ, יוֹם שֶׁל עַצְמוֹ – לְעַצְמוֹ! - שָׁאנֵי הָכָא, דְּקָא כַּלְיָא קַרְנָא. וְאֶלָּא הֵיכִי דָּמֵי דְּלָא קָא כַּלְיָא קַרְנָא? פְּגִין שֶׁהִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָמְתָה יָדוֹ וְסוֹפָהּ לְהֶחָזֵר. - הָנֵיחָא לְאַבַּיֵי, דְּאָמַר: נוֹתֵן לוֹ שֶׁבֶת גְּרוֹלָה וְשֶׁבֶת קְטַנָּה - שַׁפִּיר. אֶלָּא לְרָבָא, דְּאָמַר: אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ אֶלָּא שִׁבְתּוֹ שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם, הַאי שׁוֹר הוּא, וְשׁוֹר אֵינוֹ מְשַׁלֵּם אֶלָּא נֶזֶק? - אֵיצְטְרִיכָא אֵימָא: בְּשֶׁהִכָּהוּ אָדָם, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: מֵימְרָא הִיא, וּמֵימְרָא לְרָבָא לָא סְבִירָא לֵיהּ. אֵיבָעֵיָא לְהוּ: מְעוּבָּד גַּבֵּי שְׁחָרוּר, יֵשׁ לוֹ קִנְסָא אוֹ אֵין לוֹ קִנְסָא? "כֶּסֶף שְׁלֹשִׁים שְׁקָלִים יִתֵּן לַאדוֹנָיו" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לָאו אָדוֹן הוּא, אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּמִחַסַּר גַּבֵּי שְׁחָרוּר - אַרּוֹן קָרְנָא בֵּיהּ? תָּא שְׁמַע: הַמִּית מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין - נוֹתֵן חֲצִי קְנָס לְרַבּוֹ וַחֲצִי כּוֹפֶר לְיוֹרְשָׁיו; מַאי לָאו כְּמִשְׁנָה אַחֲרוֹנָה? - לָא, כְּמִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה. תָּא שְׁמַע: הַפִּיל אֶת שִׁינּוֹ וְסִימֵא אֶת עֵינוֹ - יוֹצֵא בְּשִׁינּוֹ וְנוֹתֵן דְּמֵי עֵינוֹ; וְאִי אָמְרַתְּ יֵשׁ לוֹ קִנְסָא וְקִנְסָא לְרַבּוֹ, הַשְׁתָּא הַבְלֵי בֵּיהּ אֲחֲרִינֵי יְהֲבִי לֵיהּ לְרַבֵּיהּ, חֲבַל בֵּיהּ רַבֵּיהּ גּוּפֵיהּ - יְהֵיב לֵיהּ לְרֵידֵיהּ? - דִּלְמָא כְּמַאן דְּאָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ; דְּתַנְיָא: בְּכוּלָּן עֶבֶד יוֹצֵא בְּהֶן לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: צָרִיךְ, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: צָרִיךְ. הַמַּכְרִיעִין לְפְנֵי חֲכָמִים אוֹמְרִים: נִרְאִים דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן - בְּשֵׁן וְעֵין, הוֹאִיל וְתוֹרָה זִכְּתָה לוֹ, וְדִבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא - בִּשְׁאָר אֵבָרִים, הוֹאִיל וְקִנְס חֲכָמִים הוּא. - קְנָס?! הָא קְרֵי קָא דָּרְשִׁינַן! אֶלָּא אֵיצְטְרִיכָא לְהוּ: מְעוּבָּד גֵּט שִׁחְרוּר, אוֹכֵל בִּתְרוּמָה אוֹ אֵינוֹ אוֹכֵל? "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" אָמַר רַחֲמָנָא, וְהַאי לָאו קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא, אוֹ דִּלְמָא כֵּיוָן דְּמִחַסַּר גֵּט שִׁחְרוּר, "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" קְרֵינְא בֵּיהּ? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב מַשְׁרַשְׁיָא: כֹּהֵנֶת שֶׁנִּשְׁתַּעְבֶּדָה וְלָדָה בּוֹלֵד שֶׁפְּחָתָה - הֲרֵי אִלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה וְחוֹלְקִין חֵלֶק אֶחָד עַל הַגּוֹרֶן, הַגְּדִילוּ הַתַּעֲרוֹבוֹת - מְשַׁחְרְרִין זֶה אֶת זֶה. - הָכִי הָשְׁתָּא? הָתָם אִם יָבֹא אֵלְיָהוּ וְיֹאמַר בָּהֶן מִיניְהִי דְּעֶבֶד הוּא - "קִנְיַן כַּסְפּוֹ" קְרֵינְא בֵּיהּ, הָכָא לָאו קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא כְּלָל! אֵיבָעֵיָא לְהוּ: עֶבֶד שֶׁמְּכָרוֹ בֵּהן לְחֵירוּת – דְּמוּמִין שֶׁבְּגַלְגַּל הֵן, וְאֵינוֹ חוֹזְרִין בְּשֵׁן וְעַיִן. וְאִתְרְבוּ בִּכְלָל וּפָרַט וְכִלַּל, בְּפֶרֶק קַמָּא דְּקִדּוּשִׁין (כד:א), תְּמִיהֵיהּ – דַּעַת חֲכָמִים, אֵיזוֹ נִרְאֵית: וְלֹא אַתַּפְרַט מֵאן נִינְהוּ. **וְהא קְרֵי רִישָׁא** – בִּקִידּוּשִׁין (שם). **אוֹכֵל בִּתְרוּמָה** – אִם עֶבֶד כֹּהֵן הוּא. קְנִין כַּסְפּוֹ **אִמַּר רַחֲמָנָא** –

דלמא מודה — בבית דין, קודם העדאת עדים. ומודה בקנס — פטור. ויליד בית מה תלמוד לומר — לענין אבילת תרומה "ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו". יליד בית — בן שפחתו. אילו בן — דלא כתיב אלא "קנין כספו הוא יאכל בו". אף קנין כספ אף על פי שאינו שוה בלום — כגון שנעשה מוכה שחין. מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא — שאם יגתנו שור יטול שלשים כסף. בטריפה — שאין משלמין עליו קנס, דגברא קטילא הוא. והא חזי למיקם קמיה — לשרתו. אף על פי שנחבטה רגלו למעלה מן הארכובה, או ניקב קרום המוח — ראוי לשירות קל? בפנוול — דמאיס, והוי נמי טרפה, דלאו בר קנסא הוא, בקודשין אמרינן: "התקדשי לחציי" — מקודשת, "חציך מקודשת לי" — אינה מקודשת, הכא מי הוי קדושין או לא? אם תמצא לומר — כלומר, אי בעית למפשט מדקיימא לן "התקדשי לחציי" מקודשת — לא דמי, דדהם בר חורין הוא, וחזיא לבוליה, והכי קאמר להו: אי בעינא — נסיבנא אחריתי בהדיך. אבל הא — לא חזיא לפלגא דעבדות דידה. ואם תמצא לומר חציך מקודשת לי אינה מקודשת — ובעית למפשט הא מינה, דכי היכי דמקדש חצי אשה אינה מקודשת, הואיל דלא מצינן למימר דהכי קאמר להו דבתסיב אחריתא בהדיך, דאיתתא לא חזיא לתרי, ואשתכח דפלגא הוא דקדיש — הכא נמי חצי איש שקידש לא הוו קידושין — לא דמי, דהתם שייר בקנינו, דהוה ליה לקדושי לכולה. אבל האי — לא שייר מידי, דכל מה דחזי למעבד עבד. כשעשאו טריפה — דהוה ליה כמאן דקטליה ויהב ליה לנפשיה. ועוד בופר הוא כו' — דבשלמא קנס דלא כתיב ביה מיתה, אלא נגיחה שנאמר "אם עבד יגח השור" וגו' (שמות כא) — איכא לאוקמיה בשעשאו טריפה. אבל בבופר של בן חורין כתיב "והמית איש או אשה". ראוי ליטול — דפלגא לאו בר קנסא הוא, אלא בר כופר. ואין לו — שהרי מת, ויורשים אין לו שיגבו, וזה המזיק זכה במה שביידו, ולעולם בשמת, ודכי קאמר: נותן חצי קנס לרבו, וחצי כופר ראוי ליתן ליורשיו, אם היו לו יורשין. אוקי אמוראי עליה — דעמיד מתורגמן לפניו לחזור ולדרוש. והמבשלה הואת — כלומר, כך התחיל בדרשא: מקרא כתוב "והמבשלה הזאת תחת ידיך" באנשי ירושלים שפסקה תורה מהם, והיו שואלין לחבריהם "שמלה לך קצין תהיה לנו והמבשלה הזאת תחת ידיך", כלומר, דברים שמכוסין כשמלה – שלך הן, שאתה בקי בהן, אמור לנו ותהיה קצין, "והמבשלה הזאת" — דברי תורה שאין אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו, והוא נותן לב ומבין — תחת ידיך הן. אף אני נבשלתי בהוראתי, וחזרתי בי. ואם לחשך אדם לומר — תשובה לדבר זה מאותה ששנינו במסכת כריתות (יא,א) "והפרה לא נפדתה" דשפחה חרופה, אינו זו — זו פדויה ואינה פדויה, חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי. והוא הדין לכל ישראל, אלא אורתא דמלתא נקט, משום דעבד עברי מותר בשפחה. אלמא בת אתריסי היא — מדקתני "מאורסת". אמור לו — וכי סבור אתה שהן אירוסין ממש? בלך אצל רבי ישמעאל — דאמר התם: דברה תורה בלשון בני אדם, ובשפחה כנענית שלא נפדית כלל קמשתעי קרא. המאורסה לעבד עברי — וכי שפחה כנענית גמורה בת קדושין היא? הא חמורה בעלמא היא, עם הדומה לחמור. מיוחדת — וגזירת הכתוב היא דמחייב עלה אשם, והואיל וייחדוה לעבד עברי המותר בה. וחזרה ונתקדשה לשמעון — אחיו, ובחיי ראובן, וראובן לא גירשה.

ואין

מי' איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא – ואם תאמר: כי אמר נמי דאינו מכור – תקשי ליה: מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא, שיוכל למכרו בולו לגמרי? ויש לומר: דלא ימצא קונים שיקנוהו לגמרי, אפילו לא יצטרכו לפרנסו, שיוכל לומר "עשה עמי ואיני זגר" – מכל מקום מינמנע אינשי לקנוטו, שלא יהא רגיל אצלם. אבל אם מכרו לקנס – מכור, זמנין דזבני ליה. תועד יש לומר: דאפילו מוכרו בולו לגמרי – אינו מכור, דהא אינו שוה כלום, ואינו מוכרו אלא לקנס – ולקנס אינו מכור.

אם תמצא לומר התקדשי לחציי מקודשת – וגבי אשה קאמר: אם תמצא לומר "חציך מקודשת לי" – אינה מקודשת. והוי מצי למימר איפכא – אלא האמת נקט, דדבי מסיק בפרק קמא דקידושין (ז,א). **ואי** אמרת קדושיו לאו קדושין יורשין מנא ליה – תימה: דמה תולה יורשין בקידושין? והלא בנו מן הפנויה יורשו, כדאמר (יבמות קב,ב) גבי עשרה כהנים שפירש אחד מהן ובעל – דהולד שותק, שמשתקין אותו מנכסי אביו, משום דלא ידענן אבוה מנו. ואפילו בנו ממזר מערמה דלא תפסי בה קדושין, תנן בפרק שני דיבמות (כב,א) דהוי בנו לכל דבר – והיינו ליורשו. והכא אי תפסי בה קדושין – גרע טפי, דאתי צד עבדות ומשתמט באשת איש דראמרינן (ב"החולץ") (שם מה,א)! ויש לומר: דסבר התלמוד דאם איתא דלאו בר קדושין הוא – אין בנו מתייחס אחריו. ולא דמי לעריות, דתפסי בה קדושין לעלמא, אבל האי דלאו בר קדושין הוא בשום מקום – אין הבן מתייחס אחריו.

ואין

דִּלְמָא מוֹדֶה וּמִיפְּטַר! וְתִבְעֵי לְרַבָּנָן, עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנָן אֵין אָדָם מַקְנֶה דָּבָר שֶׁלֹּא בָּא לָעוֹלָם - אֶלָּא בְּגוֹן פֵּירוֹת דְּקָל, דְּהַשְׁתָּא מִיהָא לֵיתְנְהוּ, אֲבָל הָכָא - הָא קָאֵי שׁוֹר וְהָא קָאֵי עֲבֶד. מַאי? אָמַר רַבִּי אַבָּא, תָּא שְׁמַע: "יְלִיד בַּיִת" - מַה תַּלְמוּד לוֹמַר? אִם קִנְיַן כֶּסֶף אוֹכֵל, יְלִיד בַּיִת לֹא כָּל שֶׁכֵּן! אִילּוֹ כֵּן, הָיְתָה אוֹמֵר: מַה קִּנְיַן כֶּסֶף שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף אוֹכֵל, אַף יְלִיד בַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף אוֹכֵל. וּמִנַּיִן שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּלוּם? תַּלְמוּד לוֹמַר: "יְלִיד בַּיִת", מִכָּל מָקוֹם; וְעֵדִיין אֲנִי אוֹמֵר: יְלִיד בַּיִת - בֵּין שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף בֵּין שֶׁאֵין בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף אוֹכֵל, קִנְיַן כֶּסֶף - יֵשׁ בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף אוֹכֵל, אֵין בּוֹ שָׁוֶה כֶּסֶף אֵינוֹ אוֹכֵל? תַּלְמוּד לוֹמַר: "קִנְיַן כַּסְפּוֹ... וְיִלִּיד בֵּיתוֹ", מַה יְלִיד בַּיִת - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּלוּם אוֹכֵל, אַף קִנְיַן כַּסְפּוֹ - אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ שָׁוֶה בְּלוּם אוֹכֵל; וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ עֶבֶד שֶׁמְּכָרוֹ רַבּוֹ לְקַנֵּם - מְכוּר, מִי אִיכָּא עַבְדָּא דְּלָא מְזַדְּבֵן לְקַנֵּמָא? - אִין, אִיכָּא עֶבֶד טָרֵפָה. - וְהָא חָזֵי לְמֵיקַם קַמֵּיהּ! - בְּמְנוּוָּל וּמוּכֶּה שְׁחִין. אִיבָּעֵיָא לְהוּ: מִי שֶׁחֲצָיוֹ עֶבֶד וְחֲצָיוֹ בֶּן חוֹרִין שֶׁקִּדֵּשׁ בַּת חוֹרִין, מַהוּ? אִם תִּמְצָא לוֹמַר בֶּן יִשְׂרָאֵל שֶׁאָמַר לְבַת יִשְׂרָאֵל "הִתְקַדְּשִׁי לְחֶצְיִי" - מְקוּדֶּשֶׁת, דְּחַיְּיא לְכוּלֵּיהּ, הָא - לָא חַיְּיא לְכוּלֵּיהּ; וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר בֶּן יִשְׂרָאֵל הַמְקֻדָּשׁ חֲצִי אִשָּׁה - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, מַאי? תָּא שְׁמַע: הַיְמִית מִי שֶׁחֲצָיוֹ עֶבֶד וְחֲצִיוֹ בֶּן חוֹרִין, נוֹתֵן חֲצִי קִנָּם לְרַבּוֹ וַחֲצִי כּוֹפֶר לְיוֹרְשָׁיו; וְאִי אָמְרַתְּ קִדּוּשָׁיו לָאו קִדּוּשִׁין, יוֹרְשִׁין מְנָא לֵיהּ? אָמַר רַב אַדָּא בַּר אַהֲבָה: בְּשֶׁעֲשָׂאוֹ טְרֵפָה, וּמַאי "יוֹרְשָׁיו" - נַפְשֵׁיהּ. אָמַר רָבָא, שְׁתֵּי תְּשׁוּבוֹת בַּדָּבָר: חָדָא דְּ"יוֹרְשָׁיו" קְתָנֵי; וְעוֹד, כּוֹפֶר הוּא, וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: כּוֹפֶר אֵין מְשַׁלֵּם אֶלָּא לְאַחַר מִיתָה! אֶלָּא אָמַר רָבָא: רָאוּי לִיטּוֹל וְאֵין לוֹ. אָמַר רָבָא: בְּשֵׁם שֶׁהַמְקַדֵּשׁ חֲצִי אִשָּׁה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, כָּךְ חֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה - אֵין קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין, דָּרַשׁ רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא: בְּשֵׁם שֶׁהַמְקַדֵּשׁ חֲצִי אִשָּׁה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, כָּךְ חֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה - אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת. אָמַר לֵיהּ רַב חִסְדָּא: מִי דָּמֵי? הָתָם שַׁיֵּיר בְּקַנְיָנוֹ, הָכָא לָא שַׁיֵּיר בְּקַנְיָנוֹ. הֲדַר אוֹקִים רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא אַמְּוֹרָא עֲלֵיהּ, וְדָרַשׁ: "וְהַמְכֻשֶּׁלֶת הוֹאת תַּחַת יָדֶיךָ" - אֵין אָדָם עוֹמֵד עַל אֲמִתַּת תּוֹרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְשָׁל בָּהֶן, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: הַמְקַדֵּשׁ חֲצִי אִשָּׁה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, אֲבָל חֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה - קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין; מַאי טַעֲמָא? הָתָם שַׁיֵּיר בְּקַנְיָנוֹ, הָכָא לָא שַׁיֵּיר בְּקַנְיָנוֹ. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: בְּשֵׁם שֶׁהַמְקַדֵּשׁ חֲצִי אִשָּׁה אֵינָהּ מְקוּדֶּשֶׁת, כָּךְ חֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה - אֵין קִדּוּשֶׁיהָ קִדּוּשִׁין; וְאִם לְחָשַׁךְ אָדָם לוֹמַר: אֵיזוֹ הִיא שִׁפְחָה חֲרוּפָה? זוֹ שֶׁחֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ בַּת חוֹרִין הַמְאוֹרָסָה לְעֶבֶד עִבְרִי, אֶלָּמָא בַּת אִיתְרִיסֵי הִיא! אָמוֹר לוֹ: בְּלֵךְ אֵצֶל רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁהוּא אוֹמֵר: בְּשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית הַמְאוֹרָסָה לְעֶבֶד עִבְרִי; וְשִׁפְחָה כְּנַעֲנִית בַּת אִיתְרִיסֵי הִיא? אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר? מַאי מְאוֹרֶסֶת - מְיוּחֶדֶת, הָכָא נַמִּי מַאי מְאוֹרֶסֶת - מְיוּחֶדֶת. אָמַר רַב חִסְדָּא: חֲצִיָּהּ שִׁפְחָה וְחֲצִיָּהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה לִרְאוּבֵן וְנִשְׂתַּחְרְרָה, וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן, וּמֵתוּ שְׁנֵיהֶם - מִתְיַיבֶּמֶת לְלֵוִי,

ואין

תוספות

רש"י

ואין אני קורא בה אשת שני מתים – ואם תאמר: והכא מאי נפקא מינה אם היא אשת שני מתים? הא היא באה, ואמרינן ביבמות (לא,א): שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם, ועשה בה השני מאמר, ומת – חולצת ולא מתייבמת, שנאמר "ומת אחד מהם" וגו' (דברים כה,ה), מי שעליה זיקת יבם אחד, ולא שעליה זיקת שני יבמין. וזו, על ידי מאמר

ואין אני קורא בה אשת שני מתים — לומר: חציה היתה לזה וחציה לזה, ומכח שניהם היא באה. ואמרינן ביבמות (לא,א): שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם, ועשה בה השני מאמר, ומת — חולצת ולא מתייבמת, שנאמר "ומת אחד מהם" וגו' (דברים כה,ה), מי שעליה זיקת יבם אחד, ולא שעליה זיקת שני יבמין. וזו, על ידי מאמר

ואין אני קורא בה אשת שני מתים, מה נפשך? אי קדושי דראובן קדושין - קדושי דשמעון לאו קדושין, ואי קדושי דשמעון קדושין - קדושי דראובן לאו קדושין. איתמר: חציה שפחה וחציה בת חורין שנתנה גופה, והשתא דמתו להו - מתייבמת ללוי ממה נפשך כו'. וחזרה ונתקדשה לשמעון - ולאו משום אחיו נקט ליה. **פקעו** קדושי ראשון — אפילו למאן דאמר מקודשת — בא השחרור והפקיעה, ומקודשת לשני. שהרי נשתנה גופה, והויא לה בקטן שנולד. **גמרו** קדושי **ראשון** — על ידי השחרור גמרו. דעד עכשיו הבא עליה באשם ומלקות היה, אפילו מזיד, ומכאן ואילך — הבא עליה במיתה. **לא יומתו כי לא** וגו' — ומוקמינן לה בחציה שפחה וחציה בת חורין. וסבירא ליה דהכי קאמר: אינן חייבין מיתה משום אשת איש — כי לא חופשה לאחר קידושין, הא חופשה לבתר הכי — יומתו, דהוי לה אשת איש גמורה. **הכי נמי** — הא חופשה בתר אירוסין — יומתו! וכי קידושין ראשונים כלום היו?! **אלא מאי איית לך למימר** — דזקיא דקרא הכי משמע, **הא חופשה** וחזרה ונתקדשה — יומתו, אם ניאפה עם אחר. **כרבי** יוחנן בן ברוקה — במסכת יבמות. **על שניהם הוא אומר כי** — דאשה נמי מיפקדה אפריה ורביה. **מנהג הפקר** היו נוהגין בה — בזנות, דלא היתה מיוחדת, לאדם ולא היתה משמרת עצמה. **משנה יצא** לחירות — אם ברח מן הגוי, או שקנסוהו בית דין לפרוטרו, כדאמר לקמן דקונסים אותו לפרוטרו, וכשיפדנו — לא ישתעבד לו, וקנס חכמים הוא, והואיל והפקיעו מן המצות. וכן לחזרה לארץ יצא לחירות, מפני שהוציאו מארץ לחוצה לארץ. ובגמרא מפרש את מי קנסו, אם את הלוקח או את המוכר. **גמרא** אונו — שטר. **לבשחברה** — מן הגוי אין לי עסק בך. **נמוסו** — לקמן מפרש. **יצא** לחירות — דהויא כמבירה, וקנסוהו רבנן. **נשקי** — חותם וסימן עבדות שתולין לעבדים בצווארה. **הארסים** — ישראל שנעשה אריס לגוי בקרקע הגוי, וקסבר: יש קנין לגוי בארץ להפקיע מיד מעשר. **אריס** — למוחצה לשליש ולרביע. **חבירות** — שקבלה מן הגוי בכך וכך חטין לשנה. **ואריסי בתי אבות** — כלומר: אריסות קבועה ועומדת מאבות, שהיו אבותיו של ישראל אריסין בקרקע זה לאבותיו של גוי זה — אפילו הכי לא הוי כקנוי לישראל, אלא של גוי הוא, ופטור מן המעשר ישראל זה בחלקו. **אף על פי שעשה** לו — לישראל נמוסו. **זמן** — "אם לא פרעתיך לזמן פלוני — יהא חלוט לך". **קשיא זמן אזמן** — דגבי עבד חשיב לה

ואי

וְאִין אֲנִי קוֹרֵא בָּהּ אֶשֶׁת שְׁנֵי מֵתִים, מַה נַּפְשָׁךְ? אִי קִדּוּשֵׁי דִּרְאוּבֵן קִדּוּשִׁין - קִדּוּשֵׁי דִּשְׁמְעוֹן לָאו קִדּוּשִׁין, וְאִי קִדּוּשֵׁי דִּשְׁמְעוֹן קִדּוּשִׁין - קִדּוּשֵׁי דִּרְאוּבֵן לָאו קִדּוּשִׁין. אֵיתְמַר: חֲצָיָהּ שִׁפְחָה וְחֲצָיָהּ בַּת חוֹרִין שֶׁנָּתְנָה גּוּפָהּ לְרְאוּבֵן וְנִשְׁתַּחְרְרָה, וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה לְשִׁמְעוֹן, רַב יוֹסֵף בַּר חָמָא אָמַר רַב נַחְמָן: פָּקְעוּ קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן רַבֵּי, וְיֵרָא אָמַר רַב נַחְמָן: גָּמְרוּ קִדּוּשֵׁי רִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יֵרָא: בְּווּתֵיהּ דִּידִי מִסְתַּבְּרָא, דְּכְתִיב: "לֹא יוּמְתוּ כִּי לֹא חוּפָּשָׁה", הָא חוּפָּשָׁה - יוּמְתוּ. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְלִתַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּאָמַר: שִׁפְחָה בְּעַנְיַנִּית הַמְאוֹרֶסֶת לְעֶבֶד עַבְרִי, הַכִּי נָמֵי דְּכִי חוּפְּשָׁה יוּמְתוּ?! אֶלָּא מַאי אִית לָךְ לְמֵימַר - שֶׁחוּפְּשָׁה וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה, הָכָא נָמֵי - שֶׁחוּפְּשָׁה וְחָזְרָה וְנִתְקַדְּשָׁה. אָמַר רַב הוּנָא בַּר קְטִינָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַעֲשֶׂה בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁחָצְיָהּ שִׁפְחָה וְחָצְיָהּ בַּת חוֹרִין, וְכָפוּ אֶת רַבָּהּ וַעֲשָׂאָהּ בַּת חוֹרִין. כְּמַאן? כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה, דְּאָמַר: עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר "לַיהוָה אוֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר וגו' פְּרוּ וּרְבוּ וּמִלְאוּ" וגו'? אֶמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: לָא, מִנְהַג הֶפְקֵר נָהֲגוּ בָּהּ. **מִשְׁנָה** הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְגוֹיִם אוֹ לְחֻצְאָה לָאָרֶץ - יָצָא בֶּן חוֹרִין. **גְּמָרָא** תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְגוֹיִם - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ רִאשׁוֹן; אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - שֶׁלֹּא כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ, אֲבָל כָּתַב עָלָיו אוֹנוֹ - וְהוּ שְׁחִרּוּרוֹ. מַאי אוֹנוֹ? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: דִּכְתָב לֵיהּ הָכִי: לְכָשְׁתִּבְרַח מִמֶּנּוּ אֵין לִי עָסָק בָּךְ. תָּנוּ רַבָּנָן: לָוָה עָלָיו מִן הַגּוֹי, בֵּין שֶׁעָשָׂה לוֹ גּוֹי נְמוּסוֹ - יָצָא לְחֵירוּת. מַאי נְמוּסוֹ? אָמַר רַב הוּנָא בַּר יְהוּדָה: נַשְׁקֵי. מְתִיב רַב שֵׁשֶׁת: הָאֲרִיסִין, וְהַחֲכִירוֹת, וַאֲרִיסֵי בָּתֵּי אָבוֹת, וְגוֹי שֶׁמְּשַׁכֵּן שָׂדֶהוּ לְיִשְׂרָאֵל, אַף עַל פִּי שֶׁעָשָׂה לוֹ נְמוּסוֹ - פְּטוּרָה מִן הַמַּעֲשֵׂר; וְאִי אָמַר רַב נַשְׁקֵי, שָׂדֶה בַּת נַשְׁקֵי הִיא? אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: זְמַן. - קַשְׁיָא זְמַן אִזְמַן! - לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאָמְטָא זְמַנִּיה, הָא דְּלָא אָמְטָא זְמַנִּיה. - אֶלָּא גַּבֵּי עֶבֶד דְּאָמְטָא זְמַנִּיה צְרִיכָא לְמֵימַר? אֶלָּא, אִידֵי וְאִידֵי דְּלָא אָמְטָא זְמַנִּיה, וְלָא קַשְׁיָא: הָא לְגוּפָא, וְהָא לְפֵירָא.

בשלוה

מבירה, וגבי שדה לאו מבירה היא. **הא דאמטא זימניה** – הך דגבי עבד. **אלא גבי עבד דאמטא זימניה** — בלשון קשיא הוא. **הא לגופא** — גבי עבד — דקבע בו זמן לגופו, שאם לא יתן לו עד אותו זמן — יהא גופו חלוט לגוי, ומעבשיו היה משתעבד בו. וכיון דזלזל בתקנתא דרבנן, דאסרו למכור עבד לגוי — קנסוהו, ואף על גב דלא אמטא זימניה. וגבי שדה — דקבע לו זמן לפירות: עבשיו לא התאכל הפירות, ואם לא אפרע לך ליום פלוני — אכול פירות עד שאפרע מעותיך. הלכך, אפילו אמטא זימניה — לאו מבירה היא, וכל שכן בדלא אמטא זימניה.

הכי

רש"י

הכי גרסינן: **ואיבעית אימא בשלוח על מנת למשכנו ולא משכנו** — הא דשדה — כגון שלוה הגוי מישראל "על מנת שאם לא אפרע לזמן פלוני — בא ומשכנני מקרקע זו, ותהא שלך" — והוא דקתני פסורה מן המעשר — כל זמן שלא בא ישראל, ומשכנני, דאף על גב דמטא זמניה — היא בחזקת הגוי, ואם היה ישראל נוטל חלק בפירות — פטורה מן המעשר. וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל, ואף על פי שלא משכנו הגוי עדיין בעבד זה — קנסוהו, הואיל ועבר זמנו ולא פרע. **גבאו** — הגוי לעבד. **בחובו** — שהיה לו על ישראל, והוא לא מכרו לו, ולא לזה עליו. **מיקריקון** — בשעה שישראל מופקרין להריגה, ואמר לגוי: שא קרקע זו או עבד זה, והניחני. **לא יצא לחירות** — דאונס הוא, וליכא למקנסיה. **חייב לעשר** — עליה, דהוי כמוכר. **באנפריות** — הפסד. **דקא משתרשי ליה** — הרי נהנה מהם, שפורע חובו. הילכך, לענין עישור — חייב במעשר. ומיהו גבי עבד — קנסא משום מכירה היא, וזה לא מכר מדעתו אלא שלא לרצונו גבאו, ואמאי נקנסיה? **פרהנג** — מציק ושם עלילות, ומכרו לו בדמי אנפריותו שהעליל עליו. **היה לו לפיים** — בדבר אחר. **ולא פיים** — ומכרו לו מדעתו. **לשלשים יום** — ולאחר שלשים יחזור אליו. **לפרהנג גוי** — וקא סלקא דעתין: לעבוד עבודת המלך עד זמן פלוני, ולשוב. **חזיק ממלאכתו** — גופו קנוי לך ובלבד שלא תשתעבד בו, שלא מכרו אלא להשיאו לשפחתו ולולדות, דהשתא לא מפקע ממצות לחלל שבתות. אי נמי, מכרו למלאכתו חוץ משבתות וימים טובים, מדה. **לגר תושב** — שקבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה, ואוכל נבילות. **פשוט מיהא** — מתניתא. **חדא** — מהנך בעיא. **עיין במכיליתיך** — במשנה הסדורה לך, לידע מה נשיב. **המוכר ביתו לגוי** — בארץ ישראל, דאמר קרא "לא תחנם" — לא תתן להם חנייה בקרקע (עבודה זרה כ,א). **וכותב** — לו שטר. **ומעלהו בערכאות שלהן** — לחותמו, אף על פי שחשיבות הוא להם. **ויילמא** — הא דלא גזור רבנן בהך — דילמא אתי לזנוני מדעתו. **תני טולי בית** — דלא סגי ליה לאינש בלא בית, ולא עבידי אינשי דמזבני. **אתי לזבוניי** — וגזרינן בהא אטו מכירה דעלמא, ולא תפשוט. **שלח להו רבי אמי** — להנך דבעו מיניה. **מיני אמי בר נתן תצא תורה** — הוראה זו לישראל. **קונסים אותו** — לפדות מיד הגוי. **דוקא או לאו דוקא** — דלא קנסינן ליה כולי האי, וגומנא קאמר. **עד עשרה** — אלמא בהנך דקנוס רבנן במכירה דיידהו — לא קנוס כולי האי. אין מוכרין בהמה גסה גזירה משום שאלה ושבירות ונסיונו, במסכת עבודה זרה (טו,א). **שאני עבד** — כלומר, לעולם אימא לך דעבד דוקא, ושאני עבד כו'. **או לאו דוקא** — דאי בעו מיניה טפי — קנסינן ליה, עד דפריק, ואורחא דמלתא הוא דנקט. **עד מאה** — וקא סלקא דעתין הוא הדין לעבד. **שאני עבד דלא הדר ליה** — כלומר, דילמא תרוייהו דוקא. ועבד היינו טעמא דלא קנסוהו כולי האי — דלא הדר למריה בתר דפריק ליה, דהא תנן: יצא לחירות. ופרכינן: **אלא בהמה מאי טעמא קנסינן ליה כולי האי משום דהדרה ליה לינקיית טפי חד** — מכדי דמיה היה לך לקנוסו יותר מן העבד, ותו לא. והואיל ועטענא משום דהדרה ליה הוא — אין באן אלא כדי דמיה, ואתה קנוסו מעשרה עד מאה? אוי לו בחזרה זו. **מילתא דלא שביחא היא** — שימכרוהו לגוי. **מהו שיקנסו את בנו** — לפרוטו. **אם תימצי לומר** — הך דמצבעא לן בבכורות: כהן הצורם אוזן הבכור, ועבר משום "כל מום לא יהיה בו" דאמרינן התם: לא ישחט עולמית, ומבעיא לן: צרם ומת, מהו שיקנסו בנו אחריו? ואם תימצי לומר בההיא דקנסוהו — הא דהכא לא מיפשט לן מינה, דהתם קא עבד אבוה איסורא דאורייתא, אבל מובר עבדו לגוי — איסורא דרבנן הוא דעבד.

ואם

בשלוח על מנת למשכנו בו' – פירש בקונטרס: שאם לא אפרע עד זמן פלוני – בא ומשכנני מקרקע זו, ותהא שלך. וכל זמן שלא בא ישראל ומשכנו – דוי בחזקת גוי. וגבי עבד כי האי גוונא קנסוה רבנן לישראל, והואיל ועבר הזמן ולא פרע, ואף על פי שלא משכנו עדיין. וקשה: דהוה ליה למימר: אידי ואידי דמטא זמניה! לכך נראה דאתא לשנויי שנויא קמא, הא דמטא זמניה והא דלא מטא זמניה. והא דאקשינן: גבי עבד דמטא זמניה צריכא למימר – בשלוח על מנת למשכנו ולא משכנו, דסלקא דעתך: כיון דלא משכנו עדיין לא יצא לחירות – קא משמע לן, דהואיל ובידו למשכנו – דיוצא לחירות.

המוכר עבדו לפרהנגו גוי – פירש בקונטרס: מציק ושם עלילות, ומכרו לו באותן דמים שהעליל. וקשה: דלא שייך על זה לשון מכירה, ולישנא שהיה לו לפייס ולא פייס לא משמע הכי. ועוד: דמדמי למוכרו לשלשים יום! ונראה דהפרהנגו נוטל עבדו של בורחו, אלא שנותן לו דמים. לכך פריך דאמאי יצא לחירות? כיון דהוי בעל בורחו, כמו גבאו בחובו! ומשני: דהיה לו לפייס, דכיון דנותן דמים – ודאי היה מתפייס בדבר מועט. ומדמי לו נמי למוכרו לשלשים יום, דאחר שגומר מלאכתו דרכו להחזירו לישראל, וישראל מחזיר לו דמים.

וכותב ומעלה בערכאות שלהם – פירש בקונטרס: אף על פי דחשיבות הוא להן. וקשה: דשטרות העולין בערכאות של גוים מכשרין, ולא מפלגינן בין לכתחילה בין לדיעבד! ומפרש רבינו תם: דאף על גב דנראה במקיים המקח – שרי הכא. והיה דפרק קמא דעבודה זרה (יג,א): הולכין לידיד של גוים ולוקחים מהן בהמה ועבדים – מפני שהוא במציל מידם, ומעלה בערכאות של גוים – התם נמי מקיים המקח, ומתפרסם הדבר שמהנה לעבודה זרה, ואפילו הכי שרי.

או לאו דוקא – פירש בקונטרס דלא קנסינן ליה כולי האי, וגומנא קאמר. וקשה: דאם כן איזה שיעור יהיב? דאכתי לא ידע ההיא דקנסוק אותו עד עשרה דנימא ביה ההוא שיעורא! ונראה לפרש: או לאו דוקא – אלא אפילו ביותר ממאה קנסינן ליה עד דפריק, בענין שפירש בקונטרס ב'איבא דאמרי', ומייתי מבהמה דקנסוק אותו עד עשרה בדמיה – אלמא לאו דוקא, דהוא הדין טפי, בדקאמר הכא: עד מאה גבי עבדים, והוא הדין דהכא לאו דוקא.

התם דאיסורא דאורייתא – ובפרק "כל פסולי המוקדשין" (בכורות לד,ב) גבי צרם אוזן הבכור, קאמר דליכא למיפשט מהכא, דשאני עבד דמפקע ליה ממצות. אם כן הוה מצי למימר הכא: אם תימצי לומר דהתם לא קנסו – הכא קנסו, משום דמפקע ליה ממצות. וכן התם הוה מצי למימר איפכא, כי היכא.

נטוייבה

**ואי בעית אימא: בשלוח על מנת למשכנו ולא משכנו, תנו רבנן: גבאו בחובו או שלקחו סיקריקון - לא יצא לחירות. ובחובו לא? והרמינהי: חרי שאנסו בית הממלך גורנו, אם בחובו - חייב לעשר, אם באנפריות - פטור מלעשר! - שאני התם, דקא משתרשי ליה. תא שמע, דאמר רב: המוכר עבדו לפרהנג גוי - יצא לחירות! - לפרהנג גוי - יצא לחירות? והתם הוה ליה למיפיים ולא פייס. גופא, אמר רב: המוכר עבדו לפרהנג גוי - יצא לחירות. מאי הוה ליה למעבד? - הוה ליה למיפיים ולא פייס. בעי רבי ירמיה: מכרו לשלשים יום, מהו? תא שמע, דאמר רב: המוכר עבדו לפרהנג גוי - יצא לחירות. - התם בפרהנג גוי, שאינה חוזרת. מכרו חוץ ממלאכתו, מהו? חוץ מן המצות, מהו? חוץ משפחות וימים טובים, מהו? לגר תושב, לישראל מומר מהו? לכותי, מהו? פשוט מיהא חדא: גר תושב הרי הוא כגוי. כותי וישראל מומר - אמרי לה: כגוי, ואמרי לה: כישראל. בעו מיניה רבי אבא מרבי אמי לרבי ירמיה לרבי זריקא: פוק עיין במכיליתיך, נפק ליה ואשכח, דתניא: המוכר ביתו לגוי - דמיו אסורין, וגוי שאנסו ביתו של ישראל, ואין בעליו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים - מותר ליטול את דמיו, וכותב ומעלה בערכאות שלהן, מפני שהוא כמציל מידם. וירמיה, הני מילי בית, דכיון דלא סגי ליה בלא בית - לא אתי לזבוניי, אבל בעבדא, דסגי ליה בלא עבדא - אתי לזבוניי, או לא? שלח להו רבי אמי: מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל: עבד שהפיל עצמו לניאוס, ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים - מותר ליטול את דמיו, וכותב ומעלה בערכאות של גוים, מפני שהוא כמציל מידם. וירמיה, הני מילי בית, דכיון דלא סגי ליה בלא בית - לא אתי לזבוניי, אבל בעבדא, דסגי ליה בלא עבדא - אתי לזבוניי, או לא? שלח להו רבי אמי: מיני אמי בר נתן תורה יוצאה לכל ישראל: עבד שהפיל עצמו לניאוס, ואין רבו יכול להוציאו לא בדיני ישראל ולא בדיני עובדי כוכבים - מותר ליטול את דמיו, וכותב ומעלה בערכאות של גוים, מפני שהוא כמציל מידם. אמר רבי יהושע בן לוי: המוכר עבדו לגוי - קונסים אותו עד עשרה בדמיו. תא שמע, דאמר ריש לקיש: המוכר בהמה גסה לגוי - קונסים אותו עד מאה בדמיו. בוקא או לאו בוקא? בוקא או לאו בוקא? תא שמע, דאמר רב: המוכר עבדו לגוי - קונסים אותו עד עשרה בדמיו. בוקא או לאו בוקא? תא שמע, דאמר ריש לקיש: המוכר בהמה גסה לגוי - קונסים אותו עד מאה בדמיו. - שאני עבד, דלא הדר ליה. - אלא בהמה מעמא מאי - משום דהדדה ליה? לקנסיה טפי חד! אלא, עבד מילתא דלא שכיחא, ומלתא דלא שכיחא לא גזרי בה רבנן. בעא מיניה רבי ירמיה מרבי אמי: מכר עבדו ומת, מהו שיקנסו את בנו אחריו? אם תימצי לומר בהיא דקנסוהו - הא דהכא לא מיפשט לן מינה, דהתם קא עבד אבוה איסורא דאורייתא, אבל מובר עבדו לגוי - איסורא דרבנן הוא דעבד. אוין בכור ומת קנסו בנו אחריו - משום דאיסורא דאורייתא היא, אבל הכא איסורא דרבנן.

ואם

תוספות

נטייבה פירש בקונטרס: נזדבלה – ושקה: דהא איסורא דרבנן הוא, והיכי פשיט מינה בבכורות בפרק "פסולי המוקדשין" (לד,ב) א"צרם אזן", דהוי איסורא דאורייתא? וכן הכא, מפקע ליה ממצות היכי פשיט מינה? ומפרש רבינו חנגאל: נטייבה – חרש בה חרישה יתירא, דהוי דאורייתא. ונדיירה – בפירוש הקונטרס, ואף על פי שהוא דרבנן – חשיב טפי מנתקוצה. ומיהו ראיה מנטייבה, ומיהו, אבתי קשה: הכא היכי פשיט? דלמא עבד שאני דמפקע ליה ממצות חמיר טפי מאיסורא דאורייתא, כדאמרינן בפרק "כל פסולי המוקדשין" (שם לה,ב)! ואומר רבינו תם: דגבי שביעית אית לן להחמיר טפי מבשום מקום, לפי שהיו מזולזלין בה, כדאמרינן בסוף "הניזקין" (גיטין נד,א) שהיו חשודין על השביעית, לכך מייתי שפיר מינה דלא קנסו בנו אחריו. ובשטר שיש בו רבית שקנסים אותו דמשמע לעולם אפילו בנו, כיון דקנסו – זכה בו הלוה, ובשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים. דאמר רבי יוסי: הבל יהא מונח עד שיבא אליהו (בבא מציעא לו,א) – דהם קנסון להו כי היכי דלודרי, ואם היה מחזיר לבנו – לא היה מודה.

שנתקוצה פירש רבינו חנגאל: קיצץ התלושים בה – וכן מפרש בירושלמי. אבל מחוברים הן – אסורין מדאורייתא, כדאמרינן בפרק "הבונה" (שבת קנ,א): התולש עולשין והמזרד זרדין, אם ליפות הקרקע – כל שהוא. אף על פי דפטור דהם בארעא דחבריה – הכא ליכא לאוקמי בדבר, דשביעית לא מיפטר משום מלאכה שאינה צריכה לגופה.

לחוצה לארץ יצא לחירות – ואם תאמר: היכי דמי? אי אזיל מנפשיה – אינה את זכותו, כדאמר בשמעתין, דבעל כרחו אינו יכול להוציאו, כדאמרינן בשלהי כתובות (קי,ב) דאין הכל מוציאין ויש לומר: דמיד בשמכרו קנסינן ליה, פן ישתדלנו לוקח בדברים לילך אחריו. מידי

ואם תימצי לומר — גבי מכון מלאכתו במועד שיכול לעשות קדם המועד או להניחה מלהתחיל בה עד לאחר המועד, וכיון דצמצם להתחיל בה קמן למועד שאם לא יגמרנה במועד יהא דבר האבד ויהיה מותר לגומרה, ותנן התם (מועד קטן יג,א): וכולן אם כוונו מלאכתן במועד יאבדו, ואיבעיא לן: כון ומת מהו שיקנסו בנו אחריו? ואם תמצא לומר בההיא דתפשוט לן דקנסוהו ואף על גב דלא עבד איסורא — כל שכן הא דעבד איסורא. אבל אם תמצא לומר בההיא דלא קנסוה — אכתי הא מבעיא לן, דדהם הוא דלא עבד אבוה איסורא, שהרי מת קדם המועד ולא בא לידי איסור. לממונית — לפרותו מנכסיו. והא איתיה — ביד בנו. שנתקוצה — ניטלו ממנו קרנים ברקונסן ליפותה, ואין זו עבודת קרקע מן התורה — לא קנסוהו, ותורע למוצאי שביעית. נטייבה = נזדבלה, והוליך לה זבל בעגלות ומשאות. נדייירה — על ידי דיר בהמה לזבלה — עבודת קרקע היא, וקנסין אותו. לא קנסו בנו אחריו — לשלם. ואף על גב שהוא חייב לשלם, כדתנן ב"הניזקין" (גיטין נב,ב): המטמא והמדמע והמנסך, שוגג — פטור, ומזיד חייב. שאינו ניכר — הטומאה אינה ניכרת בפירות. לא שפיה חיזק — לחייב נכסיו מן התורה. לחוצה לארץ — אפילו לישראל. לפלוני אנטוכי — משמע שעולד באנטוכיא, ולא משמע שגולד ודר באנטוכיא. ואיכא למימר לא לקחו על מנת להוליכו שם, הלכך לא יצא לחירות ואפילו הוליכו יש לומר דעתו לחזור. שבאנטוכיא — משמע שדירתו שם ועל מנת כן לקחו. לוד — בארץ ישראל. הא — דקתני: "לפלוני באנטוכי" לא יצא עד דאמר "שבאנטוכיא". דאית ליה — להאי אנטוכי בית בארץ ישראל. והא — דקתני: "לאנטוכי" יצא — דליית ליה בית, אבל אושפיזא אית ליה. ודעתו לחזור — לבבל. מהו — מי הויא דך איתיה כמוכרת עבד זה לחוצה לארץ בנישואין הללו, דקיימא לן (כתובות צה,ב): בעל בנכסה אשתו לוקח הוי, ויצאו לחירות, או לא? תבעי למאן דאמר — (יבמות סה,ב) במבטנת שום לבעלה וגירשה. היא אומרת: כלי אני נוטלת, והוא אומר: דמים אני נותן, כמו שמשמוש לי באחריותי, בנכסי צאן ברזל הנישומין בכתובה. ואיכא למאן דאמר: הדין עמו, דהואיל ומאותה שעה הם באחריותו. ואיכא למאן דאמר: הדין עמה, משום שבח בית אביה. כי דיידה דמו — ולאו מכירה היא, דהא אם נתארמלה או נתגרשה — דידה ניהו. לפירא — שהוא משעבד בהן למלאכתו. דלא קני ליה לגופיה — דאי מיית או מגרש לה — הדרי לה. לסורייא — ארם צובה. וכחוצה לארץ היא למכירת עבדים, כדתניא בפרק קמא (גיטין ח,א): המוכר עבדו לסורייא — כמוכר לחוצה לארץ. יצא לחירות — ואף על פי שיצא מתחלה לדעת, ואי הוה מחי העבד — לא הוה רבו מצי בייף ליה, כדתנן: הכל מעלין לארץ ישראל ואין הכל מורצאין, ב"שני

ואם תימצי לומר, כַּוֵּן מְלַאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד וּמֵת - לֹא קָנְסוּ בְּנוֹ אַחֲרָיו, מִשּׁוּם דְּלָא עֲבַד אִיסּוּרָא, הָכָא מַאי? לְדִידֵיהּ קָנְסוּ רַבָּנַן וְהָא לֵיתֵיהּ, אוֹ דִילְמָא לְמָמוֹנֵיהּ קָנְסוּ רַבָּנַן וְהָא אִיתֵיהּ? - אָמַר לֵיהּ, תְּנִיתוּהָ: שָׂדֶה שֶׁנִּתְקוֹצָה בְּשִׁבְעִית - תְּזֹרַע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, נִטְּיָבָה אוֹ נִדְיְירָה - לֹא תִזְרַע לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית; וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא, נֶקְטִינַן: הַטְבָּחָה וּמֵת - בְּנוֹ זוֹרְעָהּ; אַלְמָא לְדִידֵיהּ קָנְסוּ רַבָּנַן, לְבְרֵיהּ לָא קָנְסוּ רַבָּנַן.

אָמַר אַבַּיֵי, נֶקְטִינַן: טִימֵּא טָהֳרוֹת שֶׁל חֲבִירוֹ וּמֵת - לֹא קָנְסוּ רַבָּנַן בְּנוֹ אַחֲרָיו; מַאי טַעְמָא? הֵיזֵק שָׁאנִי נִיכָּר לָא שְׁמֵיהּ הֵיזֵק, וְקָנְסָא דְּרַבָּנַן הִיא, לְדִידֵיהּ קָנְסוּהוּ רַבָּנַן, לִבְרֵיהּ לָא קָא קָנְסוּ רַבָּנַן. "אוֹ לְחוּצָה לָאָרֶץ". תָּנוּ רַבָּנַן: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְחוּצָה לָאָרֶץ - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ שֶׁנִּי; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: פְּעָמִים יָצָא וּפְעָמִים לֹא יָצָא, כֵּיצַד? אָמַר "פְּלוֹנִי עַבְדִּי מִכְרְתִּיהוּ לְפְלוֹנִי אַנְטוֹכִי" - לֹא יָצָא, "לְאַנְטוֹכִי שֶׁבְּאַנְטוֹכְיָא" - יָצָא. וְהָא תַּנְיָא: "מְכַרְתִּיהוּ לְאַנְטוֹכִי" - יָצָא, "לְאַנְטוֹכִי הַשָּׁרוּי בְּלוֹד" - לֹא יָצָא! לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאִית לֵיהּ בֵּיתָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, הָא דְּאִית לֵיהּ אוּשְׁפִּיזָא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: בֶּן בָּבֶל שֶׁנָּשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִכְנִיסָהּ לוֹ עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, וְדַעְתּוֹ לַחֲזוֹר, מַהוּ? תִּיבָּעֵי לְמַאן דְּאָמַר הַדִּין עִמָּהּ, תִּיבָּעֵי לְמַאן דְּאָמַר הַדִּין עִמּוֹ; תִּיבָּעֵי לְמַאן דְּאָמַר הַדִּין עִמָּהּ, בֵּינְתַיִם דְּמוֹ? תִּיבָּעֵי לְמַאן דְּאָמַר הַדִּין עִמּוֹ - כְּדִידֵיהּ דָּמוֹ; וְתִיבָּעֵי לְמַאן דְּאָמַר הַדִּין עִמָּהּ, בֵּינְתַיִם דְּמוֹ? תֵּיקוּ. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, שָׁנָה לִי רַבִּי יוֹחָנָן: עֶבֶד שֶׁיָּצָא אַחַר רַבּוֹ לְסוֹרְיָא, וּמְכָרוֹ שָׁם רַבּוֹ - יָצָא לְחֵירוּת. וְהָתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: אֵיבֹד אֶת זְכוּתוֹ! - לָא קַשְׁיָא: כָּאן שֶׁדַּעַת רַבּוֹ לַחֲזוֹר, כָּאן שֶׁאֵין דַּעַת רַבּוֹ לַחֲזוֹר; וְהָתָנֵיָא: יוֹצֵא הָעֶבֶד אַחַר רַבּוֹ לְסוֹרְיָא, יוֹצֵא? לָא סָנֵי דְּלָא נָפִיק?! וְהָתָנַן: וְאֵין הַכֹּל מוֹצִיאִין! אֶלָּא, יָצָא הָעֶבֶד אַחַר רַבּוֹ לְסוֹרְיָא וּמְכָרוֹ רַבּוֹ שָׁם, אִם דַּעַת רַבּוֹ לַחֲזוֹר - כּוֹפִין אוֹתוֹ, וְאִם אֵין דַּעַת רַבּוֹ לַחֲזוֹר - אֵין כּוֹפִין אוֹתוֹ.

אָמַר רַב עָנָן, שְׁמָעְתָּ מִינַּיהּ דָּמָר שְׁמוּאֵל תַּרְתֵּי: חָדָא, הָךְ; וְאִידָךְ, דְּאִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר שָׂדֶהוּ בְּשָׁנָה הַיּוֹבֵל עַצְמָהּ, רַב אָמַר: מְכוּרָה וְיוֹצֵאָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֵינָהּ מְכוּרָה כָּל עִיקָּר; בַּהֲדָא הָדְרֵי זְבִינֵי וּבַהֲדָא לָא הָדְרֵי זְבִינֵי, וְלָא יָדַעְנָא הֵי מִינַּייהוּ. אָמַר רַב יוֹסֵף: נִיחֵי אֲנָן, מִדְּתָנֵי בְּבָרַיְיתָא: הַמּוֹכֵר עַבְדּוֹ לְחוּצָה לָאָרֶץ - יָצָא לְחֵירוּת, וְצָרִיךְ גֵּט שִׁחְרוּר מֵרַבּוֹ שֶׁנִּי; שָׁמַע מִינָּהּ קַנְיֵיהּ רַבּוֹ שֶׁנִּי וְלָא הָדְרֵי זְבִינֵי, וְכִי אָמַר שְׁמוּאֵל הָתָם אֵינָהּ מְכוּרָה - זְמָעוֹת חוֹזְרִין.

דייני גזירות" (כתובות קי,ב). כאן שדעת רבו לחזור — כשיצא — על מנת כן יצא, וכיון דמכרו — הוי כמוכר מארע לחוצה לארץ. והתניא — בניהותא. יוצא עבד אחר רבו לסוריא — משמע: דין על העבד לצאת אחר רבו לסוריא. ופריך: לא סגי דלא נפיק? בתמיה, והתנן: אין הכל מוציאין (לישנא אחרינא) גרסינן: יצא עבד כו' עבד שיצא אחר רבו לסוריא, ומכרו רבו שם. ומקמי דך תרצתא הוה גרסינן הכי: יוצא עבד אחר רבו לסוריא מכרו רבו שם כו', ולא שבקיה לאסוקי לכולה מתניתא עד דפרכיה. אם דעת רבו לחזור — אם כשיצא על מנת — לחזור יצא. כופין אותו — להוציאו לחירות. תרתי — בשני דברים הללו שמעתי שפסק דין. חדא הא — מכירת עבד לחוצה לארץ. ויוצאה — לבעלים מיד, וזה הפסיד מעותיו. אינה מכויה בל עיקר — מקל וחומר: ומה מכורה כבר — יוצאה. עכשיו, שאינה מכורה — אינו דין שלא תמכר? וקאמר רב יונן: בשני דברים הללו שמעתי ממנו מה תהא על המעות. בחדא אמר הדרי זבינ — וחוזרות המעות ללוקח. ובחדא לא הדרי — אלא איבד הלוקח מעותיו. ולא ידענא הי מינייהו — ואם תאמר: אי לשמואל במוכר שדהו לא הדרי זבינ ואיבד מעותיו, במאי פליג עליה דרב? דהא לרב נמי לא הדרה, דקאמר: מכורה ויוצאה! ודאי פליגי, דאילו לרב — המכר מכר, ואם קנו עמה נכסים שאין להן אחריות — נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה. ולשמואל אינו מכר, והמעות מתנה ניתנו, ואין נכסים שאין להן אחריות נקנין עמה במכירה זו בלא משיכה, ויכולין לחזור בהן, ומעות המטלטלין חוזרין, ומעות הקרקע — מתנה, דאדם יודע שאין מכר שדה בשנת היובל — וגמר ונתן מעות לשם מתנה. מדקתני בבריית — לעיל, ברישא דשמעתין. קנייה רבו שני — ואיבד מעותיו. דאי הדר זבינ, ורבו ראשון קנייה — למה ליה לשני לשחרורי? היה לנו לבוף את הראשון שיאסרנו עליו אלמא: לא הדרי זבינ. וכיון דשמע רב ענן בחדא מניהו אמר שמואל דהדרי זבינ — ודאי גבי שדה אמר שמואל דהדרי, ולא הפסיד הלוקח.

וְרַב עָנָן - בָּרַייְתָא לָא שְׁמִיעַ לֵיהּ, וְאִי מִדְּשְׁמוּאֵל, מַמַּאי דְּאִינָהּ מְכוּרָה וּמָעוֹת חוֹזְרִין? דִּילְמָא אִינָהּ מְכוּרָה וּמָעוֹת מַתָּנָה נִינְהוּ, מִידֵּי דַּהֲוָה אִמְּקַדֵּשׁ אֶת אֲחוֹתוֹ, דְּאִיתְּמַר: הַמְקַדֵּשׁ אֶת אֲחוֹתוֹ, רַב אָמַר: מָעוֹת חוֹזְרִין, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: מָעוֹת מַתָּנָה. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: מַאי חָזֵית דְּקָנְסִינַן לְלוֹקֶחַ? נְקַנְסֵיהּ לְמוֹכֵר! - אָמַר לֵיהּ: לָאו עַכְבְּרָא גָּנֵב אֶלָּא חוֹרָא גָּנֵב. - אָמַר לֵיהּ: אִי לָאו עַכְבְּרָא, חוֹרָא מְנָא לֵיהּ? - מִסְתַּבְּרָא, הֵיכָא דְּאִיכָּא אִיפּוּרָא הָתָם קָנְסִינַן. הָהוּא עַכְבְּרָא דַּעֲרַק מֵחֲצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, אֲזַל מָרֵיהּ אַבַּהֲרִיהּ, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמִּי. אָמַר לֵיהּ: נִכְתּוֹב לָךְ שְׁטָרָא אַדַּמְיֵהּ וּכְתוֹב לֵיהּ גִּיטָּא דְּחֵירוּתָא, וְאִי לָא, מַפְקְנָא לֵיהּ מִינָּךְ, מְדְּרַבִּי אַחַי דְּרַבִּי יְאוּשְׁיָה; דְּתָנְיָא: "לֹא יֵשְׁבוּ בְּאָרְצֶךָ פֶּן יַחֲטִיאוּ אוֹתְךָ לִי" - וגו' יָכוֹל בְּגוּפוֹ שֶׁקִּבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? תַּלְמוּד לוֹמַר: "לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו" - רַבִּי אוֹמֵר: בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. הֵיכִי דָּמֵי? אָמַר רַב נָתָן בַּר יִצְחָק: דִּכְתַב לֵיהּ: "לְכֶשֶׁאֶקָּחֶךָ חֲרֵי עַצְמְךָ קָנוּי לְךָ מֵעַכְשָׁיו". רַב חִסְדָּא עָרַק לֵיהּ עַבְדָּא לְבֵי פּוּתְאֵי, שְׁלַח לְהוּ: הַדְרוּהּ נֵיהֲלֵי. שְׁלָחוּ לֵיהּ: "לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו". שְׁלַח לְהוּ: "יֵכוֹן תַּעֲשֶׂה לְחַמְּרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לִשְׂמַלְתּוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבִידַת אָחִיךָ". שְׁלָחוּ לֵיהּ: "וְהַכְתִּיב "לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו"! שְׁלַח לְהוּ: הָהוּא בְּעֶבֶד שֶׁבָּרַח מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ, וּכְדְרַבִּי אַחַי דְּרַבִּי יְאוּשְׁיָה. וּמַאי שָׁנָא דְּשָׁלַח לְהוּ כְּדְרַבִּי אַחַי דְּרַבִּי יְאוּשְׁיָה? מִשּׁוּם דְּמִשְׁמַע לְהוּ קָרָאֵי. אַבַּיֵי אֵירְכַּם לֵיהּ חֲמָרָא בֵּי כּוּתָאֵי, שְׁלַח לְהוּ: שַׁדְּרוּהָ לִי. שְׁלָחוּ לֵיהּ: שְׁלַח סְיָמָנָא. שְׁלַח לְהוּ: דְּחִיוְורָא בְּרֵיסֵיהּ. שְׁלָחוּ לֵיהּ: אִי לָאו דְּנַחְמָנִי אֲתִּ - לָא הֲוָה מְשַׁדַּרְנָא לֵיהּ נֵיהֲלָךְ, אֲתוֹ כּוּתֵּי חֲמָרֵי לָאו בְּרֵיסֵיהוּ חִיוְורִין נִינְהוּ? **מִשְׁנָה** אֵין פּוֹדִין אֶת הַשְּׁבוּיִין יֶתֶר עַל דְּמֵי דְּמֵיהֶן, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם; וְאֵין מַבְרִיחִין אֶת הַשְּׁבוּיִין, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי תַקָּנַת הַשְּׁבוּיִין. **גמרא** אֵיבָעְיָא לְהוּ: הַאי "מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם" - מִשּׁוּם דְּחִזְקָה דְּצִדְּוָקָה הוּא, אוֹ דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּלָא לְגַרְעוּ וְלֵיתוּ טְפֵי? תָּא שְׁמַע, דְּלוֹי בַּר דְּרָדָא פָּרְקָא לִבְרֵיתֵיהּ בִּתְלִיסַר אַלְפֵי דִּינְרֵי זְהָב. אֲמַר אַבַּיֵי: וּמַאן לֵימָא לָן דִּבְרִצּוֹן חֲכָמִים עֲבַד? דִּילְמָא שְׁלֹא בִּרְצוֹן חֲכָמִים עֲבַד. "וְאֵין מַבְרִיחִין אֶת הַשְּׁבוּיִין, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי תַקָּנַת שְׁבוּיִין". מַאי בֵּינַיְיהוּ? אִיכָּא בֵּינַיְיהוּ, דִּילְמָא אֶלָּא חַד. בְּנָתֵיהּ דְּרַב נַחְמָן בְּחֶשְׁכָּן קִדְּרָא בִּידַיְיהוּ. קַשְׁיָא לֵיהּ לְרַב עֵילִישׁ, כְּתִיב: "אָדָם אֶחָד מָאֶלֶף מָצָאתִי וְאִשָּׁה בְּכָל אֵלֶּה לֹא מָצָאתִי", הָא אִיכָּא בְּנָתֵיהּ דְּרַב נַחְמָן! גְּרָמָא לְהוּ מִילְּתָא וְאִשְׁתְּבָּיוְן, וְאִשְׁתְּבָאי אִינְהוּ נַמִי בְּהֲדֵייהוּ. יוֹמָא חַד הֲוָה יָתִיב גַּבֵּיהּ הָהוּא גַּבְרָא דַּהֲוָה יָדַע בְּלִשָּׁנָא דְּצִיפּוֹרִי, אֲתָא עוֹרְבָא וְקָא קָרֵי לֵיהּ, אֲמַר לֵיהּ: מַאי קָאָמַר? אֲמַר לֵיהּ: "עֵילִישׁ בְּרַח", עֵילִישׁ בְּרַח", אֲמַר: אִי הָכִי דְּלָא אֲמַר לִי "עֵילִישׁ בְּרַח", עֵילִישׁ בְּרַח", אֲמַר: בְּנָסֶת יִשְׂרָאֵל כְּיוֹנָה מְתִילָא, שְׁמַע מִינָּהּ מְתַרְחִישׁ לִי נִיסָּא. אֲמַר: אֵיזִיל אֲחֵוֵי בְּנָתֵיהּ דְּרַב נַחְמָן, אִי קַיְימָן בְּהֵיכְמָנוּתֵיהוּ - אַדַּרְדְּרִינְהוּ. אֲמַר: נֵשׁ, כָּל מִילֵּי דְּאִית לְהוּ סָדְרָן לְהַדְדֵי בְּבֵית הַכִּסֵּא, שְׁמַעְיְנְהוּ דְּקָאָמְרָן: עֲדֵי גּוּבְרִין וְנַהֲרְדְּעֵי גּוּבְרִין, לֵימָא לְהוּ לִשְׁבוּיֵיהוּ דִּילְחַקְנוּהוּ מֵהָכָא, דִּלְמָא לֵיתוּ אֵינָשֵׁי וְלִישְׁמְעֵי וְלִיפְּרְקִינְן. קָם עֵרַק, אֲתָא אֵיהוּ וְהָהוּא גַּבְרָא, לְרֵידֵיהּ אִירְחַישׁ לֵיהּ נִיסָּא עֲבַר בְּמַבְּרָא, וְהָהוּא גַּבְרָא אַשְׁכְּחוּהּ וְקָטְלוּהּ. כִּי הָדְרָן וְאָתְיָן, אֲמַר: הָוֵי קָא בָּחֲשָׁן קִדְּרָא בִּבְשָׂפִים. **משנה** וְאֵין לוֹקְחִין סְפָרִים, תְּפִילִּין וּמְזוּזוֹת מִן הַגּוֹיִם יוֹתֵר עַל דְּמֵי דְּמֵיהֶן, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם; וְלֹא סְתָם מוֹכְרִין לָהֶם, וְלֹא מְקַשְּׁטֵי בָּתֵּי כְּנֵסִיּוֹת, וְלֹא מְקַשְּׁטֵי בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, מִפְּנֵי שֶׁמְּקַשְּׁטִין אוֹתָן לְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה.

מִידֵּי דְּהוּה אִמְּקַדֵּשׁ אֲחוֹתוֹ – וְלִפְנֵי הָאֲמוֹת יֵשׁ לַחֲלֹק, דְּלֹא שַׁיְיךְ הָתָם לְמֵימַר "אֵדָם יוֹדֵעַ כְּמוֹ בְּמִקְדַּשׁ אֲחוֹתוֹ, דְּהָא רַב קָאֲמַר דִּמְכוּרָה וְיוֹצְאָה. **דְּלֹא** לִיגְרְעוּ וְלֵייתוּ – וְהָא הְתִינַא בְּפֶרֶק "נַעֲרָה" (כְּתוּבוֹת נב,א): נִשְׁבֵּית וְהִיא מִבְקַשְׁתָּן מִמֶּנּוּ עַד עֶשְׂרָה בִּדְמֵיהָ, פָּעַם רִאשׁוֹן – פּוֹדֶה. שְׁאנִי אִשְׁתּוֹ, דְּהֵיוֵי בְּגוּפוֹ יוֹתֵר מִבְּתוֹ דְּהֵיכָא, וְעוֹד עַצְמוֹ לֹא תִּיקְנוּ שֶׁלֹּא יִתֵּן כָּל אֲשֶׁר לוֹ בְּעַד נַפְשׁוֹ. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָא דְּפַרְקֵיהּ לְהָהוּא תִּינוֹק בְּמִמּוֹן הַרְבֵּה בְּ"הֲנִיזְקִין" (כְּתוּבוֹת נז,א) – לְפִי שֶׁהִיא מוּפְלָא בְּחָכְמָה. אִי נַמִי, בְּשַׁעַת חֲזָרַת הַבַּיִת לֹא שַׁיְיךְ "דִּלְא לִיגְרְעוּ". אֲמוּרִי

מִפְּנֵי מִשְׁנָה

מחבא – שירחיקונו מכאן. **אוהו והההוא גברא** – רב עילישׁ, ואותו האיש המבין בלשון העופות. **עבר מבראי** – מעבר המים, ולא יכלו להשיגו עוד.

אמרי לה קורין בו – פירש בקונטרס: דהוה ליה ספק ספיקא; דשמא ישראל כתבו, ואפילו כתבו גוי – שמא כתבו למכור לישראל, ולא לשם עבודה זרה. ואין נראה: דרב נחמן אמר: כתבו גוי – יגנו, והיינו אפילו כתבו למכור לישראל, דלקמן מפרש טעמא – משום כל שאינו בקשירה אינו בכתיבה. אלא טעמא דאמרי לה קורין בו – משום דאיכא למתלי טפי שישראל כתבו, דאין דרך גוי לכתוב.

והא דתניא יגנו הואי תנא הוא – הוה מצי למימר דרבן שמעון בן גמליאל הוא, דבעי כתיבה לשמה, כדאמר בסמוך. אלא מייתי תנא דאיירי בה בהדיא. **כל** שישנו בקשירה ישנו בכתיבה – מכאן אומר רבינו תם דאין אשה אוגדת לולב ועושה ציצית, כיון דלא מיפקדה. ואין נראה, דהא מדפסלינן בריש "התכלת" (מנחות מב,א) ציצית בגוי, דדריש "בני ישראל ועשו" ולא בגוים – מכלל דאשה בשורה. ואמרינן נמי: סוכת גנב"ך בשורה, בפרק קמא דסוכה (ח,ב), ודוקא בספר תורה ותפילין ומזוזות דכתיב "וקשרתם... וכתבתם" דרשינן הכי: **עד** שיעבדם לשמן – כרבן שמעון בן גמליאל קיימא לן, דבעי עיבוד לשמה, כדמוכח ב"הנזקין" (גיטין נב,ב), דהדהוא דאתא לקמיה דרבי אבהו, אמר ליה: ספר תורה שכתבתי, גוילין שלו לא עבדתים לשמן. ומסיק דנאמן אתה להפסיד שכרך, ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה. והא דאיפליגו אביי ורבא בפרק "גמר הדין" (סנהדרין מח,ב) בהזמנה, אי מילתא היא, ומוקי התם פלוגתייהו בפלוגתא דרבן שמעון בן גמליאל ורבנן – לא כמו שפירש שם בקונטרס, דאביי דאמר: מילתא היא – כרבן שמעון בן גמליאל, דבעי עיבוד לשמן. דאם כן קשיא להלכתא אהלכתא, דקיימא לן כרבא לגבי אביי בר מיע"ל קג"ם. אלא מפרש רבינו תם: דאביי כרבנן, דלא בעי עיבוד לשמן, דסגי בשאר הזמנות שמתקנין הקלפים ומשרטטין אותם לשמן, כיון דהזמנה מילתא היא. ורבא – כרבן שמעון בן גמליאל, דבעי עיבוד לשמן ולא הזמנה מועטת. ואף על גב דאמרינן ב"התכלת" (מנחות מב,ב) דרב כרבנן ושמואל כרבן שמעון בן גמליאל, והלכתא כרב באיסורי – הכא הלכתא כשמואל, ואף על גב דאמר ליה התם אביי לרב שמואל בר יהודה: האי תבלתא היכי בציעיתו לה? אמר ליה: מייתי לן דם חלזון וכמנים, ורמינן לה ביורה, ושקלינן פורתא בביעתא וטעמינן לה באודרא, ושדינן לההיא ביעתא, ושקלין לההי אודרא בנורא. משמע דבעינן בציעה לשמן? צריך לומר: דאביי לא קיבלה, דאיכו לא בעי לא עיבוד ולא טוייה ולא בציעה לשמן. **מעלין** בדמיזן עד כדי טרפעיק. מתוך פירוש הקונטרס משמע דקאי גם אספרים. וקצת תימה: דאיך משוה התלמוד ספרים שדמיזן יקרים להעלות כדי טרפעיק כמו בתפיליז ומזוזות? לכך נראה דקאי אתפיליז ומזוזות. **עיבוד** לשמן בעי בכתיבה לשמן לא בעי – קשה: דלמא בכתיבה לשמן ודאי לא בעי, דמסתמא לשמן קאי. אבל סתם עיבוד עורות – לאו לתפיליז קיימי? ולא מסתבר דפריך מעיבוד לעיבוד, דמדקאמר: כתיבה לשמן לא בעי – משמע דמכתיבה פריך.

אי

משנה מפני תיקון העולם – אי משום דוחקא דציבורא, אי משום דלא ליגרבו ולייתו לטפי. **גמרא** קורין בו – ולא חיישינן שמא הוא כתבו לשם עבודה זרה, ופלוגתא היא לקמיה. **דילמא** – דך דדייקא מתניתין: הא בבדי דמיזן לוקחין – ליגנו וקאמר, ואין מניחין אותו בידו, שמא כשר הוא, וגנונין אותו מספיקא. **מין** – האדוק בעבודה זרה, כגון כומר. **ישרף** – דוודאי לשם עבודה זרה כתבו. **כתבו גוי יגנו** – כדלקמן. **נמצא ביד מין יגנו** — ספק כתבו ספק מצאו, ובכשר הוא. **נמצא ביד גוי אמרי לה יגנו** — מספיקא, שמא הוא כתבו. **ואמרי לה** קורין בו — דספק ספיקא הוא; שמא ישראל כתבו, ואם תמצא לומר הוא כתבו — שמא למכור לישראל כתבו, ולא לשם עבודה זרה. **דרבי אליעזר** — בשחיטת חולין בפרק שני (לה,ב). **מפשרניא** — שם מקום. **מבור** = מלשין. **עבד ואשה אינו בקשירה** — דמצות עשה שהזמן גרמא היא, דלילה ושבת לאו זמן תפיליז הוא. **כותי** — גירי אריות וזן. **מומר לתיאבון** — דרי פרקו מעליזן עול. **כתיבה לשמן לא בעי** — בתמיה. **ציפן** — לתפיליז, זהב. **שפלה** — לשון בלאי, כלומר: עשה חיפוי כיס שלהן בערר בהמה טמאה. **פסולות** — דכתיב (שמות יג) "בפרך" — מן המותר בפיך. **בנר שחור לכורו** — רע, וההוא דצידן גר הוה, וחזר לכורו, ויודע דבעי לשמן. **מחמת יראה** — וירא לנפשו שלא יהרגוהו הכותים. **תנו רבנן מעלין בדמיזן** — אף על פי שנינהו: אין לוקחין אותן ביותר מדמיזן – טעמא שלא יתנו לב ויטריחו לשולל ספרים. אבל בדבר מועט להעלות בדמיזן טרפעיק – לא מוכחא מילתא כולי האי. **איסתיא** — סלע מדינה, שמיניה שבסלע צורי, דהיינו חצי דינר. והכי מפרש בכתובות פרק "אף על פי" (סד,א). **מיזינהא** = ישמעאלית. **חייהא** = שק קטן. **רייש ריש** — זוג זוג, של ראש ושל זנדע. **אימליא יזהיא** — נתמלאת ארס מרוב בעס.

משנה משום שם רע — שיצא עליה לעז זנות. **משום נדר** — שנדרה, ואמר: אי אפשי באשה נדרנית. **לא יחזיר** — ואפילו נמצאו דברים בדאים, או הנדר התירו חכם. וטעמא — פליגי בה אמוראי, איכא למאן דאמר משום לקלקלא, ואיכא למאן דאמר קנס הוא, שלא יהו בנות ישראל פרוצות בערזיות ובנדרים. **שירעו בו רבים** — שנדרתו ברבים. **לא יחזיר** — דאין לו הפרה. ורבי יהודה לא חייש לקלקלא, אלא שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים. הלכך, אי נדרה נדר ברבים — פריצות הוא בנדרים, וקנסוה. **ושלא ידעו בו רבים** — דיש לו הפרה — לא קנסוה. **כל נדר שצריך חקירת חכם** — לילך לפני חכם ולבקש פתח וחרטה, ואין הבעל יכול להפר. **לא יחזיר** — דרבי נאיר סבר: טעמא משום לקלקלא. הלכך, נדר שאינו יכול להפר, אבל חכם יכול להתיר — יכול הוא לקלקל את הגט לאחר שתגשא לאחֵר, ויאמר: אילו הייתי יודע שחכם יכול להתיר — לא הייתי מגרשה. **שאינו** צריך חקירת חכם — אלא הוא יכול להפר — לא הוצרכו חכמים לאסור עליו מלהחזירה, לפי שאינו יכול לקלקלה, ולומר: אילו הייתי יודע בו" — שהרי נדר פתוח הוא, והיה לו להפר ולא הניפר. **לא אמרו זה** — שצריך חקירת חכם, להחזיר. **אלא מפני זה** — שאינו

42 אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנִיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן: וְהוּא שֶׁאָמַר לָהּ "מִשּׁוּם שֵׁם רַע אֲנִי מוֹצִיאֲךָ", משום

צריך. דבצריך לא היה לנו לחוש לקלקול, לפי שאינו יכול לומר: אילו הייתי יודע שחכם יכול להתירו לא הייתי מגרשה, דאנן סהדי דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין בפני חכם, לילך לבית דינו ולישאל על נדרה. אלא מפני נדר שאינו צריך חכם, ובעל יכול להפר – אסרו את כולן, שלא יאמר: אילו הייתי יודע שהייתי יכול להפר – לא הייתי מגרשך.

מעשה בצידן בו' — בגמרא מפרש מאי קאמר, ומה אשמועינן. **מפני** תיקון העולם — בגמרא מפרש. **גמרא** **והוא שאמר לה** — בשעת גירושין.

משום נזיר אני מוציאך — בההוא אסרו רבנן להחזיר, ואי לא אמר — מותר להחזיר.
קסבר — רב נחמן. טעמא — דמתניתין משום קלקולא, שלא יקלקלנה על בעלה לאחר שתנשא לאחֵר, ואיכא: אילו הייתי יודע שהדברים בדאין, או שהנדר יש לו הפרה — אפילו הכי ונתנין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך. וכן אמרתי בשעת גירושין, שמפני כך אני מוציאך, וכשגרשתיך היה בדעתי להחזירך אם ימצאו דברים בדאים. וגמצא גט בטל, ובניה מן השני ממזרין. לפיכך אומרים לו קודם גירושין: הוי יודע שלא תחזירנה עולמית. ושוב אינו נאמן לומר כן, שכיון שידע שאסור לו להחזירה אפילו לא תנשא לאחר, ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים — גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו. ואי לא אמר מצי מקלקל לה — שהרי לא אמר שמוציאה משום שם רע, וכיון דלא מצי לקלקלה משניסת — לא אסרו לו להחזירה עד שלא ניסת. וצריך שיאמר כי — תקנו חכמים למוציאה שיאמר לה כן. ומיהו, בין אמר בין לא אמר — לא יחזיר. קסבר טעמא — דלא יחזיר — משום קנס הוא, שלא יהו בנות ישראל כו', ונמצאו דברים בדאין — של שם רע, והוא הדין לענין נדר — דהותר. אומרים לו — קודם גירושין. וכיון דלא חש ונגרשה — תו לא מצי לקלקלה, דגלי דעתיה דלא חביבה עליו כולי האי. מאי טעמא דרבי יהודה — דאמר: נדר שהודר ברבים — אין לו הפרה. ולא הבוּם — בגבעונים כתיב. נשבעו לָהם — והוה להו לאתשולי אשבועתייהו, אי לאו משום דהודר ברבים. ורבנן — דאמרי דיש לו הפרה. התם — לאו משום דאין לו הפרה הוא, דאפילו הפרה לא צריך, דמי חיילה שבועה עלייהו כלל הלא בטעות היתה: משום קדושת השם — שלא יאמרו הגוים: עברו על שבועתן. ימים שנים רבים שלשה — גבי זבה דרשינן הכי, בשילהי נדה. עדה — עשרה, דכתיב גבי מרגלים (במדבר יד) "לעדה הרעה" — יצאו יהושע וכלב. אדם רוצה שתתבטה — כלומר, אינו מקפיד בכך. הלכך, צריך חקירת חכם — מצי לקלקלה. מאי תנא — לעיל מיניה בנדרים שנָדר הוא? דקתני מעשה — הלא אין אנו עסוקין אלא בנדרים שנדרה היא! אבל נדר הוא — שיגרשנה. יחזיר — אם ירצה, הלכיכא למיחש לקלקולא.
מאי

א אמר לה הכי מצי מקלקל לה – נראה דחששא זו אינה כי אם לעז בעלמא, ולא שיהיה ממש גט בטל ובניה ממזרים, דהא לא אמר "על מנת". דאף על גב דבבמה דוכתי מהני גילוי דעת, כמו שטר מברחת ד"האשה שנפלה" (כתובות עט,א), חבין ולא איצטריכו ליה זוזי דפרק "אלמנה ניזונת" (שם צו,א) – הכא ליכא למימר הכי, מדצריך לרבי מאיר תנאי בפעל.

"מְשׁוּם נֶזֶר אֲנִי מוֹצִיאֵךְ". קָסָבַר: טַעֲמָא מַאי? מִשּׁוּם קִלְקוּלָא, אִי אָמַר לָהּ הָכִי - מָצֵי מְקַלְקֵל לָהּ, וְאִי לָא - לָא מָצֵי מְקַלְקֵל לָהּ. אִיכָּא דְּאָמְרִי, אָמַר רַב יוֹסֵף בַּר מְנִיוֹמִי אָמַר רַב נַחְמָן: צָרִיךְ שֶׁיֹּאמַר לָהּ "הֲוֵי יוֹדַעַת שֶׁמְּשׁוּם שֵׁם רַע אֲנִי מוֹצִיאֵךְ וּמְשׁוּם נֶזֶר אֲנִי מוֹצִיאֵךְ", קָסָבַר: טַעֲמָא מַאי? כְּדֵי שֶׁלֹּא יְהוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בָּעֲרָיוֹת וּבְנְדָרִים, הִלְכָךְ צָרִיךְ לְמֵימַר לָהּ הָכִי. תְּנָיָא כְּוָתֵיהּ דְּשִׁנָּא קַמָּא, וְתָנָיָא כְּוָתֵיהּ דְּלִישָׁנָא קַמָּא. תָּנָיָא כְּלִישָׁנָא קַמָּא, אָמַר רַבִּי מֵאִיר: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רַע לֹא יַחֲזִיר וּמִשּׁוּם נֶזֶר לֹא יַחֲזִיר? שֶׁמָּא תֵּלֵךְ וְתִנָּשֵׂא לְאַחֵר, וְנִמְצְאוּ דְּבָרִים בַּדָּאִין, וְיֹאמַר "אִילּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן הוּא, אֲפִילּוּ אִם הָיוּ נוֹתְנִים לִי מֵאָה מָנֶה לֹא הָיִיתִי מְגָרְשָׁהּ", וְנִמְצָא גֵּט בָּטֵל וּבָנֶיהָ מַמְזֵרִין, לְפִיכָךְ אוֹמְרִים לוֹ: הֲוֵי יוֹדֵעַ, שֶׁהַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רַע לֹא יַחֲזִיר וּמִשּׁוּם נֶזֶר - לֹא יַחֲזִיר. תָּנָיָא כְּלִישָׁנָא בָּתְרָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רַע לֹא יַחֲזִיר וּמִשּׁוּם נֶזֶר לֹא יַחֲזִיר? שֶׁלֹּא יְהוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל פְּרוּצוֹת בָּעֲרָיוֹת וּבִנְדָרִים, לְפִיכָךְ אוֹמְרִים לוֹ: אֱמֹר לָהּ "הֲוֵי יוֹדַעַת שֶׁמְּשׁוּם שֵׁם רַע אֲנִי מוֹצִיאֵךְ וּמִשּׁוּם נֶזֶר אֲנִי מוֹצִיאֵךְ". "רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כָּל נֶזֶר שֶׁיֵּדְעוּ בּוֹ רַבִּים - לֹא יַחֲזִיר, וְשֶׁלֹּא יָדְעוּ בּוֹ רַבִּים - יַחֲזִיר". אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? דִּכְתִיב: "וְלֹא הִכּוּם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי נִשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂיאֵי הָעֵדָה". - וְרַבָּנַן: הָתָם מִי חָלְה שְׁבוּעָה עֲלֵיהֶן בְּלָל? בֵּיוָן דְּאָמְרוּ לְהוּ "מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאנוּ" וְלֹא בָּאוּ, לָא חֵילָה שְׁבוּעָה עֲלֵיהֶן בְּלָל, וְהָאי דְּלָא קָמְלִינְהוּ - מִשּׁוּם קִדּוּשַׁת הַשֵּׁם. וְכַמָּה רַבִּים? רַב נַחְמָן אָמַר: שְׁלֹשָׁה, רַבִּי יִצְחָק אָמַר: שְׁלֹשָׁה, דִּכְתִיב "יָמִים" - שְׁנַיִם, "רַבִּים" - שְׁלֹשָׁה; רַבִּי יִצְחָק אָמַר: עֲשָׂרָה, דִּכְתִיב "עֵדָה". "רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל נֶזֶר שֶׁצָּרִיךְ" וכו'. תָּנָיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: לֹא אָסְרוּ צָרִיךְ אֶלָּא מִפְּנֵי שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ: כֵּיצַד? רַבִּי מֵאִיר סָבַר: אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין, וְרַבִּי אֶלְעָזָר סָבַר: אֵין אָדָם רוֹצֶה שֶׁתִּתְבַּזֶּה אִשְׁתּוֹ בְּבֵית דִּין. "אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה בְּצִיפֳּרִין" וכו'. מַאי תָּנָא דְּקָתָנֵי מַעֲשֶׂה? - חַסּוּרֵי מִיחְסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי: בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּשֶׁנִּדְרָה הֵיא, אֲבָל נָדַר אִישׁ - יַחֲזִיר, וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה: מַעֲשֶׂה נָמֵי בְּצִיפֳּרִין, בְּאֶחָד שֶׁאָמַר לְאִשְׁתּוֹ "קוֹנָם אִם אֵינִי מְגָרְשֵׁךְ" וְגֵירְשָׁהּ, וְהִתִּירוּ לוֹ חֲכָמִים שֶׁיַּחֲזִירֶנָּה, מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם.
מאי

כיון דאמרו מארץ רחוקה וכו' – ואם תאמר: בלאו הכי מי חיילא שבועה? והא הוי נשבע לבטל את המצוה, דכתיב "עֵדָה" (דברים ב) "לא תחיה כל נשמה"! ואף על גב דאמרינן בירושלמי דשביעית פרק ששי, אמר רבי שמואל בר נחמני: שלש פרוזגמאות שלח יהושע לארץ ישראל עד שלא יבנסו לארץ, מי שהוא רוצה לפנות – יפנה, להשלים – ישלים, לעשות מלחמה – יעשה מלחמה. גרגשי פינה חלך לאפריקא, גבעונים השלימו, שנאמר (יהושע ט) "ובי השלימו יושבי גבעון את ישראל", שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה ונפלו – היינו קודם שעברו את הירדן; לכך נראה דלא אתי אלא ללעז בעלמא, שתיצא עליה לעז בדי להחזירה. אף על גב דכבר נישאת לאחר – שריא ליה, דזונת דשוגג הוא. לכך אמרו חכמים דלא יחזיר, דהשתא שוב לא יוציא לעז. ורש"י פירש: דאפילו אמנר "אילו הייתי יודע" כו' אינו נאמן, דכיון דיודע שאסור להחזירה, ולא חש להמתין ולבדוק אחר הדברים – גילה בדעתו שלא היתה חביבה עליו. ולרבי מאיר דבעי תנאי בפעל, כי לא בפליה למילתיה – אפילו לעז ליכא. והא דקאמר רבי מאיר: כל נדר שצריך חקירת חכם לא יחזיר – היינו בדבפליה למילתיה, ולא בפליה לתנאיה. דאי בפליה לתנאיה – אין מועיל מה שלא יחזיר, דלעולם איכא קלקולא.

שלא יהו בנות ישראל פרוצות כו' – הני תרי לישני דרב יוסף אליבא דתנא קמא פליגי, דלישנא קמא סבר: כיון דקתני במתניתין נמי משום שם רע, הוה אין שייך פריצות, דמה לה לעשות אם מוציאין שם רע עליה? אלא טעמא משום קלקולא הוא. ולישנא בתרא סבר: דבמוציא שם רע לא מצי מקלקל לה, דכיון דמשום שם רע מגרשה – דעתו בבל ענין לגרשה, אפילו היא בטל. וכן בנדרים, דמסתברא דחד טעמא הוי בתרוייהו. והשתא אתי שפיר דמייתי תניא כלישנא קמא מדרבי מאיר אתנא קמא, דלא מייתי אלא דשייך במוציא שם רע משום קלקולא, והוא הדין לתנא קמא. ואם תאמר: ללישנא בתרא דרב יוסף, דטעמא משום פריצותא – מנא לן דפליגי רבנן עליה דרבי יהודה, וסברי דנדר שהודר ברבים יש לו הפרה, דקאמר: ורבנן מי חיילא כו'? ויש לומר: דהך סוגיא אתיא כלישנא קמא, דטעמייהו משום קלקול. אי נמי: הא דקאמר ורבנן – היינו רבי מאיר ורבי אלעזר דאמרי לא אסרו צריך כו', דסקסרי טעמא משום קלקולא, ואפילו בהודר ברבים קאמר דלא אסרו אלא מפני שאינו צריך. דאי ברבים אסור משום פריצותא – הוה ליה למיסר לא ידעו בו רבים אטו מפני דידעו בו רבים, ולא מפני שאין צריך.

בדקאמר: עד שלא יבנסו לארץ. אבל משנבנסו – משמע שלא היו יכולין להשלים, ולכך הוצרכו להערים ולומר "מארץ רחוקה באנו". ויש לומר: דלד ברחוק באין רוצים להשלים כתיב "לא תחיה כל נשמה" כדמוכחי קראי (דברים כ) "וקראת אליה לשלום" וגו', "ואם לא תשלים עמך" וגו', "רק מערי העמים" וגו' "לא תחיה כל נשמה". ואם תאמר: מאי טעמא דרבי יהודה? הא ודאי שבועה בטעות הוא!! ועוד: לרבי יהודה איך הניחום בארץ? הכתיב (שמות בג) "לא ישבו בארצך" וגו' והוה ליה נשבע לבטל את המצוה. ועל כרחך משום חילול השם הוא, כדאמרי רבנן! ויש לומר: דקסבר רבי יהודה דאי איתא דיש לו הפרה – לא היה בדבר חילול השם. ואם תאמר: בלא חילול השם נמי אין יכולין להורגן כיון דבאין להתגייר, כדאמרינן לעיל (מה,א) "לא ישבו בארצך פן יחטיאו אותך לי" יכול בגוי שקיבל עליו שלא לעבוד עבודה זרה כו'. ואמרינן נמי בפרק "אלו נאמרין" (סוטה לה,ב): וכתבו להן מלמטה "למען אשר לא ילמדו אתכם לעשות" וגו', הא למדת שאם חזרין בתשובה – שמקבלין אותן, וההוא קרא בשבע אומות כתיב! ויש לומר: דאי לאו חילול השם, נדי שלא היו יכולין להרגן – היו יכולין לגרשן מערייהם. ועוד: דבאותה שעה לא באו להתגייר, כי אם אחרי כן.

רב נחמן בר יצחק אמר שלשה – נראה דעל דעת רבים לא בעי אלא שנים, דבפרק "שבועת הדיינין" (שבועות לט,א) בשאמר להם משה לישראל: הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע

משביע אתכם וכו' – ופירש שם בקונטרס: דהיינו על דעת רבים. ומיהו לפי זה לא היה היתר לחרמות בזמן הזה. ונראה דלא אמר משה כן אלא שלא יערימו, כדמפרש התם משום קניא דרבא. וכן עתה, אין עושין אלא בשביל כך. ואם תאמר: על דעת יחיד נמי לא יהא לו הפרה, כיון דתלה בו נדרו! וי"ל לומר: דמבטל דעתו משום רבים, ולא משום יחיד.

הנודר כאילו בנה במה – מפרש רבינו אליהו:

משום דאתיא בגזירה שוה דהדלה, כתיב הבא (דברים כג) "כי תחדל לנדור" וכתיב התם (ישעיה ב) "וחדלו לכם מן האדם וגו' כי במה נחשב הוא", ודרשינן: אל תיקרי במה – אלא במה. ובריש פרק "ארבעה נדרים" (נדרים כב,א) יליף בהאי גזירה שוה דנקרא רשע, דכתיב "שם רשעים חדלו רוגז" (איוב ג). **המוציא** אשתו משום אילונית – משמע הכא דאילונית בעיא גט. ותימה: דבריש יבמות (ב,ב) משמע דלא בעיא גט, דהוו קדושי טעות, דתנן: וכולן שמתו או שמיאנו או שנמצאו אילונית – צרותיהן מותרות! ויש לומר: דהכא מיירי בספק אילונית, ומוציאה משום חשש אילונית. תדע מדקתני סיפא: נישאת לאחר והיו לה בנים, ואילו ודאי אילונית – אין לה רפואה, מדפליגי רבי יהושע ורבי עקיבא ב"הערל" (שם עט,ב) בסריס חמה דיש לו רפואה וחולץ (שם עב,ב) ובאילונית לא פליגי, ודרשינן בפרק קמא דיבמות (יב,א): "אשר תלד" – פרט לאילונית. והא דאמר (שם סד,ב): שרה אמנו אילונית היתה – אין מזכירין מעשה נסים, דאמרינן בבי איוב ברישא "אלו טריפות" (חולין מג,א). והא דפליגי ב"המדיר" (כתובות עג,א) בקדושה על תנאי וכנסה סתם, דבעינן גט, משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות – היינו בשאר מומין, דמחיל. אבל באילונית – לא מחיל. ועוד: דמומין מסיק אדעתיה שמא לא יתקיים התנאי, דשכיחי, ובועל לשם קדושין. אבל אילונית, דלא שכיחי – לא מסיק לבעול לשם קדושין. והא דתנן פרק "אלמנה ניזונות" (שם ק,ב): המאמנת והשניה והאילונית אין להן כתובה – דמשמע: אבל גיטא בעי, דהכי דייק ב"המדיר" (שם דף עג,א) גבי כנסה סתם ונתנאו בי – משום שניה נקט הכי, דעל כרחך ממאנת לא בעיא גט. אי נמי, ב"המדיר" לא דייק אלא משום דתני ברישא "אינה מקודשת", ובסיפא "תצא שלא בכתובה". והא דאמרינן (יבמות סא,ב): קטן וקטנה לא חולצין בו' קטנה שמא תמצא אילונית, ולא אמרינן: תתייבם ממנה נפשך, דאי אילונית היא – הרי הן קדושי טעות ושריא לשניי אומר רבינו תם: דהתם בדקבלה עליהיה. ובהאי גוונא משני בפרק "בן סורר" (סנהדרין סט,ב). **אומר** לה שתיקותיך יפה מדבוריך – ואם תאמר: ואם היא שתקה – אנן מי שתקינן? דהכי פריך רב פפא בסוף פרק "הבא על יבמתו" (יבמות סה,א) גבי נשאת לריבעי והיו לה בנים: ויש לומר: דהתם נמי לא הוי אלא לעז, דהא סתם גירשה ולא התנה, בדפרישית הכא. ופריך רב פפא: דהוה לן לתקן נמי התם דלא יחזיר, שלא יהא לעז, כדתקין הכא. ומשני: אלא דאי בלאו הכי אפילו לעז ליכא, דהשתא הוא דברית, ומהאי טעמא לא מצי למהבט בכותבה. אבל הכא, אם היא שתקה – אנן נמי שתקינן. דליכא לעז, כיון דתקון דלא יחזיר. ואי אתיא למהבט בכותבה – מצי אמר לה: אדעתא דידיהבנא כתובה לא גירשתיך. והתם דאיירי בעקרה דוקא, שייך "השתא הוא דברית". אבל הכא, דאיירי בספק אילונית כדפרישנן – לא שייך לומר "השתא הוא דברית". ואפילו לרבנן דלא חיישי הכא לקלקולא – פריך התם שפיר: אנן מי שתקינן? דמודו רבנן התם דמשום דאין לה בנים גירשה, שכבר נשאת לשנים ולא היו לה בנים. ואם תאמר: בסוף פרק קמא דנדרה (יב,ב) גבי אשה שאין לה וסת, פריך: פשיטא דלא יחזיר! ומשני: לא צריכא דהדר אייתן, מהו דתימא ליהדרה, קא משמע לן: זימנין דאזלה ומינסבה כו'. ואמאי לא אמרינן התם: השתא הוא דבריית? ויש לומר: דהתם כיון שנתרפאת – הרי היה מועיל לה בת רפואה, ולהכי מצי מקלקל לה, דאומר: אילו הייתי יודע שיש רפואה לזו – הייתי מבקש לה סם לרפואה.

ריש לקיש

מאי קונם? אָמַר רַב הוּנָא: בְּאוֹמֵר "אֲסָרוֹ כָּל פֵּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם עָלַי אִם אֵינִי מְגָרְשֵׁךְ". "וְהִתִּירוּ לוֹ שֶׁיַּחֲזִירֶנָּה". פְּשִׁיטָא! מַהוּ דִּתֵימָא לֵינְזוֹר מִשּׁוּם דְּרַבִּי נָתָן, דְּתַנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הַנּוֹדֵר - בְּאִילּוּ בָּנָה בָּמָה, וְהַמְקַיְּמָן - כְּאִילּוּ הִקְרִיב עָלֶיהָ קָרְבָּן, קָא מַשְׁמַע לָן. "מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם". מַאי תִּיקּוּן הָעוֹלָם אִיבָּא? אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: אַרְיָשָׁא, רְבִינָא אָמַר: לְעוֹלָם אַסֵּיפָא, וְהָכִי קָתָנֵי: אֵין בְּזוֹ מִפְּנֵי תִּיקּוּן הָעוֹלָם. **משנה** הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אֲילוֹנִית, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יַחֲזִיר, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: יַחֲזִיר. נִישֵּׂאת לְאַחַר וְהָיוּ לָהּ בָּנִים הַיְמֵנוּ, וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אוֹמַר לָהּ "שְׁתִיקוּתֵיךְ יָפָה מִדִּיבּוּרֵיךְ". **גמרא** לְמֵימְרָא דְּרַבִּי יְהוּדָה חַיֵּיש לְקַלְקוֹלָא, וְרַבָּנַן לָא חַיְישֵׁי לְקַלְקוֹלָא? וְהָא אִיפְּכָא שָׁמְעִינַן לְהוּ! דְּתָנַן: הַמּוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רָע - לֹא יַחֲזִיר, וּמִשּׁוּם נֶדֶר - לֹא יַחֲזִיר; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּל נֶדֶר שֶׁיֵּדְעוּ בּוֹ רַבִּים - לֹא יַחֲזִיר, וְשֶׁלֹּא יָדְעוּ בּוֹ רַבִּים - יַחֲזִיר; אֲלָמָא, [רַבָּנַן חַיְישֵׁי לְקַלְקוֹלָא], וְרַבִּי יְהוּדָה לָא חַיֵּישׁ לְקַלְקוֹלָא! אָמַר שְׁמוּאֵל: אֵיפוֹךְ. - וְהָא מְדַקְתָנֵי סֵיפָא: נִישֵּׂאת לְאַחַר וְהָיוּ לָהּ בָּנִים הַיְמֵנוּ, וְהִיא תּוֹבַעַת כְּתוּבָּתָהּ, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אוֹמַר לָהּ שְׁתִיקוּתֵיךְ יָפָה מִדִּיבּוּרֵיךְ, מַכְלָל דְּרַבִּי יְהוּדָה חַיֵּישׁ לְקַלְקוֹלָא! - הָא נַמִּי אֵיפּוֹךְ. אַבַּיֵי אָמַר: לְעוֹלָם לָא תֵּיפּוֹךְ, וְרַבִּי יְהוּדָה בְּהַהִיא סָבָר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר וְסָבַר לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר; בְּצִרְוְךְ סָבַר לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ סָבַר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר. אָמַר רָבָא: דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה קָשְׁיָא, דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן לָא קָשְׁיָא? אֶלָּא אָמַר רָבָא: דְּרַבִּי יְהוּדָה אַדְּרַבִּי יְהוּדָה לָא קָשְׁיָא, כְּדִשְׁנַנְיָן; דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן לָא קָשְׁיָא, מַאן חֲכָמִים? רַבִּי מֵאִיר, דְּאָמַר: בְּעֵינַן תְּנַאי בְּפוֹעַל, וְהָכָא בְּמֵאי עָסְקִינַן - בְּדָלָא כְּפֵלֵיהּ לְהָתְנָאֵיהּ. **משנה** הַמּוֹכֵר אֶת בֵּיתוֹ - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ, אֲבָל פּוֹדִין אֶת הַבָּנִים לְאַחַר מִיתַת אֲבִיהֶן. **גמרא** אָמַר רַב אַסִי: וְהוּא שֶׁמָּכַר וְשָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ. הָנְהוּ בְּנֵי בֵּי מִיכְסֵי דְּיָיקֵי זוּזֵי מֵגּוֹים וְלָא הָוֶה לְהוּ לְמִפְרְעִינְהוּ, אֲתוּ וְקָא נָּרְמֵי לְהוּ, אֲתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב הוּנָא, אֲמַר לְהוּ: מַאי אִיעֲבֵיד לְכוּ, דְּתַנְיָא: הַמּוֹכֵר אֶת עַצְמוֹ וְאֶת בָּנָיו לַגּוֹיִם - אֵין פּוֹדִין אוֹתוֹ. אָמַר לֵיהּ רַבִּי אַבָּא: לִיסְּתְּרֵינְהוּ רַבָּנִיוּ, וְהוּא שֶׁמָּכַר וְשָׁנָה וְשִׁלֵּשׁ! אָמַר לֵיהּ: הָנֵי מָרְגָּל דְּרַגְלֵי דְּעָבְדֵי הָכִי. הָהוּא גַּבְרָא דְּזַבֵּין נַפְשֵׁיהּ לְיהוּדָאֵי, אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַמֵּי, אָמַר לֵיהּ: רַגְלֵי דְּעָבְדֵי הָכִי!

מאי קונם – הלא קונם לשון הקדש הוא, שאוסר הדבר עליו בהקדש, ומה אסר זה עליו? **באומר יאסרו כו'** — והכי קאמר: קונם פירות עלי אם איני מגרשיך. **פשיטא** — מאי ניחוש לה? **במה** — בשעת איסור הבמות. **והמקיימו** — ולא נשאל עליו לחכם להתירו. **כאילו הקריב קרבן** — על הבמה, וגמר ענו שלם. לפי שעל ידי כן הוא מרגיל עצמו בנדרים.

מאי קונם – הלא קונם לשון הקדש הוא, שאוסר הדבר עליו בהקדש, ומה אסר זה עליו? **באומר יאסרו כו'** — והכי קאמר: קונם פירות עלי אם איני מגרשיך. **פשיטא** — מאי ניחוש לה? **במה** — בשעת איסור הבמות. **והמקיימו** — ולא נשאל עליו לחכם להתירו. **כאילו הקריב קרבן** — על הבמה, וגמר ענו שלם. לפי שעל ידי כן הוא מרגיל עצמו בנדרים.

מאי קונם? אמר רב הונא: באומר "אסרו כל פירות שבעולם עלי אם איני מגרשיך". "והתירו לו שיחזירנה". פשיטא! מהו דתימא ליגזור משום דרבי נתן, דתניא, רבי נתן אומר: הנודר - כאילו בנה במה, והמקיימן - כאילו הקריב עליה קרבן, קא משמע לן. "מפני תיקון העולם". מאי תיקון העולם איבא? אמר רב ששת: ארישא, רבינא אמר: לעולם אסיפא, והכי קתני: אין בזו מפני תיקון העולם. **משנה** המוציא את אשתו משום אילונית, רבי יהודה אומר: לא יחזיר, וחכמים אומרים: יחזיר. נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו, והיא תובעת כתובתה, אמר רבי יהודה: אומר לה "שתיקותיך יפה מדיבורך". **גמרא** למימרא דרבי יהודה חייש לקלקולא, ורבנן לא חיישי לקלקולא? והא איפכא שמעינן להו! דתנן: המוציא את אשתו משום שם רע - לא יחזיר, ומשום נדר - לא יחזיר; רבי יהודה אומר: כל נדר שידעו בו רבים - לא יחזיר, ושלא ידעו בו רבים - יחזיר; אלמא, [רבנן חיישי לקלקולא], ורבי יהודה לא חייש לקלקולא! אמר שמואל: איפוך. - והא מדקתני סיפא: נישאת לאחר והיו לה בנים הימנו, והיא תובעת כתובתה, אמר רבי יהודה: אומר לה שתיקותיך יפה מדיבורך, מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא! - הא נמי איפוך. אביי אמר: לעולם לא תיפוך, ורבי יהודה בההיא סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כרבי אלעזר; בצריך סבר לה כרבי אלעזר, בשאינו צריך סבר לה כרבי מאיר. אמר רבא: דרבי יהודה אדרבי יהודה קשיא, דרבנן אדרבנן לא קשיא? אלא אמר רבא: דרבי יהודה אדרבי יהודה לא קשיא, כדשנינן; דרבנן אדרבנן לא קשיא, מאן חכמים? רבי מאיר, דאמר: בעינן תנאי בפועל, והכא במאי עסקינן - בדלא כפליה להתנאיה. **משנה** המוכר את ביתו - אין פודין אותו, אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן. **גמרא** אמר רב אסי: והוא שמכר ושנה ושילש. הנהו בני בי מיכסי דייקי זוזי מגוים ולא הוה להו למפרעינהו, אתו וקא נרמי להו, אתו לקמיה דרב הונא, אמר להו: מאי איעביד לכו, דתניא: המוכר את עצמו ואת בניו לגוים - אין פודין אותו. אמר ליה רבי אבא: ליסתרינהו רבניו, והוא שמכר ושנה ושילש! אמר ליה: הני מרגל דרגלי דעבדי הכי. ההוא גברא דזבין נפשיה ליהודאי, אתא לקמיה דרבי אמי, אמר ליה: רגלי דעבדי הכי!

משמע לן. **אי"ש** — קאי, דקאמר לעיל: לא יחזיר, ומסיק הכא: מפני תיקון העולם, אי משום קלקולא, אי משום שלא יהו פרוצות. **אין בזו** כו' — הכי קאמר: והתירו לו חכמים שיחזירנה, מפני תיקון העולם שלא נמצא כאן לאסור. **משנה המוציא את אשתו** — בגט. **משום אילונית** — שלא הכיר בה בשכנסה. ומכל מקום צריכה גט, דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, ובעל לשם קדושין. **רבי יהודה אומר לא יחזיר** — שמא הנשא ותלד, ויאמר: אילו הייתי יודע שכן – אפילו נתונין לי מאה מנה לא הייתי מגרשיך. ולדעת כן גרשתיך, שאם יבאו לך סימנים – שאחזיריך. ואם ידעתי שלא תשובי אלי, ואת ראויה לילד – לא גרשתיך. לפיכך אומרים לו קודם גירושין: הוי יודע שהמוציא את אשתו משום אילונית – לא יחזירנה עולמית. **וחכמים אומרים יחזיר** – דלא חיישינן לקלקולא. **והיא תובעת כתובתה** – מן הראשון שהרגיזה בלא כתובה, משום מקח טעות, ועכשיו נודע שלא הטעתה. **שתיקותיך יפה** לך – שיאמר: אילו ידעתי בסופי לתיתן לך כתובה – לא גירשתיך. **גמרא** מכלל דרבי יהודה חייש לקלקולא – שמדבריו למדנו שאם ירצה לומר "על מנת אילונית גירשתיך" – היה מקלקלה. **לא תיפוך** – ורבי יהודה ודאי חייש לקלקולא. וגבי נדר היינו טעמא דלא חייש — דקסבר: ליכא קלקולא, דבנדר הצריך חקירת חכם סבר לה כרבי אלעזר, דאין אדם רוצה שתתבזה אשתו בבית דין. הילכך לא מצי למימר: אילו הייתי יודע כו'. ובשאינו צריך — סבר לה כרבי מאיר, דאמר: אין הבעל טועה בנדר שבידו להפר, ואינו יכול לומר לאחר זמן: אילו הייתי יודע שאני יכול להפר לא גירשתיך. **מאן חכמים** — דאמרי הכא: יחזיר. **רבי מאיר היא** — דאמר במסכת קידושין (סא,א): כל תנאי שאינו כפול כתנאי בני גד ובני ראובן "אם יעברו, אם לא יעברו" — אינו תנאי. **והכא בדלא כפליה** — שלא אמר בשעת גירושין אלא: הרי יודעת שמשום אילונית אני מוציאך, ולא אמר לה: ואם אי את אילונית – לא יהא גט. דהשתא הוי גט אפילו אינה אילונית, ולא מצי לקלקלה. **משנה** אין פודין – הואיל ורגיל בכך, כדמוקי בגמרא: והוא שמכר ושנה ושילש. **גמרא** בני בי מיכסי – מקום. **גירי להו** – היו שובין אותם לעבדים. **לליהודאי** – אומה שאוכלין בני אדם.

פירקן

[דף ט' ע"ב]

אָמַר רַבִּי חִייָה בַּר אַדָּא: בַּעֲרֵימָה שֶׁל קִישׁוּאִין וּדְלוּעִין הִיא מַתְנִיתָא.

הָיוּ שְׁנֵי עִיגּוּלִין, אֶחָד מִקְצָתוֹ טָמֵא, וְאֶחָד מִקְצָתוֹ טָהוֹר, מַהוּ שֶׁיִּתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה? יֵיבָא כְּהָדָא: הָיוּ לְפָנָיו שְׁנֵי בָּרִיים, אֶחָד הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מִקְצַת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, וְאֶחָד הִפְרִישׁ מִמֶּנּוּ מִקְצָת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת מַהוּ שֶׁיִּתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה?

תַּלְמִידוֹ דְּרַבִּי חִייָא רוּפָּה שְׁאָלוֹן לְרַבִּי חִייָא רוּפָּה, וְאָמַר לוֹן: **הַכְּסִיל חֹבֵק אֶת יָדָיו וְאֹכֵל אֶת בְּשָׂרוֹ** (קהלת ד, ה).

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חִייָא רַבָּה: אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

חֲרֵי שֶׁהֵבִיא מִינִין הָרַבֵּה בְּקוּפָּה, וּכְרוּב מִלְּמַעְלָן וּכְרוּב מִלְּמַטָּן, וְדָבָר אַחֵר בָּאֶמְצַע – אֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. הָדָא דְּתֵימָא בְּשֶׁאֵין שָׁם חָלָל. אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם חָלָל – תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

כָּל בֵּית הַגִּיתּוֹת – אֶחָד. כָּל בֵּית הַגְּרָנוֹת – אֶחָד. תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוּדָה: וְהוּא שֶׁתְּהֵא תּוֹפֶסֶת הַגּוֹרֶן בָּאֶמְצַע. עַד כְּדוֹן חִיטִּין. אֲפִילּוּ קֶשׁ? וַאֲפִילּוּ תֶּבֶן? רַבִּי חַגַּיי בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: הָיָה טָמֵא בָּאֶמְצַע? אָמַר לֵיהּ: וְהֵיינוּ נוֹשׁוֹף.

חַבְרַיָּא בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: הָיְתָה מַפָּה בָּאֶמְצַע? אָמַר לוֹן: וְהֵיינוּ חֲמִשָּׁה שַׁקִּין בַּגּוֹרֶן! דְּתָנֵי: חֲמִשָּׁה שַׁקִּין בַּגּוֹרֶן –

[דף י' ע"א]

תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. תָּנֵי, רַבִּי אִילָעַאי אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי לְעָזָר: תּוֹרְמִין מִן הַטָּהוֹר עַל הַטָּמֵא בַּלַּח. כֵּיצַד? כָּבַשׁ זֵיתִים בְּטוּמְאָה וְהוּא רוֹצֶה לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה – מֵבִיא מַשְׁפֵּךְ שֶׁאֵין בְּפִיו כַּבֵּיצָה וּמְמַלֵּא אוֹתוֹ זֵיתִים, וְנוֹתְנוֹ עַל פִּי חָבִית, וְנִמְצָא תּוֹרֵם מִן הַמּוּקָף.

לָמָּה לִי פָּחוֹת מִכַּבֵּיצָה, אֲפִילּוּ כַּבֵּיצָה? לֹא פֵּירוּרִין אֵינוֹן?! שֶׁלֹּא יְטַמֵּא זֵיתִים הָרַבֵּה.

אָמְרוּ לוֹ: אֵין לְךָ כָּל לַח קָרוּי לַח, אֶלָּא יַיִן וְשֶׁמֶן בִּלְבָד.

הֵיאַךְ עֲבִידָה? קוֹרָה אַחַת לִשְׁנֵי בוֹרוֹת. שְׁנֵי קוֹרוֹת לְבוֹר אֶחָד. נִיחָא קוֹרָה אַחַת לִשְׁנֵי בוֹרוֹת. אֶלָּא שְׁנֵי קוֹרוֹת לְבוֹר אֶחָד, לֹא מִתּוֹךְ שֶׁנִּטְמְאוּ מִקְצָתָן נִטְמְאוּ כּוּלָּן? רַבִּי לָא בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: תִּיפָּתֵר, שֶׁהָיָה בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹתוֹ תְּפוּשָׂה אַחַת, וְנִמְלַךְ לַעֲשׂוֹתוֹ שְׁתֵּי תְּפוּסוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בוֹן: הָדָא דְּתֵימַר, כְּשֶׁנִּטְמָא מִשֶּׁיִּשְׁלֶה וּמִשֶּׁיִּקָּפֶה שֶׁכְּבָר נִרְאוּ לְתוֹרְמָן בְּטָהֳרָה. אֲבָל אִם נִטְמָא עַד שֶׁלֹּא שִׁילָה וְעַד שֶׁלֹּא קִיפָּה – לָא בְּדָא.

רַבִּי טָבִי בְּשֵׁם רַבִּי יאשִׁיָּה בִּי רַבִּי יַנַּאי: הֲלָכָה כְּרַבִּי לִיעֶזֶר. רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: הֲלָכָה כְּרַבִּי לִיעֶזֶר. רַבִּי הוּנָּה רַבִּי חֲנַנְיָא: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי לִיעֶזֶר. רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי בּוֹן, רַב יְהוּדָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי לִיעֶזֶר. אָתָא עוּבְדָא קוֹמֵי רַבִּי אֵימִי, וְלֹא הוֹרֵי. אָמַר: תְּרֵין כָּל קָבִיל תְּרֵין אִינּוּן.

[דף י׳ ע״ב] אָמְרִין לֵיהּ: וְהָא רַבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן הוֹרֵי! אֲפִילּוּ כֵּן לֹא הוֹרֵי.

תַּמָּן תָּנֵינַן: הַתּוֹרֵם אֶת הַבּוֹר וְאָמַר: ״חֲרֵי זוּ תְּרוּמָה עַל מְנַת שֶׁתַּעֲלֶה בְּשָׁלוֹם״ – שָׁלוֹם מִן הַשָּׁבָר, שָׁלוֹם מִן הַשְּׁפִיכָה, אֲבָל לֹא מִן הַטּוּמְאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר: אַף מִן הַטּוּמְאָה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא: בְּטוּמְאַת טְבוּלֵי יוֹם הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רַבִּי אִילָא: שֶׁכֵּן טְבוּלֵי יוֹם מְצוּיִין בֵּין הַגִּתּוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אֵין לִטְבוּל יוֹם מַגָּע אֵצֶל טֶבֶל.

תָּנֵי, אָמַר רַבִּי יוּדָן: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה שֶׁהִיא צְרִיכָה לִתְרוֹם מִן הַמּוּקָף. אֲבָל בִּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר, אֲפִילּוּ שְׁאַר כָּל הַדְּבָרִים – שָׁלוֹם הֵן.

הָיָה תּוֹרֵם תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר כְּאַחַת – אֵינָהּ שָׁלוֹם. יְהוּדָה בְּרַבִּי אוֹמֵר: לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל זֶה לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה לְהַקְדִּים תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר לִתְרוּמָה גְּדוֹלָה.

מֵתִיב רַבִּי אַבָּא בַּר מַמָּל: וְהָא תָּנֵינַן אֵין תּוֹרְמִין מִן הַטְּמֵאָה עַל הַטְּהוֹרָה! הַגַּע עַצְמְךָ, שֶׁתָּרַם וְאָמַר לֹא עָלְתָה עַל דַּעְתּוֹ לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה! אָמַר רַבִּי בָּא בַּר

[דף י״א ע״א]

מַמָּל: אִם אָמַר אַתְּ בֵּן – נִמְצְאַת מַבְרִיחוֹ מִן הַקְּלָּה וּמַכְנִיסוֹ לַחֲמוּרָה. טֶבֶל – בַּעֲוֹן מִיתָה. טָהוֹר שֶׁאָכַל אֶת הַטְּמֵאָה – אֵינוֹ אֶלָּא בַּעֲשֵׂה.

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: אִם תָּרַם מִן הַטְּמֵאָה עַל הַטָּהוֹר, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. רַבִּי פִּנְחָס בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי יָסָא: עַד כְּדוֹן כַּפָּבוּר בְּהוּ שֶׁהֵן טְהוֹרִין. הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהֵן טְמֵאִין וְכָבוּר שֶׁמּוּתָּר לִתְרוֹם מִן הַטְּמֵאָה עַל הַטָּהוֹר? אָמַר לֵיהּ: יָאוּת! רַבִּי סָבַר כְּרַבִּי יוּדָא. בְּרַם כְּרַבִּי יוֹסֵי – הִיא הָיְתָה הִיא הָדָא.

מַתְנִיתָא – בִּכְלִים גְּדוֹלִים, אֲבָל בִּכְלִים קְטַנִּים – מַעֲרִים עֲלֵיהֶן וּמַטְבִּילָן.

וְתָנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָא: מְמַלֵּא הוּא אָדָם כְּלִי טָמֵא מִן הַבּוֹר וּמַעֲרִים עָלָיו וּמַטְבִּילוֹ. וְתָנֵי נָפַל דְּלָיוֹ בְּתוֹךְ הַבּוֹר, נָפַל כֵּלָיו לְתוֹךְ הַבּוֹר – מַעֲרִים עֲלֵיהֶן וּמַטְבִּילָן.

תְּרֵין אָמוֹרָאִין. חַד אָמַר: בִּכְלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּאַב הַטּוּמְאָה.

[דף י״א ע״ב] וְחֶרֶנָה אָמַר: בִּכְלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּוֻלַד הַטּוּמְאָה.

מְתִיב מַאן דְּאָמַר בְּוּוֹלַד הַטּוּמְאָה לְמַאן דְּאָמַר בְּאַב הַטּוּמְאָה: וְאַפִּילּוּ בְּחוֹל טָעוּן הַעֲרֵב שֶׁמֶשׁ! אָמַר לֵיהּ: בְּרוֹצָה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן חוּלִּין בְּטָהֳרָה.

רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּיא בַּר אַשִׁי: אִשָּׁה פִּיקַחַת מְדִיחָה כוֹס בַּן, קְעָרָה בַּן, תַּמְחוּי בַּן, נִמְצֵאת מַרְבָּצָת בֵּיתָהּ בְּשַׁבָּת.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ: בְּשׁוֹגֵג – בְּאִיפּוּר. וּבְמֵזִיד – בְּאִיפּוּר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן! הַמְּעַשֵּׂר וְהַמְּבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, שׁוֹגֵג – יֹאכַל. מֵזִיד – לֹא יֹאכַל. בְּשׁוֹגֵג – בְּאִיפּוּר. בְּמֵזִיד – בְּאִיפּוּר.

תָּנֵי: הַמְּבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, שׁוֹגֵג – יֹאכַל. מֵזִיד – לֹא יֹאכַל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. בְּמֵזִיד – לֹא יֹאכַל עוֹלָמִית. רַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר אוֹמֵר: בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לַאֲחֵרִים וְלֹא לוֹ.

[דף י"ב ע"א]

בְּמֵזִיד – לֹא יֹאכַל, לֹא לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים. שְׁמוּאֵל – כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר. רַב בַּד הֲוָה מוֹרֵי בַּהֲבוּרְתֵּיהּ – הוֹרֵי כְּרַבִּי מֵאִיר. בְּצִיבּוּרָא – כְּרַבִּי יוֹחָנָן הַסַּנְדְּלָר.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר בַּרְסָנָא: כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה הוֹרֵי לוֹן.

דִּתְנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה: כָּל דָּבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת, וַעֲשָׂאוֹ בְּשַׁבָּת, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – אָסוּר, בֵּין לוֹ בֵּין לַאֲחֵרִים לֹא יֹאכַל. וְכָל דָּבָר שֶׁאֵין חַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת וַעֲשָׂאוֹ בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת לַאֲחֵרִים וְלֹא לוֹ. בְּמֵזִיד – לֹא לוֹ וְלֹא לַאֲחֵרִים.

בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: אַתְּ מַה אַתְּ אָמַר? אָמַר לוֹן: אֲנִי אֵין לִי אֶלָּא מִשְׁנָתִי! הַמְּעַשֵּׂר וְהַמְּבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל, בְּמֵזִיד – לֹא יֹאכַל.

שָׁמַע רַב חִסְדָּא וּמַר: הוּתְרוּ שַׁבָּתוֹת? לֹא כֵן אָמַר רַב הוּנָא בְּשֵׁם רַב, וְתָנֵי רַבִּי חִיָּיא כֵּן, בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: הַשּׁוֹכֵחַ תַּבְשִׁילוֹ עַל גַּבֵּי כִּירָתוֹ בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יֹאכַל, בְּמֵזִיד – לֹא יֹאכַל. נֶחְשְׁדוּ שֶׁהָיוּ מְנִיחִים מְזִידִים, וְאוֹמְרִים: "שְׁכִיחִים הָיִינוּ" – וְאָמְרוּ לָהֶם אֶת הַשּׁוֹכֵחַ. וְאַתְּ אָמַר הָכָא הָכֵין?

אָמַר רַבִּי הִילָא: נֶחְשְׁדוּ לִהְיוֹת מְנִיחִים, וְלֹא נֶחְשְׁדוּ לִהְיוֹת מְבַשְּׁלִין. קָנְסוּ בְּמֵנִיחַ, וְלֹא קָנְסוּ בְּמְבַשֵּׁל. חָזְרוּ לוֹמַר: כָּל תַּבְשִׁיל שֶׁהוּא מִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ – אָסוּר. מִצְטַמֵּק וְרַע לוֹ – מוּתָּר.

אֵיזֶה תַּבְשִׁיל שֶׁהוּא מִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ? כְּרוּב, וַאֲפוּנִין, וּבָשָׂר טָרוּף. אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם בַּר עִילָא: אַף רָאשֵׁי לְפָתוֹת וְרָאשֵׁי קַפְלוּטוֹת עָשׂוּ אוֹתָן כְּתַבְשִׁיל שֶׁהוּא מִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ.

בֵּיצִים מַה הֵן? רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, רַבִּי יִרְמְיָה, רַבִּי חֲנִינָא בְּשֵׁם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי: אַבָּא עָלָה לְבֵיתוֹ, וּמְצָא שָׁם בֵּיצִים – וְאָסַר. חַמִּין – וְהִתִּיר.

רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נָתָן בְּשֵׁם רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: אֲנִי וְאַבָּא עָלִינוּ לַחֲמַת גֶּדֶר, וְהֵבִיאוּ לְפָנֵינוּ בֵּיצִים קְטַנּוֹת בְּחַוָּרִין וְטַעֲמוֹן יָפֶה בְּפִּינְקְרִיסִין.

תָּנֵי: לֹא תְמַלֵּא אִשָּׁה קְדֵירָה עֲסָקִיּוֹת וְתוּרְמָסִין וְתִתְּנֵם לְתוֹךְ הַתַּנּוּר עֶרֶב שַׁבָּת עִם חֲשֵׁיכָה. וְאִם נְתָנוּם – אֲסוּרִים לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת עַד כְּדֵי שֶׁיֵּעָשׂוּ.

רַבִּי אַחָא אָמַר בְּמֵזִיד כְּרַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר בְּשׁוֹגֵג כְּרַבִּי יְהוּדָא. אָמַר רַבִּי מָנָא: יָאוֹת אָמַר רַבִּי יוֹסֵי! הַנּוֹטֵעַ בְּשַׁבָּת, בְּשׁוֹגֵג – יְקַיֵּים, בְּמֵזִיד – יַעֲקוֹר. בַּשְּׁבִיעִית, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – יַעֲקוֹר.

רַבִּי יְהוּדָא אָמַר: חִילּוּף הַדְּבָרִים. בַּשְּׁבִיעִית, בְּשׁוֹגֵג – יְקַיֵּים, בְּמֵזִיד – יַעֲקוֹר. בְּשַׁבָּת, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמֵזִיד – יַעֲקוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהַתַּנַּיִת שַׁבָּת עָלָיו. וְכָאן, מִכְּיוָן שֶׁאָמַר: "הַמְּתֵּן לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת עַד כְּדֵי שֶׁיֵּעָשֶׂה" – כְּמִי שֶׁלֹּא נֶהֱנָה מֵהֶחָמַת שַׁבָּת כְּלוּם.

[דף י"ב ע"ב]

מַה טַעַם דְּרַבָּנָן? נֶחְשְׁדוּ עַל הַשְּׁבִיעִית וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הַשַּׁבָּתוֹת. דָּבָר אַחֵר, מוֹנִין לַשְּׁבִיעִית וְאֵין מוֹנִין לַשַּׁבָּתוֹת.

הֵיאַךְ עֲבִידָא? נָטַע פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי שְׁבִיעִית וְנִכְנְסָה לַשְּׁבִיעִית, אֵין תֵּימַר חָשָׁד – אֵין כָּאן חָשָׁד. אֵין תֵּימַר מוֹנִין – יֵשׁ כָּאן מוֹנִין.

נָטַע פָּחוֹת מִשְּׁלֹשִׁים יוֹם לִפְנֵי מוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וְנִכְנְסָה שְׁמִינִית, אֵין תֵּימַר חָשָׁד – יֵשׁ כָּאן חָשָׁד. וְאָתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי מוֹנִין. בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר מִפְּנֵי הַחָשָׁד – קָנְסוּ שׁוֹגֵג מִפְּנֵי מֵזִיד.

הֲלָכָה ב' מתני' אֵין תּוֹרְמִין מִפֵּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ. וְאִם תָּרַם – אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

כָּל מִין חִיטִּים – אֶחָד. כָּל מִין תְּאֵנִים וּגְרוֹגְרוֹת וּדְבֵילָה – אֶחָד. וְתוֹרֵם מִזֶּה עַל זֶה.

כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ כֹּהֵן – תּוֹרֵם מִן הַיָּפָה. וְכָל מָקוֹם שֶׁאֵין כֹּהֵן – תּוֹרֵם מִן הַמִּתְקַיֵּים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא תּוֹרֵם מִן הַיָּפָה.

וְתוֹרְמִין בָּצָל קָטָן שָׁלֵם, וְלֹא חֲצִי בָצָל גָּדוֹל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא כִי, אֶלָּא חֲצִי בָצָל גָּדוֹל.

וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: תּוֹרְמִין בְּצָלִים מִן בְּנֵי הַמְּדִינָה עַל הַכּוּפְּרִים, וְלֹא כוּפְּרִים עַל בְּנֵי הַמְּדִינָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַאֲכַל פּוֹלִיטִיקִים.

גמרא רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: זֶה אֶחָד מִן שְׁלֹשָׁה מִדְרָשׁוֹת

[דף י"ג ע"א]

שֶׁהֵן מְחַוָּורִין בַּתּוֹרָה. **כֹּל חֵלֶב יִצְהָר, וְכָל חֵלֶב תִּירוֹשׁ וְדָגָן.**

מַה נַן קַיְימִין? אִם לִלְמֹד שֶׁהֵן תּוֹרְמִין מִן הַתִּירוֹשׁ עַל הַדָּגָן, וּמִן הַדָּגָן עַל הַתִּירוֹשׁ, הֲתֵיבוּן: הֲרֵי תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר, הֲרֵי שְׁנֵי מִינֵי אִילָן וְאֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה!

דּוּ אָמַר: מַה תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר שֶׁהֵן מְיוּחָדִין שֶׁהֵן שְׁנֵי מִינֵי אִילָן – אֵין תּוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה, וְאַף אֲנִי מַרְבֶּה שְׁנֵי מִינִין שֶׁבַּדָּגָן, שְׁנֵי מִינִין שֶׁבַּתְּבוּאָה – שֶׁאֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

כָּל מִין חִיטִּים – אֶחָד. לָכֵן צְרִיכָה, אֲפִילּוּ מִן אַגְּדוֹן עַל שַׁמְּתִית, וּמִן שַׁמְּתִית עַל אַגְּדוֹן.

כָּל מִין תְּאֵנִים וּגְרוֹגָרוֹת וּדְבֵילָה – אַחַת, וְתוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. תָּנֵי: תּוֹרְמִין תְּאֵנִים עַל הַגְּרוֹגָרוֹת בְּמִנְיָין. וּגְרוֹגָרוֹת עַל הַתְּאֵנִים בְּמִידָּה. אֲבָל לֹא תְּאֵנִים עַל הַגְּרוֹגָרוֹת בְּמִידָּה, וְלֹא גְּרוֹגָרוֹת עַל הַתְּאֵנִים בְּמִנְיָין.

רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: סַלֵּי תְּאֵנִים וּגְרוֹגָרוֹת – מִין אֶחָד הֵן וְתוֹרְמִין וּמְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

אָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי: אַבָּא הָיָה נוֹטֵל עֶשֶׂר גְּרוֹגָרוֹת מִן הַמּוּקְצָה עַל תִּשְׁעִים תְּאֵנִים שֶׁבַּכַּלְכָּלָה.

רַבִּי יִרְמְיָה סָבַר מֵימַר: אַתְּ רוֹאֶה אֶת הַצָּמָק כְּאִלּוּ תָּפַח, וְנָסַב סַלִּין כַּמָּה דְּאִינּוּן.

רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי תְּרֵין אָמְרִין: דֶּרֶךְ הַתְּפַּח לְצָמוֹק, וְאֵין דֶּרֶךְ הַצְּמוּק לְתְפּוֹחַ, וְנָסַב סַלִּין רַבְרְבִין בִּתְאֵנָיָא.

[דף י"ג ע"ב]

אָמַר לוֹן רַבִּי אַחָא: בֵּן רַבִּי אִילָא רַבְּכוֹן חֲוִי בָהּ. תַּמָּן תָּנֵינַן: כַּבִּיצָה אוֹכְלִין שֶׁהִנִּיחָן בַּחַמָּה וְנִתְמַעֲטוּ. בֵּן גְּוִזִּית מִן הַנְּבֵילָה וְכַעֲדָשָׁה מִן הַשֶּׁרֶץ. כַּגְּוִזִּית פִּיגּוּל. כַּגְּוִזִּית נוֹתָר. כַּגְּוִזִּית חֵלֶב – הֲרֵי אֵילּוּ טְהוֹרִין.

דְּרוֹמָאֵי אָמְרֵי: וְהוּא שֶׁיְּהֵא כַּגְּוִזִּית מֵעִיקָּרוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין כַּגְּוִזִּית מֵעִיקָּרוֹ.

תַּמָּן תָּנֵינַן: אָמְרוּ לוֹ: אַף הִיא הָיְתָה חֲסֵירָה אוֹ יְתֵירָה. מַנִּי "אָמְרוּ לוֹ"? רַבִּי מֵאִיר!

פְּעָמִים שֶׁהַשְּׁאוֹר יָפָה וְהוּא תָּפוּחַ. הָא אִילּוּ סוֹלֶת, הָיְתָה צְמוּקָה. וְעַכְשָׁיו שֶׁהוּא שְׁאוֹר יָפָה וְהוּא תָּפוּחַ – אַתְּ רוֹאֶה אֶת הַתָּפוּחַ כְּאִילּוּ צָמַק וְנִרְאֵית חֲסֵירָה.

וּפְעָמִים שֶׁהַשְּׁאוֹר רַע וְהוּא צָמַק, הָא אִלּוּ סוֹלֶת, הָיְתָה תְּפוּחָה. וְעַכְשָׁיו שֶׁהַשְּׁאוֹר רַע וְהוּא צָמוּק – אַתְּ רוֹאֶה אֶת הַצָּמָק כְּאִילּוּ תָּפַח וְנִרְאֵית יְתֵירָה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יִרְמְיָה, דְּרוֹמָאֵי וְרַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ – שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד בִּיתֵירָה.

עַל דַּעְתַּיְיהוּ דְּרַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי [וּדְרוֹמָאֵי] – שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד בַּחֲסֵירָה.

אִילֵּין דְּבַר פַּטִּי בַּשְׁלוֹן אוֹרָז, אַנְשִׁין מְתַקְּנְתָּה יָתֵיהּ. חַבְרַיָּיא סָבְרִין מֵימַר: יֵיסַב חַיִּי לוֹ לֶקֶבִיל מְבַשָּׁל.

אָמַר לוֹן רַבִּי יוֹסֵי: אַף אֲנָא אָמַר כֵּן! לָמָּה? שֶׁדַּרְכּוֹ לִתְפּוֹחַ.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ וְתוֹרְמִין זֵיתֵי שֶׁמֶן עַל זֵיתֵי כֶבֶשׁ. וְלֹא זֵיתֵי כֶבֶשׁ עַל זֵיתֵי שֶׁמֶן.

וְיַיִן שֶׁאֵינוֹ מְבוּשָׁל עַל הַמְבוּשָׁל. וְלֹא מִן הַמְבוּשָׁל עַל שֶׁאֵינוֹ מְבוּשָׁל.

זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁהוּא כִלְאַיִם בַּחֲבֵירוֹ – לֹא יִתְרוֹם מִזֶּה עַל זֶה, אֲפִילּוּ מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. וְכָל שֶׁאֵינוֹ כִלְאַיִם בַּחֲבֵרוֹ – תּוֹרֵם מִן הַיָּפָה עַל הָרַע. אֲבָל לֹא מִן הָרַע עַל הַיָּפָה. וְאִם תָּרַם מִן הָרַע עַל הַיָּפָה – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה, חוּץ מִן הַזּוּנִין עַל הַחִיטִּין שֶׁאֵינָן אוֹכֶל.

וְהַקִּישׁוּת וְהַמְּלָפְפוֹת – מִין אֶחָד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׁנֵי מִינִין.

גמרא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי יְהוּדָה הִיא!

וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מְחַלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יוּדָה! דְּרַבִּי יְהוּדָה מַתִּיר

[דף י״ד ע״א]

מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַשְׁבִּיחוֹ!

רַבִּי לְעָזָר אוֹמֵר: אֵינָהּ מוּחְלֶפֶת. תַּמָּן – בְּכֹהֵן. וְכָאן – בִּבְעָלִים.

רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן. חַד אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו. וְחַד אָמַר: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִפִּידְתּוֹ. וְלֹא יָדְעִין מַאן אָמַר דָּא, וּמַאן אָמַר דָּא.

מִן מַה דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַחְלָפָא שִׁיטָתֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֵינָהּ מוּחְלֶפֶת, תַּמָּן בְּכֹהֵן וְכָאן בִּבְעָלִים. תֵּיוּ: רַבִּי יוֹחָנָן דְּהוּא אָמַר מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו.

רַבִּי יוּדָא בֶּן רַבִּי אִימֵּי בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ: מִפְּנֵי שֶׁמְּמַעֲטוֹ מִשּׁוּתָיו.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן! וְאַף מְשָׁאֵינוֹ מְבוּשָׁל עַל הַמְבוּשָׁל. וְכָל שֶׁכֵּן מֵהַמְבוּשָׁל עַל שֶׁאֵינוֹ מְבוּשָׁל! אָמַר רַבִּי אִימִּי לֹא תָנֵי רַבִּי יוֹחָנָן.

אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר חַנָּא בְּשֵׁם רַבִּי: **וְלֹא תִשְׂאוּ עָלָיו חֵטְא** (במדבר יח, לב). מִמַּה שֶׁהוּא בִּנְשִׂיאַת עָוֹן, אַתָּה יוֹדֵעַ מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי. הָא דָּבָר שֶׁהוּא אוֹכֶל – מוּתָּר.

מַתְנִיתָא – דְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי דְּאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם אָבִיו: תּוֹרְמִין מִן הַיַּיִן עַל הַחוֹמֶץ, אֲבָל לֹא מִן הַחוֹמֶץ עַל הַיַּיִן. עָבַר וְתָרַם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. רַבִּי אוֹמֵר: יַיִן וְחוֹמֶץ שְׁנֵי מִינִין. אֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מִסְתַּבְּרָא יוּדָה רַבִּי לְדִבַּר תּוֹרָה. מַה טַּעְמָא דְּרַבִּי? שֶׁאִם אוֹמֵר אַתְּ בֵּן שֶׁמּוּתָּר לְתָרוֹם מִן הַיַּיִן עַל הַחוֹמֶץ, אַף הוּא סָבַר מֵימַר שֶׁמּוּתָּר לְתָרוֹם חוֹמֶץ עַל הַיַּיִן.

חַקִּישׁוּת וְהַמְלְפָּפוֹן – מִין אֶחָד. רַבִּי יוּדָא אָמַר: שְׁנֵי מִינִין. רַבִּי יוּדָא – כְּדַעְתֵּיהּ. וְרַבָּנָן – כְּדַעְתָּן. דְּתָנֵינַן תַּמָּן: חַקִּישׁוּת וְהַמְלְפָּפוֹן – אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. רַבִּי יְהוּדָא אוֹמֵר: כִּלְאַיִם.

הַדָּרָן עָלָךְ אֵין תּוֹרְמִין

[דף י"ד ע"ב]

פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

הֲלָכָה א' מתני' הַתּוֹרֵם קִישׁוּת וְנִמְצָא מָרָה, אֲבַטִּיחַ וְנִמְצָא פָּרוּחַ – תְּרוּמָה, וַיַּחֲזוֹר וְיִתְרוֹם.

הַתּוֹרֵם חָבִית שֶׁל יַיִן וְנִמְצֵאת שֶׁל חוֹמֶץ, אִם יָדוּעַ שֶׁהָיְתָה שֶׁל חוֹמֶץ עַד שֶׁלֹּא תִּרְמָהּ – אֵינָהּ תְּרוּמָה. וְאִם מִשֶּׁתְּרָמָהּ הֶחֱמִיצָה – הֲרֵי זוֹ תְּרוּמָה. וְאִם סָפֵק – תְּרוּמָה, וַיַּחֲזוֹר וְיִתְרוֹם.

הָרִאשׁוֹנָה – אֵינָהּ מְדַמַּעַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ. וְכֵן הַשְּׁנִיָּיה.

נָפְלָה אַחַת מֵהֶן לְתוֹךְ הַחוּלִּין – אֵינָהּ מְדַמַּעְתָּן. נָפְלָה שְׁנִיָּיה לְמָקוֹם אַחֵר – אֵינָהּ מְדַמַּעְתָּן. נָפְלוּ שְׁתֵּיהֶן לְמָקוֹם אֶחָד – מְדַמַּעַת כַּקְּטַנָּה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן.

גמרא הַתּוֹרֵם קִישׁוּת כו'. נִיחָא אֲבַטִּיחַ וְנִמְצָא פָרוּחַ. אֶלָּא קִישׁוּת וְנִמְצָא מָרָה, לֹא מֵעִיקָּרָא הִיא מָרָה?!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עָשׂוּ אוֹתָן כְּסָפֵק אוֹכֵל.

רַבִּי יוֹנָה בָּעֵי: וְלָכָל הַדְּבָרִים עָשׂוּ אוֹתָן כְּסָפֵק אוֹכֵל? מְטַמֵּא טוּמְאַת אוֹכָלִין, וְשׁוֹרְפִין אוֹתָהּ בְּטוּמְאָה, וְחַיָּבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ וְלוֹקִין עָלֶיהָ חוּץ לַחוֹמָה, עֵירֵב בָּהּ – נַעֲשָׂה חָמֵר גַּמָּל.

תַּמָּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כִּבֵּר שֶׁנִּטְמָא בִּסְפֵק רִשׁוּת הַיָּחִיד, וּמִגָּעוֹ בִּרְשׁוּת הָרַבִּים – טָמֵא. וְהָכָא – טָהוֹר, שֶׁהֵן שְׁנֵי סְפֵיקוֹת.

תָּנֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: אֵין לְךָ מַר בְּקִישׁוּת אֶלָּא תּוֹכוֹ. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מוֹסִיף עַל הַחִיצוֹן שֶׁלָּהּ וְתוֹרֵם.

רַבִּי בִּנְיָמִין בַּר לֵוִי בָּעֵי: דָּבָר שֶׁאֶפְשָׁר לְךָ לַעֲמוֹד עָלָיו, חֲכָמִים חָלוֹקִין עָלָיו? אֶלָּא עַל עִיקַּר בְּדִיקָתָהּ חֲלוֹקִין.

תָּרַם חָבִית וְנִמְצֵאת מְגוּלָה, אֲבַטִּיחַ וְנִמְצֵאת נָקוּר – תְּרוּמָה וְיַחְזוֹר וְיִתְרוֹם.

רַבִּי יוּדָן בַּר פַּזִּי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי

[דף ט"ו ע"א]

לֹא אָמְרוּ אֶלָּא נָקוּר. אֲבָל לְכַתְּחִילָּה – אָסוּר לִתְרוֹם.

רַבִּי יַעֲקֹב דְּרוֹמָיָא בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: לֹא מִסְתַּבְּרָא בְּשֶׁרָאוּ אוֹתוֹ נוֹקֵר? אָמַר לֵיהּ: יוֹדֵעַ הוּא אִם הֵטִיל בּוֹ אֵירָם? חַבְרָיָא בָּעוֹן קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: מַה בֵּינָהּ לְטָמֵא? אָמַר לוֹן: טָמֵא – בְּעֵינוֹ הוּא, שֶׁנִּרְמָה טוּמְאָה. בְּרַם הָכָא – עָפָר הוּא.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי רַבִּי. רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: דְּרַבִּי הִיא.

רַבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן בָּעֵי קוֹמֵי רַבִּי יוֹסֵי: לֹא כֵן אָמַר רַבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי וַחֲבֵירָיו – הֲלָכָה כְּרַבִּי! וְאָמַר רַבִּי יוֹנָה: וַאֲפִילּוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן! אָמַר לֵיהּ: בְּגִין דְּתָנֵי לָהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בִּי רַבִּי יוֹסֵי מִשּׁוּם אֲבִיו, וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי יוֹסֵי וַחֲבֵירָיו – הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי! דְּלָא תִּסְבּוֹר לְמֵימַר: אוּף הָכָא בֵּן, לָכֵן צְרִיכָה מֵימַר: הֲלָכָה כְּרַבִּי.

רַבִּי זְעִירָא, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יְהוּדָה – הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה – שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

רַבִּי בָּא, רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יְהוּדָה הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר: רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי שִׁמְעוֹן – הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה. וּמִינָּהּ אַתְּ שְׁמַע: רַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי יְהוּדָה – הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה.

בֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? נוֹתֵן שְׁתֵּיהֶן לְכֹהֵן, וְהַכֹּהֵן נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי אַחַת מֵהֶן. אֵיזֶה מֵהֶן נוֹתֵן לוֹ, דְּמֵי גְּדוֹלָה אוֹ דְּמֵי קְטַנָּה? מִן מַה דְּתָנֵינָן: מְדַמַּעַת בַּקְּטַנָּה שֶׁבִּשְׁתֵּיהֶן, הָדָא אָמְרָה: דְּמֵי גְּדוֹלָה נוֹתֵן לוֹ.

הֲלָכָה ב' מתני' הַשּׁוֹתְפִין שֶׁתָּרְמוּ זֶה אַחַר זֶה, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: תְּרוּמַת שְׁנֵיהֶם תְּרוּמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: תְּרוּמַת הָרִאשׁוֹן – תְּרוּמָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם תָּרַם הָרִאשׁוֹן כַּשִּׁיעוּר – אֵין תְּרוּמַת הַשֵּׁנִי תְּרוּמָה. וְאִם לֹא תָּרַם הָרִאשׁוֹן כַּשִּׁיעוּר – תְּרוּמַת הַשֵּׁנִי תְּרוּמָה.

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֶׁלֹּא דִיבֵּר. אֲבָל אִם הִרְשָׁה אֶת בֶּן בֵּיתוֹ, אוֹ אֶת עַבְדּוֹ, אוֹ אֶת שִׁפְחָתוֹ לִתְרוֹם – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה.

בִּיטֵּל, אִם עַד שֶׁלֹּא תָּרַם בִּיטֵּל – אֵין תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. וְאִם מִשֶּׁתָּרַם בִּיטֵּל – תְּרוּמָתוֹ תְּרוּמָה. הַפּוֹעֲלִין – אֵין לָהֶם רְשׁוּת לִתְרוֹם, חוּץ מִן הַדָּרוֹכוֹת שֶׁהֵן מְטַמְּאִין אֶת הַגַּת.

[דף ט״ו ע״ב]

גמרא מַה אָנַן קַיָימִין? אִם בְּמְמַחִין – אַף רַבִּי עֲקִיבָא מוֹדֶה. אִם בְּשֶׁאֵינָן מְמַחִין\ אַף רַבָּנָן מוֹדַיין! אֶלָּא כַּי אָנַן קַיָימִין: בְּסְתָם. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: סְתָמָן אֵינָן מְמַחִין. וְרַבָּנָן אָמְרִין: סְתָמָן מְמַחִין.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא סְאָה שֶׁל רִאשׁוֹן חֶצְיָהּ תְּרוּמָה וְחֶצְיָהּ טֶבֶל – טְבוּלָה לַכֹּל. סְאָה שֶׁל שֵׁנִי חֶצְיָהּ תְּרוּמָה וְחֶצְיָהּ טֶבֶל –טְבוּלָה לַמַּעֲשְׂרוֹת. לֹא צוֹרְכָה דְּלָא, חֲצִי סְאָה שֶׁל שֵׁנִי, מַהוּ שֶׁתִּפְטוֹר חֲצִי סְאָה שֶׁל רִאשׁוֹן?

[דף ט״ז ע״א]

נִשְׁמְעִינָא מִן הָדָא: אֲרִיסְטוֹן אִיתֵי פֵּירִין וְשַׁיֵיר גּוֹ שַׁקָא וְתָרַם. אֲתָא עוּבְדָא קוּמֵי רַבִּי יוֹסֵי וְאָמַר: חֲזָקָה עַל הַכֹּל תָּרַם.

מַה, כְּשֶׁיּוֹדֵעַ תּוֹרָה אוֹ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ חֲבֵרָיו? אִין תַּעְבְּדִינֵיהּ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ תּוֹרָה – לֵית רַבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנָן. אִין תַּעְבְּדִינֵיהּ כְּשֶׁיּוֹדֵעַ חֲבֵירָיו – רַבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנָן.

וְלֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל דְּרֵישׁ לָקִישׁ? דְּרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: אֵין אָדָם מְבַטֵּל שְׁלִיחוּתוֹ בְּדָבָרִים! תִּפָּתֵר, כְּגוֹן שֶׁאָמַר לֵיהּ: לֵךְ וּקְבַע בַּצָפּוֹן, וְהָלַךְ וְקָבַע בַּדָּרוֹם.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַדָּרוֹכוֹת מְבִיָּין שֶׁהִיקְּכוּ בָהֶן שְׁתֵי וָעֶרֶב – מְטַמְּאִין אֶת הַבּוֹר מִיָּד.

וְהָתָנֵי: הַפּוֹעֲלִין שֶׁתָּרְמוּ אֶת הַבּוֹר – אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. וְאִם הָיָה הַבּוֹר קָטָן, אוֹ שֶׁהָיוּ אֲחֵרִים מְשַׁכְשְׁכִין בָּהֶן – תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. מִפְּנֵי שֶׁאֲחֵרִים מְשַׁכְשְׁכִין בָּהֶן. הָא אִם אֵין אֲחֵרִים מְשַׁכְשְׁכִין בָּהֶן – אֵין תְּרוּמָתָן תְּרוּמָה. מַהוּ בְּדוֹן? כָּאן בְּיַיִן. כָּאן בְּשֶׁמֶן. וְלֹא הִיא יַיִן הִיא שֶׁמֶן?! יַיִן – טוּמְאָתוֹ מְצוּיָה. שֶׁמֶן – אֵין טוּמְאָתוֹ מְצוּיָה.

תָּנֵי: מֵאֵימָתַי תּוֹרְמִין אֶת הָעֲנָבִים? מִשֶּׁהִיקְּכוּ בָהֶן שְׁתֵי וָעֶרֶב.

מֵאֵימָתַי מְטַמְּאִין אוֹתָן? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁיּוֹצִיא אֶת הַשֵּׁנִי. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁיּוֹצִיא אֶת הָרִאשׁוֹן.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הֲלָכָה כְּבֵית שַׁמַּאי. וְהָרַבִּים נָהֲגוּ כְּבֵית הִלֵּל.

אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: נִרְאִין דִּבְרֵי בֵית שַׁמַּאי – בְּשָׁעַת מִקְדָּשׁ. וְדִבְרֵי בֵית הִלֵּל – בַּזְּמַן הַזֶּה.

וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, לֹא כְּדִבְרֵי זֶה וְלֹא כְּדִבְרֵי זֶה. אֶלָּא מוֹצִיא תְּרוּמָה וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר וּמְטַמְּאִין אֶת הַבּוֹר מִיָּד.

מֵאֵיכָתַי תּוֹרְמִין אֶת הַזֵּיתִים? אִית תַּנַיי תָּנֵי:

[דף ט"ז ע"ב] מִשֶּׁיִּטְחָנוּ. וְאִית תַּנָּיֵי תָּנֵי: מִשֶּׁיִּטְעָנוּ. נִיחָא לְמַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיִּטְעָנוּ. לְמַאן דְּאָמַר מִשֶּׁיִּטְחָנוּ, לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הַדְּרוֹכוֹת מִכַּיָּן שֶׁהֵילִיכוּ בָּהֶן שְׁתֵּי וָעֶרֶב – מְטַמְּאִין אֶת הַבּוֹר מִיָּד! אֶלָּא: כָּאן בְּיַיִן, וְכָאן בְּשֶׁמֶן. וְלֹא הִיא יַיִן הִיא שֶׁמֶן? מַה בֵּין יַיִן מַה בֵּין שֶׁמֶן? יַיִן – טוּמְאָתוֹ מְצוּיָה. שֶׁמֶן – אֵין טוּמְאָתוֹ מְצוּיָה.

אָמַר רַבִּי חִייָא בַּר אַדָּא: כָּאן וְכָאן הַטּוּמְאָה מְצוּיָה. אֶלָּא שֶׁהַטּוּמְאָה מְצוּיָה בְּיַיִן יוֹתֵר מִבְּשֶׁמֶן.

תָּנֵי רַבִּי יוֹסֵי בִּי רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם רָצָה – מֵבִיא זֵיתִים וְנוֹתְנָן תַּחַת הַמָּמֶל, וְהוֹלֵךְ וּבָא עֲלֵיהֶן. אָמְרוּ לוֹ: לֹא הוֹמִין זֵיתִים לַעֲנָבִים. עֲנָבִים – דֵּיהוֹת וְנוֹתְקוֹת אֶת הַיַּיִן. זֵיתִים – קָשִׁין וְאֵינָן נוֹתְקִין אֶת הַשֶּׁמֶן.

הֲלָכָה ג׳

מתני׳ הָאוֹמֵר: "תְּרוּמַת הַפְּרִי זֶה בְּתוֹכוֹ, וּמַעֲשְׂרוֹתָיו בְּתוֹכוֹ, וּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר זֶה בְּתוֹכוֹ" רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרָא שֵׁם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיֹּאמַר: "בִּצְפוֹנוֹ" אוֹ "בִּדְרוֹמוֹ". רַבִּי אֶלְעָזָר חִסְמָא אוֹמֵר: הָאוֹמֵר: "תְּרוּמַת הַפְּרִי מְמֻנֶּה עָלָיו" – קָרָא שֵׁם.

רַבִּי אֶלְיֶעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הָאוֹמֵר: "עִישּׂוּר מַעֲשֵׂר זֶה עֲשׂוּי תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר עָלָיו" – קָרָא שֵׁם.

הַמַּקְדִּים תְּרוּמָה לַבִּיכּוּרִים, מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַתְּרוּמָה, וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי לָרִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה – מַה שֶּׁעָשָׂה עָשׂוּי. שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כב, כח) **מְלֵאָתְךָ וְדִמְעֲךָ לֹא תְאַחֵר.** וּמִנַּיִן שֶׁיְּקַדְּמוּ הַבִּכּוּרִים לַתְּרוּמָה? זֶה קְרוּי תְּרוּמָה וְרֵאשִׁית, וְזֶה קְרוּי תְּרוּמָה וְרֵאשִׁית! אֶלָּא, יְקַדְּמוּ הַבִּיכּוּרִים, שֶׁהֵן בִּיכּוּרִים לַכֹּל, וּתְרוּמָה לְרִאשׁוֹן שֶׁהוּא רֵאשִׁית. וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַשֵּׁנִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רֵאשִׁית.

גמרא רַבִּי יוֹסֵי בַּר בּוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אַתְיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן כְּבֵית שַׁמַּאי. כְּמָה דְּבֵית שַׁמַּאי אָמְרִין: קָדְשׁוּ מִדּוֹמְעִין – כֵּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָדְשׁוּ מִדּוֹמְעִין.

עַד כְּדוֹן, בְּאוֹמֵר "בְּתוֹכוֹ". אוֹמֵר "בּוֹ" מַהוּ?

נִשְׁמְעִנָּא מִן הָדָא: "מַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁבְּחֻפָּין זֶה מְחוּיָּל עַל הַמָּעוֹת הַלָּלוּ"! וְלֹא קָבַע לוֹ מָקוֹם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: קָרָא לוֹ שֵׁם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: לֹא עָשָׂה וְלֹא כְלוּם, עַד שֶׁיֹּאמַר: "בִּצְפוֹנוֹ" אוֹ "בִּדְרוֹמוֹ". הָדָא אָמְרָה: הִיא "תּוֹכוֹ" הִיא "בּוֹ".

דִּבְרֵי חֲכָמִים? רַבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַבִּי אַבְדּוּמִי דְּחֵיפָה, בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: **וְנֶחְשַׁב לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם וַהֲרִמֹתֶכֶם.** מַה הַתּוֹרֶם – בְּמִסּוּיִם. אַף מַחֲשָׁבָה – בְּמִסּוּיִם.

אָמַר: "תְּרוּמַת הַפְּרִי הַזֶּה" "וְזֶה בָּזֶה" אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָקוֹם שֶׁנִּטְתַּיְּמָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן – שָׁם נִטְתַּיְּמָה תְּרוּמָתוֹ שֶׁל שֵׁנִי. רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק שֵׁנִי

א. טַבַּעַת שֶׁהוּא חוֹגֵר בָּהּ אֶת מָתְנָיו, וּמְקַשֵּׁר בָּהּ בֵּין כְּתֵפוֹ -טְהוֹרָה. וְאֵין טָמֵא אֶלָּא טַבַּעַת שֶׁל אֶצְבַּע בִּלְבַד. טַבַּעַת, בֵּין חֲקוּקָה וּבֵין שֶׁאֵינָהּ חֲקוּקָה - טְמֵאָה, וּמְצָפָּה - טְהוֹרָה. אָמַר תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי גְּלִיל הָעֶלְיוֹן לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי שֶׁחוֹלְקִין בֵּין טַבַּעַת לְטַבַּעַת. אָמַר לוֹ: שָׁמָּא לֹא שָׁמַעְתָּ אֶלָּא לְעִנְיַן שַׁבָּת, שֶׁהַיּוֹצֵא בַּחֲקוּקָה - חַיָּב, וְשֶׁאֵין חֲקוּקָה פָּטוּר. מַחַט, בֵּין נְקוּבָה וּבֵין שֶׁאֵין נְקוּבָה - טְמֵאָה, וּמְצָפָּה - טְהוֹרָה. עוֹד אָמַר תַּלְמִיד אֶחָד מִתַּלְמִידֵי גְּלִיל הָעֶלְיוֹן לִפְנֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: שָׁמַעְתִּי שֶׁחוֹלְקִין בֵּין מַחַט לְמַחַט. אָמַר לוֹ: שָׁמָּא לֹא שָׁמַעְתָּ אֶלָּא לְעִנְיַן שַׁבָּת, שֶׁהַיּוֹצֵא בִּנְקוּבָה - חַיָּב, וְשֶׁאֵין נְקוּבָה - פָּטוּר.

ב. שַׁלְשֶׁלֶת דּוּסְקָאוֹת - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה, וְשֶׁל מְשׁוּחוֹת - הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַתִּיחַ בָּהּ אֶת אֹהָלִין. וְשֶׁל קוֹפְלָאוֹת וְשֶׁל שְׂאָר כָּל הַכֵּלִים, הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּהוֹר - טָהוֹר. שַׁלְשֶׁלֶת הַסִּיטוֹנוֹת - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְכִפִּיתָה שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, אִם הִתְקִינָהּ לִשְׁמִירָה - טְמֵאָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֶחָד הַחוּט, וְאֶחָד הַשַּׁלְשֶׁלֶת, וְאֶחָד הַמְּשִׁיחָה. הָיוּ שְׁנַיִם אוֹ שֶׁקָּשַׁר חֶלְזוֹן בְּרֹאשָׁהּ - טְמֵאָה.

ג. קְנֵה מֹאזְנַיִם שֶׁל סְרוּקוֹת יֵשׁ בּוֹ אוּנְקְיוֹת וְאֵין בּוֹ אוּנְקְלָאוֹת, יֵשׁ בּוֹ אוּנְקְלָאוֹת וְאֵין בּוֹ אוּנְקְיוֹת - טָמֵא. פַּרְשׁוּ - טָהוֹר, וּכְשֶׁהוּא מְחַבְּרָן - חִבּוּר לְטָמְאָה וּלְהַזָּאָה. דְּלוּסְקַת הַנָּעוּל, וְכֵן קְלוּסְטְרָא הַנְּעוּלָה - חִבּוּר לְטָמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. טוּרְטִינֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל מָעוֹת - טְמֵאָה, וְאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּרְךָ. הַכִּיפִּים שֶׁלּוֹ שֶׁל מַתֶּכֶת, בֵּין מְקַבְּלוֹת וּבֵין שֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת - טְמֵאָה. וְשֶׁל עֵץ, וְשֶׁל עֶצֶם, וְשֶׁל זְכוּכִית, מְקַבְּלוֹת - טְמֵאוֹת. וְשֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת - טְהוֹרוֹת.

ד. מְנוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל שֶׁמֶן - טְמֵאָה. בֵּית קִבּוּל נֵר - טְהוֹרָה. וְאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּרְךָ. וּמַסְמֵר שֶׁהוּא תּוֹלֶה בּוֹ אֶת הַמַּשְׁפֵּכִים - טָהוֹר. וְהַמַּשְׁפֵּכִים טְמֵאִין, וְאֵין חִבּוּר לוֹ. אַקּוּנְבִּיאוֹת שֶׁבַּמִּגְדָּלִים, שֶׁבַּקַּנּוֹפוֹת, וְהַסּוּפִין וְהַסְּטְיוֹן שֶׁלָּהֶם - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא לְנוֹי. אַנְקְלֵי שֶׁל שְׂדֵה - טְמֵאָה, וְאִם הָיְתָה בָּאָה בְּמִדָּה - טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִפְּנֵי מָה שֶׁל רוֹכְלִין שִׁלְפָנָיו טְמֵאָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא תּוֹלֶה בָּהּ, וְשֶׁל אֲחֵרִים - טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְשִׁמְירָה. כִּסּוּי טֶנֶי שֶׁל מַתֶּכֶת, שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. וְשֶׁל עֵץ - טָהוֹר. הָיָה מְשֻׁקָּע עַד חֲצָיוֹ וְעַד שְׁלִישׁוֹ - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכִסּוּי קַבְיָא, פָּחוֹת מִכֵּן - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכִסּוּי קַמְטָרָא. וּמִפְּנֵי מַה דֶּלֶת שֶׁבַּמִּגְדָּל שֶׁל רוֹפְאִים טְמֵאָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן עָלֶיהָ אִיסְפַּלְנִיאוֹת, וְתוֹלֶה בָּהּ אֶת הַמִּסְפָּרִים. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְעַצֵּב עָלֶיהָ אֶת הַתִּינוֹק. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, תְּהֵא טְמֵאָה מִדְּרָס.

ה. וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת שֶׁהֵן טְהוֹרִין: כָּל שֶׁהוּא עָתִיד לְשׁוּף, וּלְגָרַר, וּלְכַרְכֵּב, לְשַׁבֵּץ, וּלְהָקִישׁ בַּקּוֹרְנָס. הָיוּ מְחֻסָּרִים כַּן, אוֹגֶן וְאָזֶן וְיָד - טְהוֹרִים. מְחֻסָּרִים כְּסוּיָן - טְמֵאִין. וְאֵלּוּ הֵן הַיִּתּוּכִים: אֵלּוּ שֶׁהֻחֲנָנִי מְנַעֵר בָּהֶן אֶת הַקְּדָרָה. אֵלּוּ הֵן הַפַּרְכִין: אֵלּוּ הַקְּבוּעַ בְּקֵירוֹם, גּוֹלַת חֻנָנִי שֶׁכְּלֵהּ מַסְמֵרִים, אֲפִילּוּ כֻּלָּם שֶׁל עֵץ וְאַחַת שֶׁל מַתֶּכֶת - טְמֵאָה, וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, אֲפִלּוּ כֻּלָּם שֶׁל מַתֶּכֶת וְאַחַת שֶׁל עֵץ, שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַסְמֵר הַגַּרוּעַ - טָהוֹר, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. אָמַר רַבִּי נָתָן: לֹא נֶחְלְקוּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל

הַשָּׁלֵם

מְטַמֵּא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּרְךָ, תְּמִירוֹת שֶׁלָּהּ שֶׁל מַתֶּכֶת, בֵּין מְקַבְּלוֹת בֵּין שֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת - טְמֵאוֹת, וְשֶׁל עֵץ, וְשֶׁל עֶצֶם, וְשֶׁל זְכוּכִית, מְקַבְּלוֹת - טְמֵאוֹת. וְשֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת - טְהוֹרוֹת.

ד. מְנוֹרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל שֶׁמֶן - טְמֵאָה. בֵּית קִבּוּל נֵר - טְהוֹרָה. וְאֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַצַּרְךָ. וּמַסְמֵר שֶׁהוּא תּוֹלֶה בּוֹ אֶת הַמַּשְׁפֵּכִים - טָהוֹר. וְהַמַּשְׁפֵּכִים טְמֵאִין, וְאֵין חִבּוּר לוֹ. אַקּוּנְבִּיאוֹת שֶׁבַּמִּגְדָּלִים, שֶׁבַּקַּנּוֹפוֹת, וְהַסּוּפִין וְהַסְּטְיוֹן שֶׁלָּהֶם - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין, שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא לְנוֹי. אַנְקְלֵי שֶׁל שְׂדֵה - טְמֵאָה, וְאִם הָיְתָה בָּאָה בְּמִדָּה - טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מִפְּנֵי מָה שֶׁל רוֹכְלִין שִׁלְפָנָיו טְמֵאָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא תּוֹלֶה בָּהּ, וְשֶׁל אֲחֵרִים - טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲשׂוּיָה לְשִׁמְירָה. כִּסּוּי טֶנֶי שֶׁל מַתֶּכֶת, שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, רַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. וְשֶׁל עֵץ - טָהוֹר. הָיָה מְשֻׁקָּע עַד חֲצָיוֹ וְעַד שְׁלִישׁוֹ - טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכִסּוּי קַבְיָא, פָּחוֹת מִכֵּן - טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּכִסּוּי קַמְטָרָא. וּמִפְּנֵי מַה דֶּלֶת שֶׁבַּמִּגְדָּל שֶׁל רוֹפְאִים טְמֵאָה? מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן עָלֶיהָ אִיסְפַּלְנִיאוֹת, וְתוֹלֶה בָּהּ אֶת הַמִּסְפָּרִים. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְעַצֵּב עָלֶיהָ אֶת הַתִּינוֹק. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, תְּהֵא טְמֵאָה מִדְּרָס.

ה. וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי מַתָּכוֹת שֶׁהֵן טְהוֹרִין: כָּל שֶׁהוּא עָתִיד לְשׁוּף, וּלְגָרַר, וּלְכַרְכֵּב, לְשַׁבֵּץ, וּלְהָקִישׁ בַּקּוֹרְנָס. הָיוּ מְחֻסָּרִים כַּן, אוֹגֶן וְאָזֶן וְיָד - טְהוֹרִים. מְחֻסָּרִים כְּסוּיָן - טְמֵאִין. וְאֵלּוּ הֵן הַיִּתּוּכִים: אֵלּוּ שֶׁהֻחֲנָנִי מְנַעֵר בָּהֶן אֶת הַקְּדָרָה. אֵלּוּ הֵן הַפַּרְכִין: אֵלּוּ הַקְּבוּעַ בְּקֵירוֹם, גּוֹלַת חֻנָנִי שֶׁכְּלֵהּ מַסְמֵרִים, אֲפִילּוּ כֻּלָּם שֶׁל עֵץ וְאַחַת שֶׁל מַתֶּכֶת - טְמֵאָה, וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, אֲפִלּוּ כֻּלָּם שֶׁל מַתֶּכֶת וְאַחַת שֶׁל עֵץ, שֶׁלֹּא נַעֲשֵׂית אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: מַסְמֵר הַגַּרוּעַ - טָהוֹר, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. אָמַר רַבִּי נָתָן: לֹא נֶחְלְקוּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל

תּוֹסֶפְתָּא

וַחֲכָמִים עַל תְּלוּי מַגֵּרְדוֹת שֶׁל אוֹלְיָרִין שֶׁהוּא טָהוֹר, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל סְפוֹת שֶׁל מַתֶּכֶת שֶׁל בַּעֲלֵי בָּתִּים הָעֲשׂוּיָה כְּמַפָּה, שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַמֵּא, מִפְּנֵי שֶׁעֲבָדִים מִתְגָּרְדִים בָּהּ. וַחֲכָמִים מְטַהֲרִים. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ רַבָּן גַּמְלִיאֵל וַחֲכָמִים עַל טַבְלָא שֶׁנֶּחְלָק לִשְׁנַיִם, וְאֶחָד מֵהֶן גָּדוֹל כִּשְׁנַיִם בַּחֲבֵרוֹ, שֶׁהַגָּדוֹל טָמֵא וְהַקָּטָן טָהוֹר, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁאֵין אֶחָד מֵהֶן גָּדוֹל כִּשְׁנַיִם בַּחֲבֵרוֹ, שֶׁהַשְּׁנַיִם שָׁוִין, שֶׁרַבָּן גַּמְלִיאֵל מְטַמֵּא וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין.

ו. מְסַמֵּר שֶׁעָקְמוֹ לוֹ לְהִיוֹת פּוֹתֵחַ וְנוֹעֵל – טָמֵא. הִתְקִינוּ לִשְׁמִירָה – טָהוֹר. הִתְקִינוּ לְמַנְעוּל אוֹ לְמַחְרִים – טָהוֹר. נָתְנוּ בְּחֹרְמֵשׁ שֶׁלֹּא יִשָּׁמֵט, הַמַּסִּיט – טָמֵא. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר. נָתְנוּ בְּרֻחַיִם שֶׁל יָד אוֹ בְּרֻחַיִם שֶׁל חָמוֹר – טָמֵא. צִינּוֹרוֹת הַתּוֹפְסוֹת אֶת הָרֻחַיִם מִלְמַעְלָה – הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת, שֶׁאֵין עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא לְחִזּוּק. הַסִּדּוּר וְהַסַּדָּן שֶׁל מַתֶּכֶת – טְמֵאִים. מִשְׁקָלוֹת שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ, אַף עַל פִּי שֶׁמַּחֲזִירָן וְשׁוֹקֵל בָּהֶן – טְהוֹרִים. יְחִד מֵהֶן לַחֲצָאי לִיטְרִין, שְׁלִישֵׁי לִיטְרִין, רְבִיעֵי לִיטְרִין – טְמֵאִים. וְאֵלּוּ הֵן גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ שֶׁהֵן טְמֵאִים: כָּל שֶׁהוּא עָתִיד לָשׁוּף, לְגָרֵד לְכַרְכֵּב, לְטוֹל בַּטּוּנָּס. הָיוּ מְחֻסָּרִים כַּן, אוֹגֶן, אֹזֶן וְיָד – טְמֵאִים. מְחֻסָּרִים חֲטִיטָה – טְהוֹרִים. סְאָה שֶׁהוּא עָתִיד לָגוּד מִלְמַטָּה – טְמֵאָה. מִלְמַעְלָה – טְהוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּלֵי עֵץ אֵין מְקַבְּלִים טֻמְאָה עַד שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּהּ, וּסְאָה – מְשַׁיְּקְשֵׁר בָּהּ אֶת הַמְּשִׁיחוֹת כָּל גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ טְמֵאִים חוּץ מִשֶּׁל פָּרְשַׁעַ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְחֻסָּרִים שְׁלִיקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִגַּפּוֹ שֶׁל זַיִת – טְהוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְחֻסָּרִים שְׁלִיקָה, וּמְמִירִים אֶת מַה שֶּׁבָּהֶם.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

מ ג,א הַכִּידוֹן[1], וְהַנִּיקוֹן[2], וְהַפִּגְיוֹן[3], וְהַקַּסְדָּא[4], וְהַמַּגָּפַיִם[5], שֶׁנֶּחְלְקוּ – הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִים. שִׁרְיוֹן[6] שֶׁנֶּחְלַק לְאָרְכּוֹ – טָהוֹר. לְרָחְבּוֹ, אִם מְשַׁמֵּשׁ מֵעֵין מְלַאכְתּוֹ רִאשׁוֹנָה – טָמֵא, וְאִם לָאו – טָהוֹר. וּמֵאֵימָתַי טָהֳרָתוֹ? מִשֶּׁבָּלָה וְאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ מֵעֵין מְלַאכְתּוֹ. בָּלָה וְנִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ רֻבּוֹ מִלְמַעְלָה – טָמֵא, רֻבּוֹ מִלְמַטָּה – טָהוֹר. סַפַּת הֵימֶנּוּ[7] וְעָשָׂה חוּלְיָא לְתַכְשִׁיט – טְמֵאָה.

ב. מִסְפֶּרֶת שֶׁל פְּרָקִים[8] – הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְזוֹ טְמֵאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וּכְשֶׁהוּא מְחַבְּרָם – חִבּוּר לַטֻּמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. מִסְפֶּרֶת שֶׁנֶּחְלְקָה לִשְׁנַיִם – רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּבְתְחִלָּתוֹ. בַּתְּחִלָּה, חוֹתֵךְ בָּהּ אֶת הַסְּבָךְ וְעַכְשָׁיו חוֹתֵךְ בָּהּ אֶת הַסְּבָךְ; וַחֲכָמִים מְטַהֲרִים.

ג. מַכְתֵּב[9] שֶׁנִּטַּל הַכּוֹתֶב שֶׁלּוֹ, טָמֵא מִפְּנֵי הַמּוֹחֵק. נִטַּל הַמּוֹחֵק שֶׁלּוֹ, טָמֵא מִפְּנֵי

הַשָּׁלֵם

טְמֵאָה. מִלְמַעְלָה – טְהוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּלֵי עֵץ אֵין מְקַבְּלִים טֻמְאָה עַד שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּהּ, וּסְאָה – מְשַׁיְּקְשֵׁר בָּהּ אֶת הַמְּשִׁיחוֹת כָּל גּוֹלְמֵי כְּלֵי עֵץ טְמֵאִים חוּץ מִשֶּׁל פָּרְשַׁעַ, מִפְּנֵי שֶׁהֵם מְחֻסָּרִים שְׁלִיקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִגַּפּוֹ שֶׁל זַיִת – טְהוֹרִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְחֻסָּרִים שְׁלִיקָה, וּמְמִירִים אֶת מַה שֶּׁבָּהֶם.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

מ ג,א הַכִּידוֹן[1], וְהַנִּיקוֹן[2], וְהַפִּגְיוֹן[3], וְהַקַּסְדָּא[4], וְהַמַּגָּפַיִם[5], שֶׁנֶּחְלְקוּ – הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִים. שִׁרְיוֹן[6] שֶׁנֶּחְלַק לְאָרְכּוֹ – טָהוֹר. לְרָחְבּוֹ, אִם מְשַׁמֵּשׁ מֵעֵין מְלַאכְתּוֹ רִאשׁוֹנָה – טָמֵא, וְאִם לָאו – טָהוֹר. וּמֵאֵימָתַי טָהֳרָתוֹ? מִשֶּׁבָּלָה וְאֵינוֹ מְשַׁמֵּשׁ מֵעֵין מְלַאכְתּוֹ. בָּלָה וְנִשְׁתַּיֵּר מִמֶּנּוּ רֻבּוֹ מִלְמַעְלָה – טָמֵא, רֻבּוֹ מִלְמַטָּה – טָהוֹר. סַפַּת הֵימֶנּוּ[7] וְעָשָׂה חוּלְיָא לְתַכְשִׁיט – טְמֵאָה.

ב. מִסְפֶּרֶת שֶׁל פְּרָקִים[8] – הֲרֵי זוֹ טְמֵאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ, וְזוֹ טְמֵאָה בִּפְנֵי עַצְמָהּ. וּכְשֶׁהוּא מְחַבְּרָם – חִבּוּר לַטֻּמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. מִסְפֶּרֶת שֶׁנֶּחְלְקָה לִשְׁנַיִם – רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּבְתְחִלָּתוֹ. בַּתְּחִלָּה, חוֹתֵךְ בָּהּ אֶת הַסְּבָךְ וְעַכְשָׁיו חוֹתֵךְ בָּהּ אֶת הַסְּבָךְ; וַחֲכָמִים מְטַהֲרִים.

ג. מַכְתֵּב[9] שֶׁנִּטַּל הַכּוֹתֶב שֶׁלּוֹ, טָמֵא מִפְּנֵי הַמּוֹחֵק. נִטַּל הַמּוֹחֵק שֶׁלּוֹ, טָמֵא מִפְּנֵי

---

[1] נֶשֶׁק הָעֲשׂוּי כְּמוֹט; "הָרֹמַח הַקָּטָן אֲשֶׁר הוּא בְּיַד הַמְּלָכִים בְּרֹב הָעִתִּים" (רַמְבַּ"ם פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת כֵּלִים יא, ח).

[2] הַבַּרְזֶל שֶׁבְּתוֹךְ הָרֹמַח.

[3] 'סַכִּין שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי פִּיּוֹת' (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא בִּכּוּרוֹת ה, ג)

[4] כּוֹבַע נְחשֶׁת שֶׁנּוֹתְנִים אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה עַל רֹאשָׁם (שָׁם כֵּלִים יא, ח).

[5] בָּתֵּי שׁוֹקַיִם שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁנּוֹשְׁאִין אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה (שָׁם).

[6] פַּאנְצֶער בְּלַע"ז.

[7] הֵינוּ שֶׁלָּקַח מִמֶּנּוּ חֵלֶק.

[8] מְסֻפָּרִים עִם שְׁנֵי חֲלָקִים, שֶׁיְּכוֹלָה לְהֶחָלֵק לִשְׁנַיִם.

[9] רֹאשׁוֹ אֶחָד חַד כְּמַחַט לִכְתֹּב עַל פְּנֵקֶס שֶׁל שַׁעֲוָה, וְרֹאשׁוֹ הָאַחֵר עָב וְחָלָק לִמְחֹק בּוֹ הַכְּתָב

תּוֹסֶפְתָּא

הַכּוֹתֵב. נָחָל לִשְׁנַיִם וְנִשְׁתַּיְרוּ בַּכּוֹתֵב עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְקִשְׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו. וּבְמוֹחֵק, מְלֹא פַּס יָדוֹ - טָמֵא. פָּחוֹת מִכֵּן - טָהוֹר.

ד. מִכְחוֹל[10] שֶׁנִּטַּל הַזָּכָר שֶׁלּוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁהָיָה הַמְקַבֵּל שֶׁלּוֹ מָלֵא חַלּוּדָה - טָמֵא. נִטַּל הַמְקַבֵּל שֶׁלּוֹ, אִם הָיָה הַזָּכָר שֶׁלּוֹ מָלֵא חַלּוּדָה - טָהוֹר. מִפְּנֵי שֶׁהוּא סוֹרֵחַ אֶת הָעַיִן.

ה. זוֹמָא לִיסְטְרִין[11] שֶׁנִּטְלָה כַּפָּהּ - טְמֵאָה מִפְּנֵי מַזְלֵג. נִטַּל מַזְלֵג - טְמֵאָה מִפְּנֵי כַּפָּהּ. נָחָלְקָה לִשְׁנַיִם, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מִלַּאכְתָּהּ רִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה. מַרְדֵּה, נִטַּל הָרוֹדֶה - טָמֵא מִפְּנֵי הַצִּנּוֹרֶת. נִטַּל הַצִּנּוֹרֶת - טָמֵא מִפְּנֵי הָרוֹדֶה. נָחְלְקָה לִשְׁנַיִם, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מִלַּאכְתָּן הָרִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה. מְרַדֵּעַ שֶׁנָּחַלַק לִשְׁנַיִם, וְנִשְׁתַּיֵּר בַּחֲרוּר[12] עַד שִׁבְעָה טְפָחִים, וּבְדָרְבָּן עַד אַרְבָּעָה טְפָחִים - טָמֵא. פָּחוֹת מִכֵּן - טָהוֹר. וְאִם מִתְּחִלָּה עָשָׂאוֹ לָכֵן, אֲפִלּוּ פָּחוֹת מִכֵּן - טָמֵא. וּבְקַרְדֹּם, אַף עַל פִּי שֶׁנִּטְלָה חֲסוּמָה - טְמֵאָה.

הַשָּׁלֵם

ו. מַגְרֵפָה שֶׁנִּטַּל פִּיהָ[13] וְנִשְׁתַּיֵּר בָּהּ כְּמִלֹּא הַסִּיט עַל פְּנֵי כֻלָּהּ - טְמֵאָה. נִטְלָה כֻלָּהּ. אָמַר רַבִּי נָתָן בֶּן יוֹסֵף בְּזוֹ בֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִים וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין. הָאוֹמֵל שֶׁל רוּקְנִי[14] - הָאוֹמֵל טָמֵא בִּפְנֵי עַצְמוֹ. כְּשֶׁהוּא מְחַבְּרוֹ - חִבּוּר לְטָמְאָה וְאֵין חִבּוּר לְהַזָּאָה. מַחַט שֶׁל מוֹכְסִין[15] שֶׁנִּטַּל עֻקְצָהּ - טְמֵאָה מִשּׁוּם חוֹרָהּ. נִטְלָה חוֹרָהּ - טְמֵאָה מִפְּנֵי עֻקְצָהּ. נָחְלְקָה לִשְׁנַיִם, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מִלַּאכְתָּן רִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה. הַסִּיף וְהַסַּכִּין שֶׁהֶעֱלוּ חַלּוּדָה - טְהוֹרִים. שָׁפָן וְהִשְׁחִיזָן - חָזְרוּ לְטָמְאָתָן רִאשׁוֹנָה. שִׁפּוֹפֶרֶת שֶׁל זָהָבִין, וְשֶׁל זַגְּגִין, וְשֶׁל נַפָּחִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי כְּלֵי זְכוּכִית שֶׁנָּחְלָקָה לְאָרְכָּהּ - טְהוֹרָה. לָרָחְבָּהּ, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מִלַּאכְתָּהּ רִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה, אִם לָאו - טְהוֹרָה. כֶּלְבּוּס[16] שֶׁל סַפָּרִים[17], וְשֶׁל רוֹפְאִים, וְשֶׁל עוֹשֵׂי כְּלֵי זְכוּכִית, שֶׁנָּחְלָקָה לִשְׁנַיִם - טְהוֹרָה. וְשֶׁל נַפָּחִים שֶׁנָּחְלָקָה לִשְׁנַיִם - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּתְחִלָּתוֹ. בַּתְּחִלָּה חוֹתֶהָ בָּהּ אֶת הַגֶּחָלִים, וְעַכְשָׁו חוֹתֶהָ בָּהּ אֶת הַגֶּחָלִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי שֶׁהוּא

הֶחָקוּק בְּשָׁעָוה וּלְהַחְלִיקָהּ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רָאוּי לַחֲזוֹר וְלִכְתֹּב בּוֹ (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא כֵּלִים יג, ב).

[10] רֹאשׁוֹ אֶחָד חַד כְּעֵין זַכְרוּת לְכְחוֹל בּוֹ אֶת הָעַיִן, וְרֹאשׁוֹ הָאַחֵר רָחָב לְנַקּוֹת בּוֹ אֶת הָאֹזֶן (שָׁם).

[11] רֹאשׁוֹ אֶחָד כַּף עָשׂוּי לְקַבֵּל אֶת הַזֶּהֶמָא מִן הַקְּדָרָה וּלְהַעֲבִירָהּ, וְרֹאשׁוֹ הָאַחֵר כְּעֵין מַזְלֵג לְהַעֲלוֹת הַבָּשָׂר (שָׁם).

[12] חֲרְחוּר – כְּלִי עָשׂוּי כְּמִין מָרָה שֶׁחוֹפְרִים בּוֹ אֶת הַקַּרְקַע, וּבְרָזֶל שֶׁלּוֹ מְחֻדָּד טְפֵי לַחְתֹּךְ בּוֹ הַשָּׁרָשִׁים שֶׁלֹּא יַעַכְּבוּ אֶת הַמַּחֲרֵשָׁה.

[13] מַגְרֵפָה. הוּא אֲשֶׁר יָנִיעוּ בּוֹ הַתַּבְשִׁיל בְּקְדָרָה אֵצֶל בִּשּׁוּלוֹ וְיִקָּרֵא הָרַחַת אֲשֶׁר יַעַרְכוּ בּוֹ הַבַּנָּאִים הַטִּיט מַגְרֵפָה עַל דֶּרֶךְ הַדִּמְיוֹן, וְיָדוּעַ מִצּוּרַת זֹאת הָרַחַת כַּאֲשֶׁר הוּסְרָה כַּפָּהּ יִשָּׁאֵר הַבַּיִת יָד שָׁלֹשׁ דּוֹמֶה לְקַרְנָם. רַמְבַּ״ם פֵּרוּשׁ הַמִּשְׁנָיוֹת (כֵּלִים יג, ד).

[14] רוּקְנִי – הָעֵץ שֶׁהַמַּפְסֶלֶת קְבוּעָה בּוֹ קָרוּי ׳רוּקְנִי׳. וְאִם נִטַּל הַבַּרְזֶל שֶׁפּוֹסֵל וּמְחַלֵּק, וְנִשְׁאַר הָעֵץ לְבַדּוֹ בִּלֹא הַבַּרְזֶל, טָהוֹר (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא כֵּלִים יג, ד). וְכָתַב בְּ׳חַסְדֵי דָוִד׳: בַּרְזֶל שֶׁנּוֹתְנִים הַנַּגָּרִים בְּתוֹךְ עֵץ לְהַחְלִיק הַנְּסָרִים.

[15] הַגֵּר״א גָּרַס: שֶׁל מְתוּחַ.

[16] צְבַת.

[17] כְּעֵין כְּלִי מַלְקֵט שֶׁהַסְּפָרִים לוֹקְטִים בּוֹ אֶת הַשֵּׂעָר.

תּוֹסֶפְתָּא

כִּתְחִלָּתוֹ, בַּתְּחִלָּה מְנַקֵּב בָּהּ אֶת הַגֶּחָלִים וְעַכְשָׁו מְנַקֵּב בָּהּ אֶת הַגֶּחָלִים. דְּיוֹסְטוֹר[18] – טָמֵא. נֶחְלַק לִשְׁנַיִם – טָהוֹר. דְּיוּפִּי[19] – טָמֵא. נֶחְלַק לִשְׁנַיִם – טָהוֹר. הַמַּסְמְרוֹת וְהַסְּנִיפִין שֶׁבּוֹ – חִבּוּר לְטֻמְאָה וּלְהַזָּאָה.

ז. הַמַּטְרִיד[20] שֶׁנִּפְרַץ וְנִטַּל עוּקְצוֹ – טָהוֹר. נֶחְלַק לִשְׁנַיִם, וְנִשְׁתַּיֵּר בּוֹ טֶפַח – טָמֵא. חֲפִי פוֹתַחַת[21] – טָהוֹרִין. קְבָעָן בַּפּוֹתַחַת – טְמֵאִים. שֶׁבַּגַּל[22], אֲפִלּוּ קְבָעָן בַּפּוֹתַחַת וְנָתַן בַּדֶּלֶת – טְהוֹרִים.

ח. טַבַּעַת שֶׁל מַתֶּכֶת וְחוֹתָם שֶׁלָּהּ שֶׁל אַלְמוֹג – טְמֵאָה. רַבִּי נְחֶמְיָה מְטַהֵר, שֶׁהָיָה רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: בְּטַבַּעַת הוֹלְכִין אַחַר חוֹתָמָהּ. בַּעַל – אַחַר סְמָלוֹנָיו. בְּקוֹלָב – אַחַר מַסְמְרוֹתָיו. בְּסֶלָּע – אַחַר שְׁלִיבוֹתָיו. בְּעַרְסָה – אַחַר שַׁלְשְׁלוֹתָיו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְיְעֶזֶר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי: בְּסֶלָּע – אַחַר הָעוֹמְדִים. וּבְקוֹלָב – אַחַר הַשְּׁלוּבִין. וּבְמַשְׁפֵּךְ – אַחַר הַקְּעָרָה. הָאִימָה[23], וְהַחִפּוּי, וְהַטַּס שֶׁעַל גַּבֵּי שְׁנַיִם – טְהוֹרִין. הַשַּׁרְתּוּעַ[24], וְהַדּוֹקָרָן[25], וְהַמַּעְדִּיר, וְהַמַּלְקוֹט שֶׁל כּוֹבְסִין, שֶׁנִּטְּלָה אַחַת מִשְּׁנֵיהֶן וְעָשָׂה שֶׁל מַתֶּכֶת – הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. עַל כֵּן אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: דָּבָר חָדָשׁ חִדְּשׁוּ הַסּוֹפְרִים, וְאֵין לִי מַה אָשִׁיב.

ט. מַסְרֵק שֶׁל פִּשְׁתָּן שֶׁנִּטְּלוּ שִׁנָּיו, אַחַת – מִבֵּינְתַיִם – טָהוֹר. נִטְּלָה הֵימֶנּוּ שֵׁן אַחַת – טְהוֹרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַמֵּא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כּוֹתֵב בָּהּ. וְאִם הִתְקִינָהּ לִהְיוֹת כּוֹתֵב בָּהּ – הַכֹּל מוֹדִים שֶׁהִיא טְמֵאָה. וְשֶׁל צֶמֶר שֶׁנֶּחְלַק, בֵּין לְאָרְכּוֹ וּבֵין לְרָחְבּוֹ – טָמֵא. שֵׁן שֶׁל זָהָב – מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה וּמַזִּין עָלֶיהָ בְּמְקוֹמָהּ, וְיוֹצְאִין בָּהּ בְּשַׁבָּת.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק רְבִיעִי

א. כְּלֵי מַתָּכוֹת הֲבָאוֹת בְּמִדָּה, כְּגוֹן: הַשָּׂדֶה, הַתֵּבָה, וְהַמִּגְדָּל, הַבָּאִין בְּמִדָּה – טְמֵאִין. פְּשׁוּטֵי כְּלֵי מַתֶּכֶת, כְּגוֹן: הַשֻּׁלְחָן, וְהַטַּבְלָא, וְהַדַּלְפָּקִי[26] שֶׁל מַתֶּכֶת – טְמֵאִים. וְשֶׁעוֹרֶן בְּטֶפַח. כְּלָל אָמְרוּ! כְּלֵי מַתֶּכֶת הַמְּחֻסָּר חֲטִיפָּה[27] – טָמֵא. הַמְּחֻסָּר לְטִישָׂה – טָהוֹר. דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כְּלֵי מַתָּכוֹת שֶׁנִּתְרוֹעֲעוּ, אִם מְשַׁמְּשִׁין מֵעֵין מְלַאכְתָּן רִאשׁוֹנָה – טְמֵאִין. וְאִם לָאו – טְהוֹרִין. כֵּיצַד? דְּלֵי כְּדֵי לְמַלְּאוֹת בּוֹ לְשָׁתוֹת. הַמַּיְחַם – כְּדֵי לְהָחֵם בּוֹ לְשָׁתוֹת. וְהַקִּיתוֹן –

הַשָּׁלֵם

---

[18] דְּיוֹסְטָר – כְּלִי שֶׁהוּא בַּעַל שְׁנֵי צְדָדִים, הֵינוּ שְׁנֵי חֲתִיכוֹת נִפְרָדוֹת וּמְחֻבָּרוֹת.

[19] דְּיוּפִּי – כְּלִי שֶׁהוּא כְּעֵין קַשׁ שֶׁמֵּינִיקִים בּוֹ וְעָשׂוּי כְּעֵין חָאוֹת ד׳, וּמִצַּד אֶחָד שָׂמִים בְּתוֹךְ הַפֶּה, וְקָצֵהוּ הַשֵּׁנִי בְּתוֹךְ הַמַּשְׁקֶה.

[20] כְּעֵין חֲנִית אוֹ מַעֲדֵר.

[21] ׳שְׁנַיִם הַקְּבוּעִים בָּהּ׳ (רשׁ״י שַׁבָּת פא ע״א).

[22] וְשֶׁל גַּל – וְאִם הַפּוֹתַחַת הַזֹּאת אֵינָהּ שֶׁל כֵּלִים, כְּגוֹן שֶׁל שָׂדֶה וּמִגְדָּל אֶלָּא שֶׁל גַּל, (כְּמוֹ טְרוּקִי גַּלֵּי כְּגוֹן דַּלְתוֹת שַׁעֲרֵי הֶחָצֵר אַף עַל פִּי שֶׁחִבְּרָן בַּפּוֹתַחַת, הוֹאִיל וְחִבּוּר זֶה בַּדֶּלֶת הִיא, וְדֶלֶת בִּנְיָן מְחֻבָּר לַקַּרְקַע טְהוֹרִין (רשׁ״י שָׁם).

[23] הַכְּלִי אֲשֶׁר יִתְחַבֵּר עָלָיו הַפִּשְׁתָּן בְּעֵת הַטְּוִיָּה.

[24] שְׁפּוּד שֶׁל בַּרְזֶל (רשׁ״י לִתְהִלִּים קה, יח).

[25] קָנִים שֶׁמְּתֹפְּצִלִים מֵהֶם עֲנָפִים דּוֹקְרִים, וְהָיוּ עוֹשִׂים הַקָּנִים מֵעֵין וְהָעֲנָפִים מִמַּתֶּכֶת.

[26] הַדַּלְפָּקִי – כְּלִי עֵץ שֶׁמְּשִׁימִין בּוֹ צְלוֹחִיּוֹת וַאֲשִׁישׁוֹת וְאוֹכְלִין וּמַשְׁקִין, וּמְמֻנּוּ כְּשֻׁלְחָן וּמְשִׁימִין עַל הַשֻּׁלְחָן (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא בֵּלִים כב, א).

[27] כְּלִשּׁוֹן ׳חֲטִיבָה׳ הֵינוּ שֶׁלֹּא מְעֻבָּד וְלֹא חָקוּק עָלָיו כְּלוּם.

תּוֹסֶפְתָּא

כְּדֵי לְשַׁמֵּשׁ בּוֹ אֶת הָאוֹרְחִין. סַפָּל - כְּדֵי לְהָדִיחַ בּוֹ אַחַת מֵרַגְלָיו. נִקְבּוּ קוּמְקֳמִין - כְּדֵי לְקַבֵּל חֲמִין. מֵיחַם - כְּדֵי לְקַבֵּל סְלָעִים. הַלְפָּס - כְּדֵי לְקַבֵּל קְתוֹנוֹת. קְתוֹנוֹת - כְּדֵי לְקַבֵּל בּוֹ פְּרוּטוֹת. מִדּוֹת הַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן - שִׁעוּרָן בְּמַשְׁקִין. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּפְרוּטוֹת. נֵר - שִׁעוּרוֹ בְּשֶׁמֶן. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּפְרוּטוֹת.

ב. מַקֵּל שֶׁעָשָׂה בְּרֹאשׁוֹ מַסְמֵר לִהְיוֹת תּוֹפֵס בּוֹ בְּמָקוֹם הַדַּיִשׁ - טָמֵא. וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁלֹּא תֶּחֱא הָאָרֶץ אוֹכַלְתּוֹ - טָהוֹר. עָשָׂה בְּרֹאשׁוֹ לִהְיוֹת מַכֶּה בּוֹ - טָמֵא. לְנוֹי - טָהוֹר. רַבִּי אֶלְעָזָר בַּר צָדוֹק אוֹמֵר: דּוֹר אֶחָד - טָמֵא. וּשְׁנֵי דוֹרִין - טָהוֹר. פַּרְגּוֹל[28] שֶׁעָשָׂה בְּרֹאשׁוֹ מַסְמֵר לִהְיוֹת מַכֶּה בּוֹ - טָמֵא. לְנוֹי - טָהוֹר.

ג. מִסְרָק[29] שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דְּרָבָן - הֲרֵי זֶה טָמֵא. חוֹלֵץ שֶׁל נַגָּר שֶׁהוּא מוֹצִיא בּוֹ אֶת הַמַּסְמְרִים[30] - טָמֵא. מְיַנֵּיקֶת שֶׁעָשְׂאָהּ לְתַחַת הַדֶּלֶת, אַף עַל פִּי שֶׁמְּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ - טְהוֹרָה. הָיְתָה טְמֵאָה וַעֲשָׂאָהּ לְתַחַת הַדֶּלֶת - טְמֵאָה, עַד שֶׁתִּטְהַר. וּמֵאֵימָתַי טְהֳרָתָהּ? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: מִשֶּׁיְּחַבֵּל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: מִשֶּׁיְּחַבֵּל אוֹ מִשֶּׁיְּחַבֵּר. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קַנְתּוֹר שֶׁל בַּנַּאי[31] - טָהוֹר. שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. כָּל כְּלֵי הַסַּפָּת - טְמֵאִין. וְהָעַרְעִין[32] עִמָּהֶם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חוּץ מִן הָעַרְעִין.

הַשָּׁלֵם

הָאַמָּה, וְהַמָּחוּק[33] שֶׁל מַתֶּכֶת - טְמֵאִין. וְהַמְצוּפִּין[34] - טְהוֹרִים. אַפְרוּמְבְּיָא[35] - טְהוֹרָה. עָשָׂה בָּהּ שַׁלְשֶׁלֶת - טְמֵאָה. שַׁלְשֶׁלֶת שֶׁעָשָׂאָהּ אַפְרוּמְבְּיָא - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּכְלוֹנָס[36]. שִׁלְשָׁה דְּבָרִים בַּסּוּס: הַשִּׁיר, וְהַפְּרוּמְבְּיָא, וְהַכְּלוֹנָס. הַכְּלוֹנָס שֶׁל סוּס - טָמֵא בִּפְנֵי עַצְמוֹ. הַמִּשִּׁיחוֹת וְהָרְצוּעוֹת תְּפוּרוֹת בּוֹ - חִבּוּר. וּקְשׁוּרוֹת - אֵינָן חִבּוּר. אַנְדְּרְטִין וְחֻלְיוֹת שֶׁל צוּרָה, וְכָל שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא מִשּׁוּם מַטְבֵּעַ - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. אַנְדְּרְטִין שֶׁעָשָׂאָהּ בְּתוֹךְ הַבַּיִת. אִם לְנוֹי - טָהוֹר. וְאִם בִּשְׁבִיל שֶׁיְּהֵא נוֹתֵן עָלָיו אֶת הַכּוֹס וְהַקְּעָרָה - טָמֵא. מִפְּנֵי שֶׁהוּא כִּדְלוּפְקִי. שַׁלְשֶׁלֶת נַר - חִבּוּר עַל הַמַּסְרֵק. אֵין שָׁם מַסְרֵק - חִבּוּר עַל הַטַּבַּעַת. שַׁלְשֶׁלֶת דְּלִי גָּדוֹל אַרְבָּעָה טְפָחִים, וְשֶׁל קָטָן וְשֶׁל עוֹלֵי רְגָלִים - עֲשָׂרָה. קָשַׁר בּוֹ חֶבֶל אוֹ מִשִּׁיחָה, בֵּין מִלְמַעְלָה וּבֵין מִלְמַטָּה, אֲפִלּוּ מֵאָה אַמָּה - כֻּלּוֹ חִבּוּר.

ד. מְגֵרָה שֶׁעָשָׂה שִׁנֶּיהָ לְחוֹר הַדֶּלֶת, אַף עַל פִּי שֶׁמִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ - טְהוֹרָה. הָיְתָה טְמֵאָה וְעָשָׂה לְחוֹרָהּ דֶּלֶת - טְמֵאָה עַד שֶׁיְּקַבְּעֶנָּה בְּמַסְמֵר. הֲפָכָהּ בֵּין מִלְמַעְלָה וּבֵין מִלְמַטָּה וּבֵין מִן הַצְּדָדִין - טְהוֹרִים. כְּסוּי קַבְיָא וּמֵיחַם, כְּסוּי טָנִי וּבֵית הַדִּיוֹ - טְמֵאִין, וּשְׁאָר כָּל הַכְּסוּיִן - טְהוֹרִין.

ה. הַטַּבָּעוֹת הַמְקַבְּלוֹת אֶת הָרְצוּעוֹת - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרוֹת, שֶׁאֵינָן עֲשׂוּיוֹת אֶלָּא לְנוֹי. הָעֲשׂוּיוֹת לְהַכְבִּיד אֶת הָרְצוּעוֹת וְשֶׁהָרְצוּעוֹת תְּלוּיוֹת בָּהֶן - טְמֵאוֹת. בַּרְזֶל שֶׁתַּחַת צַוָּאר

---

[28] שׁוֹט שֶׁל מַלְקוֹת.

[29] הַ'חַסְדֵי דָוִד' גּוֹרֵם "מַעֲדֵר".

[30] לַנַּגָּר יֵשׁ מַכְשִׁיר כְּעֵין כְּלִי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לַחֲלֹץ וּלְהוֹצִיא אֶת הַמַּסְמְרִים מֵהַנְּסָרִים.

[31] "שֶׁבֶט וּמַטֶּה שֶׁל בַּרְזֶל שֶׁבַּנָּאִים חוֹתְכִים בּוֹ אֶת הַכֹּתֶל" (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא כֵּלִים יד, ג).

[32] כְּלִי שֶׁל סַתָּת שֶׁעָמוֹ הוּא מְשַׁבֵּר אֶת גּוּשֵׁי הָעָפָר.

[33] אַמָּה שֶׁמּוֹדְדִים בָּהּ, וּמַחַק שֶׁמּוֹחֲקִים בָּהּ אֶת גֹּדֶשׁ הַמִּדָּה.

[34] הֵינוּ שֶׁעֲשׂוּיִים מֵעֵץ וְרַק מְצֻפִּים מַתֶּכֶת.

[35] רֶסֶן שֶׁל בְּהֵמָה.

[36] כְּלוֹנָס הוּא רֶסֶן שֶׁעוֹשִׂים לְסוּס.

תוֹסֶפְתָּא

בְּהֵמָה וְשָׁעַל גְּבֵי צַוָּאר בְּהֵמָה - טְמֵא. מַסְמֵר שֶׁהוּא מְחַבֵּר בּוֹ אֶת הַגֻּלְגֹּל שֶׁלֹּא יִשָּׁמֵט - טְמֵאָה. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מְטַהֵר, בָּזֶה מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה לַחֲכָמִים בְּכִפּוּי טֶנִי שֶׁל מַתֶּכֶת שֶׁעָשָׂה בּוֹ מְרָאָה, נִשְׁבַּר וּבְטֵל מִתַּשְׁמִישׁוֹ - טָהוֹר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ טְמֵא. מַרְאָה שֶׁנִּטַּשְׁטְשָׁה, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מְלַאכְתָּהּ רִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה. אִם לָאו - טְהוֹרָה. נִשְׁבְּרָה, אִם מַרְאָה רוֹב הַפָּנִים - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה.

ו. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּלִי מַתֶּכֶת שֶׁנִּטְמָא, וְנִשְׁבַּר, וְהִתִּיכוֹ - מַזֶּה עָלָיו בּוֹ בַּיּוֹם, וְשׁוֹנֶה עָלָיו בָּרְבִיעִי, וְשֶׁנִּטְמָא, וְהֻזֶּה עָלָיו וְנִשְׁבַּר וְהִתִּיכוֹ - שׁוֹנֶה וּמַזֶּה עָלָיו בּוֹ בַּיּוֹם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵין הַזָּאָה פָּחוֹת מִשְּׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כְּלִי מַתֶּכֶת שֶׁנִּטְמָא וְנִשְׁבַּר וְהִתִּיכוֹ, מַזֶּה עָלָיו בּוֹ בַּיּוֹם, נִשְׁבַּר וְהִתִּיכוֹ, יִשְׁנֶה עָלָיו בּוֹ בַּיּוֹם; רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: אֵין הַזָּאָה פָּחוֹת מִשְּׁלִישִׁי וּשְׁבִיעִי.

ז. מַפְתֵּחַ שֶׁל רְכוּבָה שֶׁנִּשְׁבַּר מִתּוֹךְ רְכוּבָתוֹ. רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַהֵר. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: חִלּוּף הַדְּבָרִים. מְסַנֶּנֶת שֶׁל חַרְדָּל שֶׁנִּתְחַלְּקָה לְאָרְכָּהּ - טְהוֹרָה. לְרָחְבָּהּ, אִם מְשַׁמֶּשֶׁת מֵעֵין מְלַאכְתָּהּ רִאשׁוֹנָה - טְמֵאָה. וְאִם לָאו - טְהוֹרָה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק: לֹא נָחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל מְסַנֶּנֶת שֶׁל חַרְדָּל שֶׁנִּפְרְצוּ בָהּ שִׁלְשָׁה נְקָבִין מִלְמַטָּה, זֶה בְּצַד זֶה שֶׁהֵיא טְהוֹרָה, עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שְׁנַיִם, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי מְטַמְּאִין וּבֵית הִלֵּל מְטַהֲרִין. קֵיתוֹן שֶׁהוּא עָתִיד לִטָּפֵחַ עַל פִּיו וְלַעֲשׂוֹתוֹ כְּצִינּוֹר - טָהוֹר, עַד שֶׁיְּטַפַּח אֶת פִּיו.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק חֲמִישִׁי

א. כְּלֵי גְלָלִים וּכְלֵי אֲבָנִים וּכְלֵי אֲדָמָה הַבָּאִין בְּמִדָּה, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: הֲרֵי הֵן כִּכְלִים. וַחֲכָמִים אוֹמְרִין: הֲרֵי הֵן כְּאֹהָלִין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: קְפוֹת גְּדוֹלוֹת וְסוּגִין הַגְּדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ לָהֶן שׁוּלַיִם, וְהֵן מַחֲזִיקִין אַרְבָּעִים סְאִין בַּלַּח שֶׁהֵם כּוֹרִים בְּיָבֵשׁ - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים,

הַשָּׁלֵם

אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין בְּמִלּוֹאוֹ - מְטַלְטְלִין בְּמִשְׁתַּיֵּר בָּהֶן. וְכַמָּה הֵן? אַמָּה עַל אַמָּה בְּרוּם שָׁלֹשׁ אַמּוֹת שֶׁהֵן יֶשְׁנָן שֵׁשׁ מֵאוֹת אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה טֶפַח, רְאָיָה לַדָּבָר מִמִּדַּת הַשֻּׁלְחָן. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בְּיָם שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה הוּא אוֹמֵר (דִּבְרֵי הַיָּמִים-ב ד, ה): "מַחֲזִיק בָּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל". בְּמָקוֹם אַחֵר הוּא אוֹמֵר (מְלָכִים-א ז, כו): "אַלְפַּיִם בַּת יָכִיל", אִי אֶפְשָׁר לוֹמַר 'אַלְפַּיִם' שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר 'שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים', וְאִי אֶפְשָׁר לוֹמַר 'שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים' שֶׁכְּבָר נֶאֱמַר 'אַלְפַּיִם', אֶמּוֹר מֵעַתָּה: אַלְפַּיִם בְּלַח שֶׁהֵם שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים בַּיָּבֵשׁ. הַחֲזִיונוֹת שֶׁבַּטַּרְקְלִין שֶׁבַּעֲלֵי בָתִּים אוֹכְלִין עֲלֵיהֶן שֶׁחֲלָקִין כַּצַּפַּרְן - טְמֵאִין, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כַּטַּבְלָא. וּמַעֲשֶׂה בְּבַעַל הַבַּיִת אֶחָד שֶׁהָיוּ לוֹ נְצָרִים בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, וְהָיוּ שׁוֹאֲלִין אוֹתָן לְבֵית הָאֲבֶל וּלְבֵית הַמִּשְׁתֶּה, וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְטִמְּאוּם.

ב. מִפְּנֵי מָה אֲרֻכּוֹת שֶׁל נַחְתּוֹמִין טְמֵאוֹת? מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְיַחֲדִין לִכְלִי. שֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים - טְהוֹרוֹת עַד שֶׁיְּיַחֲדוּם לִכְלִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה סָרוּד שֶׁל נַחְתּוֹמִין הַפָּרוּץ טָמֵא? מִפְּנֵי שֶׁהוּא קוֹרֵץ עָלָיו, וּמֵבִיא מִקְרָצוֹת לַתַּנּוּר. וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים, אִם הִתְקִינוּ לִהְיוֹת קוֹרֵץ וּמוֹלִיךְ עָלָיו מִקְרָצוֹת לַתַּנּוּר - טָמֵא.

ג. סָרוּד שֶׁל צָפִירָה אִם יֵשׁ לוֹ גַּפַּיִם - טָמֵא. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ גַּפַּיִם - טָמֵא. וּמִפְּנֵי מָה יַם נָפָה שֶׁל סַלָּתִין - טָמֵא? מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִירוֹ לַכְּלִי. וְשֶׁל בַּעֲלֵי בָתִּים - טָהוֹר, עַד שֶׁיַּחְזִירוּהוּ לַכְּלִי. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: אַף שֶׁל סַלָּתִין - טָהוֹר, עַד שֶׁיַּחְזִירוּהוּ לַכְּלִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שֶׁל גַּדֶּלֶת טָמֵא מוֹשָׁב, מִפְּנֵי שֶׁהַבָּנוֹת יוֹשְׁבוֹת בְּתוֹכוֹ וְגוֹדְלוֹת.

ד. כָּל הַתְּלוּיִין הַנְּקוּבִין - חִבּוּר וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: אַף הַסְּדָקִין, מוֹסֶף עֲלֵיהֶן תְּלוּי

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

זֵינֵי וְסוּפֵינֵי[37] מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְסַיְּעִין בִּשְׁעַת מְלָאכָה. תְּלוּיִ בֵּית הַלָּגִינִין וּבֵית הַכּוֹסוֹת הַתָּפוּי - טָמֵא. קֶשׁוּר וְעָנוּב - טָהוֹר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: כָּל הַתְּלוּיִין טְמֵאִים, לֹא טְהֲרוּ אֶלָּא תְּלוּיִ נָפָה וּכְבָרָה שֶׁל בַּעַל הַבַּיִת, אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁהוּא שֵׁנִי רֹאשִׁין מִצַּד אֶחָד. כָּל הַבּוֹרְכוֹת - טְהוֹרִין. בּוֹרֶךְ הַמַּחֲרֶשָׁה - טְמֵאָה. וְכָל הַחֲתִיכוֹת - טְמֵאוֹת. וַחֲתִיכָה אִלְתּוּת - טְהוֹרָה.

ה. כָּל הַנְּבָלִין - טְהוֹרִין. וְנִבְלֵי הַשִּׁירָה - טְמֵאִין.

ו. כָּל הַמַּשְׁקִין - טְמֵאִין. וּמַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא - טְהוֹרִין. וְאֵלּוּ הֵן מַשְׁקֶה בֵּית מִטְבְּחַיָּא: הַדָּם, הַמַּיִם, הַיַּיִן וְהַשֶּׁמֶן. נִטְמְאוּ בִּפְנִים אַף עַל פִּי שֶׁיָּצְאוּ לַחוּץ - טְהוֹרִים. נִטְמְאוּ בַּחוּץ וְנִכְנְסוּ בִּפְנִים - טְמֵאִים.

ז. סֵפֶר עֶזְרָה שֶׁיָּצָא לַחוּץ - מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. וְלֹא סֵפֶר עֶזְרָה בִּלְבַד אָמְרוּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ נְבִיאִים וְחֻמָּשִׁים. וְסֵפֶר אַחֵר שֶׁנִּכְנַס לְשָׁם - מְטַמֵּא אֶת הַיָּדַיִם. מִטְפָּחוֹת בְּנֵי לֵוִי - טְהוֹרוֹת. כֵּיוֹצֵא בּוֹ בַּעַל הַבַּיִת שֶׁעָשָׂה מִטְפָּחוֹת לְחַפּוֹת בָּהֶן כְּתָלִים וַעֲמוּדִין - טְהוֹרִים. מַלְבְּנֵי בְּנֵי לֵוִי - טְהוֹרִין. כֵּיוֹצֵא בּוֹ, בַּעַל הַבַּיִת שֶׁעָשָׂה מַלְבֵּן לִהְיוֹת נוֹתְנוֹ מִמַּטָּה לְמַטָּה, וּמֵאֲבוּס לְאֲבוּס - טָהוֹר. יִחֲדוֹ לְמַטָּה אַחַת; רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַמְּאִין, רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֲרִין, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּגוּפוֹ.

ח. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַרְכּוֹף[38] שֶׁל זָמָר - טָהוֹר, שֶׁלֹּא נַעֲשָׂה אֶלָּא לְשַׁמֵּשׁ עִם הַקַּרְקַע. עָשָׂה בְּרֹאשׁוֹ מַסְמֵר לִהְיוֹת תּוֹפֵס בּוֹ מִמָּקוֹם הַדַּיִשׁ - טָהוֹר. וְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְצוּדַת הָעַכְבָּרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל - טְמֵאָה. הַקּוֹד[39], וְהַקֻּעָרָה, הָאַנְטִיל[40], וְהַתַּמְחוּי שֶׁנֶּחְלְקוּ, אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבְּלִין עַל דּוֹפְנוֹתֵיהֶן כְּאִלְפָּסִין - טְהוֹרִין. הַכִּסָּא, וְהַסַּפְסָל, וְהַקַּתֶּדְרָא, וְהָעֲרִיסָה, שֶׁנִּתְפָּרְקוּ - טְהוֹרִין. מִטָּה שֶׁנִּתְפָּרְקָה - כָּל אֵבֶר וְאֵבֶר טָמֵא בִּפְנֵי עַצְמוֹ. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁאֵין חֲבָלִים חִבּוּר לְטַמְאָה עַד שֶׁיִּסְרֹג בָּהּ שְׁלֹשָׁה בְּתִים לְכָל רוּחַ.

ט. עֲרִיסָה, מֵאֵימָתַי מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה? מִשֶּׁתְּגָמֵר מְלַאכְתָּהּ, וְאִם עָתִיד לַעֲשׂוֹת לָהּ עֲגָלָה - עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לָהּ עֲגָלָה. בֵּית הַלָּגִינִין וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁל תְּמָרָה שֶׁחִיְּסֵם וְקִינֵּב מִבַּחוּץ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁלֹּא קִנֵּב מִבִּפְנִים - טָמֵא, שֶׁכֵּן מְקִימִין. הַקְּנוֹנִין הַקְּטַנִּים[41] וְכֵן הַקְּלָתוֹת[42], מִשֶּׁיַּחְסוֹם וְיִקְנֵּב. הַקְּנוֹנִין הַגְּדוֹלִים, וְהַסּוּגִין הַגְּדוֹלִים[43] - מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה שְׁנֵי דוֹרִין לְרֹחַב שֶׁלָּהֶן[44], חוּץ מִזֶּה שֶׁעַל גַּבֵּי הָאָרִיג. יַם נָפָה וּכְבָרָה, וְכַף שֶׁל מֹאזְנַיִם - מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה דּוֹר אֶחָד לְרֹחַב שֶׁלָּהֶן, חוּץ מִזֶּה שֶׁעַל גַּבֵּי הָאָרִיג. הַקֻּפָּה, מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה שְׁתֵּי צְפִירוֹת לְרֹחַב שֶׁלָּהּ חוּץ מִזֶּה שֶׁעַל גַּבֵּי

---

[37] מְעֵנֵי כְּלֵי זַיִן.

[38] כְּלִי זֶמֶר גָּדוֹל, וּמֻחֲמַת כָּבְדוֹ, כְּשֶׁהוּא מְנֻגָּן מֵנִיחַ אוֹתוֹ עַל הַקַּרְקַע וּמְנַגֵּן (בְּאוּר הַגְּרָ"א)

[39] מִין קֻעָרָה. (כְּמוֹ קוֹד הַכַּבְלִי בַּמִּשְׁנָיוֹת כֵּלִים טז, א).

[40] נַטְלָה שֶׁנּוֹטְלִים עִמָּהּ אֶת הַיָּדַיִם.

[41] כְּעֵין קְעָרוֹת קְטַנּוֹת שֶׁנִּקְלָעוֹת מֵעֲרָבָה רַבָּה וְדַקָּה (תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל כֵּלִים טז, ג).

[42] קִפּוֹת קְטַנּוֹת (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא). וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים מִצְנָפֶת שֶׁל נָשִׁים (תִּפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל). כַּלָּם קְלוּעוֹת כַּנַּ"ל.

[43] קִפּוֹת גְּדוֹלוֹת.

[44] לְאַחַר שֶׁאָרְגוּ שׁוּלֵי הַקֻּפָּה, אוֹרְגִים סְבִיבוֹתֶיהָ עִגּוּלִים כְּפִי מַה שֶּׁרוֹצֶה שֶׁתִּהְיֶה רְחָבָה בְּדַפְנוֹתֶיהָ בְּגָבְהָהּ, וְאוֹתָן עִגּוּלִים שֶׁל דְּפָנוֹת קְרוּיִין דּוֹרִים.

תּוֹסֶפְתָּא

הָאָרִיג. הָעֵרֶךְ מִשֶּׁיַּעֲשֶׂה בּהּ צְפִירָה אַחַת חוּץ מִזֶּה שֶׁעַל גַּבֵּי הָאָרִיג. הַסַּלִּין שֶׁל גְּמַלִּים, הִתִּירָן - טְהוֹרִים. קֶשְׁרָן - טְמֵאִין, טְמֵאִין וּמְטַהֲרִין אֲפִלּוּ עֶשְׂרָה פְּעָמִים בַּיּוֹם. כְּלֵי נְצָרִים שֶׁלֹּא קָנְבָן וּמִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עֲרַאי - טְמֵאִין. הָיָה עָתִיד לַחְסֹם וּלְקָנְבָּן, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן עֲרַאי - טְהוֹרִים. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְאִם הֶעֱרִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין.

י. חֹמֶר בִּכְלֵי פַּפְיָר[45] מִכְּלֵי נְצָרִין, שֶׁכְּלֵי נְצָרִין אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה אֶלָּא מִשֶּׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּן. וּכְלֵי פַּפְיָר, כֵּיוָן שֶׁנַּעֲשָׂה דּוֹר אֶחָד עַל גַּבֵּי הָרִאשׁוֹן שֶׁלָּהֶן - טְמֵאִין.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. כְּלֵי עוֹר, מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין טֻמְאָה? הַסַּנְדָּל מִשֶּׁיְּקַמֵּעַ[46], וְהַמִּנְעָל מִשֶּׁיְּגוֹב מֵעַל הָאִימּוּם[47]. וְאִם עָתִיד לְכַרְכֵּב עַד שֶׁיְּכַרְכֵּב, וּלְשָׁרְטֵט עַד שֶׁיְּשָׁרְטֵט[48]. אֵיסְקוּרְטָיָא[49] - מִשֶּׁיְּשִׁטְּחֶנָּה. וְקַטְבָּלְיָא[50] - מִשֶּׁיְּרַטֵּב. עוֹר הָעֲרִיסָה[51] שֶׁהוּא עָתִיד לַעֲשׂוֹת לָהּ טִיבּוּר - טָהוֹר, עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה לוֹ טִיבּוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּכָּר - אֵין פָּחוֹת מֵחֲמִשָּׁה. וּבַכֶּסֶת - אֵין פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה. כְּלֵי עֵצָם, מֵאֵימָתַי מְקַבְּלִין טֻמְאָה? מִשֶּׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּהּ.

הַשָּׁלֵם

מְחַסְּרִים כְּסוּיָן - טְמֵאִין. שׁוֹפָר - טָהוֹר. חֲתָכוֹ לְקַבֵּל - טָמֵא. הַקֶּרֶן שֶׁהוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהּ וּמַשְׁלִיכָהּ - טְהוֹרָה. חָשַׁב עָלֶיהָ - מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה מִכָּאן וּלְהַבָּא. חוֹתָל שֶׁל תְּמָרָה שֶׁהוּא עָתִיד לֶאֱכוֹל הַתְּמָרָה וּלְזָרְקוֹ - טָהוֹר. חָשַׁב לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא בּוֹ מִן הַבַּיִת וּמִן הַשָּׁדֶה - טָמֵא.

ב. כָּל הַכֵּלִים[52] הַנִּתְפָּרִים בְּמַחַט, כְּגוֹן הַכִּיס וְאַנְפִּילְיָא[53] - אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה, עַד שֶׁתִּגָּמֵר מְלַאכְתָּן, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּכִיס עַד כְּדֵי לְקַבֵּל פְּרוּטָה, וְאַנְפִּילְיָא כְּדֵי לְקַבֵּל אֶת הַבְּקַעַת. כָּל הַכֵּלִים הַנֶּאֱרָגִין עַל גַּבֵּי מַחַט, כְּגוֹן גַּרְגּוּתָנִי[54] וּמְצוּדָה, כֵּיוָן שֶׁעָשָׂה בָּהֶן בֵּית קִבּוּל מְלַאכְתָּן - טְמֵאִין. הַסַּל וְהַפַּחְלָץ שֶׁל גְּמַלִּים[55], וּפוֹפִירָאוֹת[56] שֶׁעָשָׂאָן מִתְּחִלָּתָן מְקַבְּלֵי רְמוֹנִין[57] - טְמֵאִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: פּוֹפִירָאוֹת שֶׁאֵינָהּ יְכוֹלָה לִנָּטֵל בְּנָפִים[58] וְלָצֵאת בַּפֶּתַח - טְהוֹרָה. חֻמַּת חֲדָשָׁה, אַף עַל פִּי שֶׁמְּקַבֶּלֶת רְמוֹנִין - טְהוֹרָה. תְּפָרָהּ וְנִקְרְעָה - שְׁעוּרָהּ בְּרְמוֹנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: בְּפְקָעִיּוֹת שֶׁל שְׁתֵּי - מֵאַרְבַּע בְּמָנֶה שֶׁהוּא אַרְבָּעִים בְּסֶלַע.

---

[45] מִין זְמוֹרוֹת וְעוֹשִׂים מֵהֶם סַלִּים.

[46] מְשֶׁיְּקַמֵּט, הַיְנוּ מְשֶׁתַּתְחִיל לְהִתְקַמֵּט צוּרַת הַסַּנְדָּל.

[47] שֶׁיִּנִּיחַ לְיֵבֵשׁ עַל הַדְּפוּס שֶׁל סַנְדָּל.

[48] אֵלּוּ הֵם הַצִּיּוּרִים וְהַשְּׁרְטוּטִים שֶׁעוֹשִׂים לְנַעֲלַיִם, וְעַד שֶׁאֵין עוֹשֶׂה זֹאת – אֵינוֹ גָּמַר מְלַאכְתָּהּ.

[49] בֶּגֶד שֶׁל עוֹר שֶׁלּוֹבֵשׁ הַסַּנְדְּלָר בִּשְׁעַת מְלַאכְתָּהּ.

[50] עוֹר שֶׁמַּנִּיחִים עַל הַשַּׁלְחָן.

[51] חֲתִיכַת עוֹר נְתוּנָה תַּחַת עֲרִיסָה שֶׁמַּעֲמִידִין עָלֶיהָ אֶת הָרֶגֶל, לְהָנִיד אֶת הָעֲרִיסָה.

[52] הַיְנוּ הַבְּגָדִים.

[53] הוּא כִּיס גָּדוֹל הֶעָשׂוּי לְקַבֵּל בְּקַעַת כְּשֶׁנּוֹשְׂאִים אוֹתָהּ (בֶּאוּר הַגְּרָ"א).

[54] סַל גָּדוֹל שֶׁשּׂוֹפִים בּוֹ יַיִן מִנַּת לַבּוֹר (רַשְׁ"י גִּטִּין נו:) – הַיְנוּ מְסַנֶּנֶת.

[55] עֲשׂוּי כְּעֵין מִכְבָּר מַעֲשֶׂה רֶשֶׁת, וְהַנְּקָבִים שֶׁלּוֹ רְחָבִים (רַבִּי עוֹבַדְיָה בַּרְטְנוּרָא כֵּלִים כד, ט)

[56] אוֹרֶג מְקָנִים שְׁתִי וָעֵרֶב.

[57] שֶׁעָשָׂה נְקָבִים מִתְּחִלָּה כְּדֵי לְקַבֵּל רְמוֹנִים – טְמֵאִים, דַּאֲפִלּוּ הָכֵי הֲוֵי כְּלִי (גְּרָ"א).

[58] הַיְנוּ שֶׁאֵינָהּ חֲזָקָה, וְאֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִנָּטֵל עִם הַדְּפָנוֹת שֶׁלָּהּ (גְּרָ"א).

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הַמַּסְחִיט[59] שֶׁל דֶּלֶת - הֲרֵי זֶה טָמֵא, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן עָלָיו עַד שֶׁלֹּא יִכָּלֶה הָרִאשׁוֹן. נִתְפָּרֵק הַתַּחְתּוֹן - טָמֵא. הָעֶלְיוֹן - טָהוֹר. וְשִׁעוּרוֹ בְּטֶפַח.

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בָּהֶן שָׁלֹשׁ מִדּוֹת מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָה: הֶעָשׂוּי לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָאָדָם כְּגוֹן הַסֶּלֶם. אֶת הַכֵּלִים כְּגוֹן הַקּוֹלֶב, מְנוֹרָה וַאֲנַחוּתָא[60] - טְהוֹרִין. הֶעָשׂוּי לְשַׁמֵּשׁ אֶת הָאָדָם וְאֶת מְשַׁמְּשֵׁי אָדָם, כְּגוֹן הַשָּׁלְחָן וְהַסַּבְלָא וְהַדַּלְפְּקִי - טְמֵאִין. בֵּית הַלָּגְינִין, וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁנִּפְחַת אַחַת מֵהֶן - טָהוֹר וְאֵין חִבּוּר לוֹ. נִפְחַת הַשֵּׁנִי - טָהוֹר וְאֵין חִבּוּר לוֹ. נִפְחֲתוּ שְׁלָשְׁתָּן - כֻּלָּן טְהוֹרִין. אַרְבָּעָה סַלִּין שֶׁבִּמֶּרְחָץ, שֶׁנִּפְחַת אַחַת מֵהֶן - טָהוֹר, וְאֵין חִבּוּר לָהֶן. נִפְחַת הַשֵּׁנִי - טָהוֹר, וְחִבּוּר לוֹ. נִפְחֲתוּ שְׁנַיִם מִצַּד אֶחָד, הָרָחָב שֶׁבִּינֵיהֶן - כֻּלּוֹ טָהוֹר. נִפְחֲתוּ שְׁנַיִם זֶה כְּנֶגֶד זֶה, הָרָחָב שֶׁבִּינֵיהֶן - חוֹלְקִים אוֹתוֹ. הַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּמֵא - טָמֵא. וְהַמְשַׁמֵּשׁ אֶת הַטָּהוֹר - טָהוֹר. נִפְחֲתוּ שְׁנַיִם אֲלַכְסוֹן - הָרָחָב שֶׁבִּינֵיהֶן כֻּלּוֹ טָמֵא. מַשְׁפֶּלֶת[61] שֶׁאֶמְצָעִיתָהּ גְּבוֹהָה וְזָוִיוֹתֶיהָ יוֹרְדוֹת, וְנִפְחֲתָה מִצַּד אֶחָד - טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא מְקַבֶּלֶת בַּצַּד הַשֵּׁנִי. נִפְחֲתָה מִצַּד הַשֵּׁנִי - טְהוֹרָה. וּשְׁאָר כָּל הַכֵּלִים שֶׁאֵין יְכוֹלִים לְקַבֵּל זֵיתִים, כְּגוֹן הַשְּׁפוֹפֶרֶת וְהַקְּנוֹנִין - שִׁעוּרָן בְּרִבְעָן; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בְּתַבְלִין. נִפְרְצוּ - שִׁעוּרָן בְּתַבְלִין. נִפְגְּמוּ - שִׁעוּרָן בְּכָל שֶׁהוּא. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא הֻזְכְּרוּ רִמּוֹנֵי בָאדָן[62] וַחֲצִירֵי גֶּבַע[63] שֶׁל בֵּית הַכּוּתִים, אֶלָּא שֶׁמִּתְעַשְּׂרִין בְּוַדַּאי בְּכָל מָקוֹם.

ד. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מֵבִיא גְּדוֹלָה שֶׁבִּגְדוֹלָה וּקְטַנָּה שֶׁבִּקְטַנּוֹת, וּמֵבִיא כּוֹס מָלֵא מַיִם, וּמֵבִיא אוֹכְלִין שֶׁאֵינָן בּוֹלְעִין וְנוֹתְנָן לְתוֹכוֹ, עַד שֶׁיַּחְזְרוּ הַמַּיִם לִכְמוֹת שֶׁהָיוּ, וְחוֹזְרָן וְחוֹלְקָן. אָמַר לוֹ רַבִּי יוֹסֵי: אַף אַתָּה נָתַתָּה שִׁעוּר לְשִׁעוּרִין. וְכִי מִי מוֹדִיעֵנִי אֵיזוֹ גְּדוֹלָה אֵיזוֹ קְטַנָּה? אֶלָּא הַכֹּל לְפִי דַּעְתּוֹ שֶׁל רוֹאֶה. בְּכוּשׁ הַבֵּינוֹנִי - כְּמַרְדַּעַ הַבֵּינוֹנִי, וְכַמָּה עִבְיֵי הַמַּרְדַּעַ? אֶצְבַּע וּשְׁלִישׁ אֶצְבַּע וְהֶקֵּיפוֹ טֶפַח. אֶצְבַּע - מֵאַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת בְּטֶפַח. טֶפַח - מִשָּׁשָׁה טְפָחִים בְּאַמָּה. זֶרֶת אֲמוּרָה בַּתּוֹרָה - חֲצִי אַמָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים. אַמָּה בֵּינוֹנִית - זֶה אַמָּה שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים.

ה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַמִּדּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּכֶּרֶם, כְּגוֹן חֹרְבָּן הַכֶּרֶם[64], וּמְחוֹל

---

[59] בַּרְזֶל שֶׁעוֹשִׂים תַּחַת הַדֶּלֶת כְּדֵי שֶׁלֹּא יַזִּיק אֶת הַדֶּלֶת בְּשָׁעָה שֶׁהוּא פּוֹתְחָהּ (גְּר״א, אָמְנָם בְּבֵאוּרוֹ גֶּרִים 'הַמְסָרֵט', אֲבָל בַּהַגָּהוֹת לֹא הִגִּיהַ).

[60] מָקוֹם שֶׁמַּנִּיחִים שָׁם כֵּלִים.

[61] הַקַּפָּה אֲשֶׁר יוֹלִיכוּ בָּהּ הַזֶּבֶל אֶל הַשָּׂדוֹת (רַמְבַּ״ם).

[62] רִמּוֹנִים מִמָּקוֹם שֶׁנִּנְקְרָא 'בָּאדָן' וְהָיוּ גְּדוֹלִים בְּיוֹתֵר.

[63] כַּרְתִּי מִמָּקוֹם שֶׁנִּנְקְרָא גֶּבַע, וְהוּא כַּנַּ״ל, וּשְׁנֵי הַמָּקוֹמוֹת הָאֵלּוּ הָיוּ שֶׁל כּוּתִים.

[64] הִיא קָרַאת הַכֶּרֶם – שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה אִם לֹא הָיוּ שָׁם אֶלָּא חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וְזֶרַע שֶׁבַע אַמּוֹת לֹא קִדֵּשׁ.

תּוֹסֶפְתָּא

הַכֶּרֶם[65], וּפִסְקֵי עֲרֵיס[66], וּמוֹתַר אַפִּיפְיָרוֹת[67] - כֻּלָּן בְּאַמָּה שֶׁל חֲמִשָּׁה טְפָחִים, חוּץ מִמִּזְבַּח הַזָּהָב, וְהַקֶּרֶן, וְהַסּוֹבֵב, וְהַיְסוֹד, שֶׁהֵן בָּאַמּוֹת שֶׁל שִׁשָּׁה טְפָחִים, שֶׁנֶּאֱמַר (יְחֶזְקֵאל מג, יג): ״וְאֵלֶּה מִדּוֹת הַמִּזְבֵּחַ בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטֹפַח״ - שֶׁיִּהוּ לַמִּזְבֵּחַ שְׁתֵּי מִדּוֹת. יָכוֹל יִהוּ כֻּלָּן בְּאַמָּה שֶׁל חֲמִשָּׁה טְפָחִים? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם): ״בָּאַמּוֹת אַמָּה אַמָּה וְטֹפַח״? בְּאַמָּה שֶׁהִיא יְתֵרָה עַל חֲבֶרְתָּהּ טֶפַח.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. מִלְּא תַּרְוָד רָקֵב שֶׁאָמְרוּ, יֶשְׁנוֹ מִקְּשָׁרֵי אֲצַבְּעוֹתָיו וּלְמַעְלָה; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מִלְּא חָפְנָיו. גּוּשׁ מִבֵּית הַפְּרָס, וְגוּשׁ מֵאֶרֶץ הָעַמִּים - שְׁעוּרָן כְּפִיקָּה גְּדוֹלָה שֶׁל סַקָּאִין, שֶׁהוּא כְּחוֹתָם הַמַּרְצוּפִין, וְיֶשְׁנוֹ בְּצַד הָעֶלְיוֹן שֶׁל מְגוּפַּת הֶחָבִית. הַלַּחְמִיּוֹת, רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: עֲפַר בֵּית הַפְּרָס כְּדֵי לְחַפּוֹת בּוֹ עֶצֶם כְּשַׁעוֹרָה. הָאֲגַרוֹף שֶׁאָמְרוּ, רַבִּי טַרְפוֹן פּוֹשֵׁט רֹאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וּמַרְאֶה. רַבִּי שִׁמְעוֹן קוֹפֵץ רֹאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו וּמַרְאֶה. רַבִּי יְהוּדָה מֵנִיחַ אֶצְבָּעוֹ עַל גּוּדָלוֹ. כּוֹפֶל חוֹזֵר וּמוֹדֵד. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: יֶשְׁנוֹ כִּרְאשׁ כָּרִים[68] גְּדוֹלִים שֶׁל צְפוֹרִי. אֲחֵרִים אָמְרוּ מִשְׁמוֹ: טֶפַח וּשְׁלִישׁ טֶפַח. וְכָךְ הָיוּ מְשַׁעֲרִין עַד שֶׁלֹּא בָּא בֶן בְּטִירָה. מִדּוֹת יַיִן וְשֶׁמֶן - שְׁעוּרָן כְּפִיקָּה גְּדוֹלָה שֶׁלָּהֶן. וְאֵי זוֹ הִיא פִּיקָּה גְּדוֹלָה שֶׁלָּהֶן? הַנִּכְנָס דֶּרֶךְ פִּיהֶם.

הַשָּׁלֵם

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? מִלְּמַטָּה, אֲבָל מִן הַצַּד - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מְקַבְּלִים מִן הַנֶּקֶב וּלְמַטָּה. תְּחִלָּתָן אֵין מְקַבְּלִים טֻמְאָה עַד שֶׁיִּנְפַּח וְיָגוֹם. וְאִם נִגְמְמוּ - שְׁעוּרָן בְּמֶה שֶׁהֵן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: נוֹדוֹת - שְׁעוּרָן בְּמַשְׁקִין.

ב. הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִן הַגָּדֵל בַּיָּם - טְהוֹרִים. חִבֵּר לָהֶן מִן הַגָּדֵל בָּאָרֶץ כְּדֶרֶךְ חִבּוּרָן לַטֻּמְאָה, אֲפִלּוּ מֵעוֹר הַמֵּצָה, מִן הַנְּיָר. דָּבָר שֶׁכֵּלָיו מְקַבֵּל טֻמְאָה, וְדָבָר שֶׁאֵין כֵּלָיו מְקַבֵּל טֻמְאָה, כְּגוֹן כְּלֵי אֲבָנִים, וּכְלֵי גְלָלִים, וּכְלֵי אֲדָמָה - טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּלֵי יָם רְאוּיִין לְטֻמְאָה אֶלָּא שֶׁטְּהֲרוּם הַתּוֹרָה, לְכֻשֶּׁתִּמְצָא לָהֶם עִלָּה - הֵן טְמֵאִים. הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מֵעֲצָמוֹת הָעוֹפוֹת - טְהוֹרִין. חִבֵּר לָהֶן מִן הַגָּדֵל בָּאָרֶץ, אֲפִלּוּ חוּט וַאֲפִלּוּ מְשִׁיחָה, דָּבָר הַמְקַבֵּל טֻמְאָה - טָמֵא, חוּץ מִכְּנַף הָעֹז וּבֵיצַת נְעָמִית הַמְצָפָּה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: מִפְּנֵי מַה שָּׁנָה כְּנַף הָעֹז מִכָּל הַכְּנָפַיִם לְהַחְמִיר? אֶלָּא שֶׁכָּל הַכְּנָפַיִם הַמְקַבְּלוֹת - טְמֵאוֹת. וְשֶׁאֵין מְקַבְּלוֹת - טְהוֹרוֹת. בֵּיצַת תַּרְנְגֹלֶת הַמְצָפָּה - טְמֵא, חוּץ מִכְּנַף הָעֹז וּבֵיצַת נְעָמִית הַמְצָפָּה, לְפִי שֶׁאֵינוֹ דָּבָר

---

[65] אֵיזֶה הוּא **מְחוֹל הַכֶּרֶם**? בֵּין כֶּרֶם לַגָּדֵר. אִם אֵין שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, הָיוּ שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה, נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר (מִשְׁנָה כִּלְאַיִם ד, ב).

[66] **עֲרֵיס** – שֶׁמְּקָרְגִים קְנִים קְמוֹ עֲרֵיסָה, כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּקָרְגִים אֶת הַמִּטּוֹת וּמַדְלִין עֲלֵיהֶ שְׁרִיגֵי הַגְּפָנִים (רע״ב כִּלְאַיִם ו, א). אֵילּוּ הֵן **פִּסְקֵי** עֲרֵיס. עֲרֵיס שֶׁהָרַב מֵאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיְּרוּ בוֹ חָמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן וְחָמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּאן. אִם יֵשׁ שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת, לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם, שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וָעוֹד, נוֹתְנִין לוֹ כְּדֵי עֲבוֹדָתוֹ, וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר (מִשְׁנָה כִּלְאַיִם ו, ו).

[67] ׳עֲצִים אוֹ קָנִים אֲרוּגִים שְׁתֵּי וָעֶרֶב, וּמַדְלִים עֲלֵיהֶם שְׂרִיגֵי הַגְּפָנִים וּמַשְׁכִּיבִים אוֹתָן בָּהֶן כְּשֶׁהֵן אֲרֻכּוֹת הַרְבֵּה. וְאִם הִדְלָה הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת הָאָרִיג אָסוּר לִזְרֹעַ תַּחַת הַמּוֹתָר וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָלָיו זְמוֹרוֹת, וְאִם זָרַע לֹא קָדַשׁ׳ (רע״ב כִּלְאַיִם ו, ג).

[68] כְּבָשִׂים.

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

הַמַּעֲמִיד[69]. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי מֵאִיר: אַף בִּיצַת תַּרְנְגֹלֶת מְצַפָּה מִקַּבֶּלֶת כָּל שֶׁהוּא - טְמֵאָה, וְלֹא הִזְכִּירוּ כְּנַף הָעֹז וּבֵיצַת הַנַּעֲמִית אֶלָּא בַּהֲוָה.

ג. הָעוֹשֶׂה כֵּלִים מִדָּבָר שֶׁהוּא שֶׁל מַעֲמִיד - טָמֵא. מִדָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁל מַעֲמִיד - טָהוֹר. הַלֶּפֶת, וְאֻתְרוֹג, וּדְלַעַת יְבֵשָׁה שֶׁחֲקָקוּם תִּינוֹקוֹת לָמוּד בָּהֶן אֶת הָעָפָר, אוֹ שֶׁהִתְקִינָן לְכַף מֹאזְנַיִם - טְהוֹרִין. הָרִימוֹן, וְהָאַלּוֹן, וְהָאֱגוֹז שֶׁחֲקָקוּם תִּינוֹקוֹת לָמוּד בָּהֶן אֶת הֶעָפָר, אוֹ שֶׁהִתְקִינָן לְכַף מֹאזְנַיִם - טְמֵאוֹת. כַּף שֶׁל לֶפֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִבּוּל שֶׁל אֲבָר, כְּדַרְכּוֹ מִלְמַטָּה - טְמֵא. שֶׁלֹּא כְדַרְכּוֹ מִלְמַעְלָה - טָהוֹר. מִכְתֹּשׁ שֶׁל פֶּחָמִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קַבָּלַת אֲבָר - טָהוֹר. כְּדַרְכּוֹ מִלְמַעְלָה - טָמֵא. שְׁפוֹפֶרֶת שֶׁחֲתָכָהּ, וְנָתַן בָּהּ הַמְּזוּזָה, וְאַחַר כָּךְ נִתְּנָהּ בַּכֹּתֶל, אֲפִלּוּ שֶׁלֹּא כְדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְמֵאָה. נִתְּנָהּ בַּכֹּתֶל וְאַחַר כָּךְ נָתַן בָּהּ אֶת הַמְּזוּזָה, כְּדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְמֵאָה. שֶׁלֹּא כְדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְהוֹרָה. קְבָעָהּ אֲפִלּוּ כְּדֶרֶךְ קַבָּלָתָהּ - טְהוֹרָה.

ד. קָנֶה מֹאזְנַיִם וְהַמָּחוֹק שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן בֵּית קִבּוּל מַתְכוֹת, וְהָאֶסֶל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִבּוּל מָעוֹת, וְקָנָה עָנִי שֶׁיֵּשׁ בּוֹ בֵּית קִבּוּל מַיִם, וּמַקֵּל שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל מְזוּזָה וּמַרְגְּלִיּוֹת כֻּלּוֹ - אֵינוֹ טָמֵא אֶלָּא הַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַצָּרָךְ. וְעַל כָּלָּן אָמַר רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: אוֹי לִי אִם אוֹמַר, אוֹי לִי אִם לֹא אוֹמַר. אִם אוֹמַר עַכְשָׁו - מְלַמֵּד אֲנִי אֶת הָרַמָּאִין לְרַמּוֹת, אִם לֹא אוֹמַר עַכְשָׁו - אֲנִי מוֹנֵעַ אֶת הַתַּלְמִיד, וּמְטַהֵר אֶת הַטַּמְאוֹת. דָּבָר אַחֵר, שֶׁלֹּא יְהוּ הָרַמָּאִין אוֹמְרִין: 'אֵין חֲכָמִים בְּקֵיאִין בְּמַעֲשֵׂיהֶן'. מִפְּנֵי מַה תַּחְתִּית שֶׁל צוֹרְפֵי זְהָבִים טְמֵאָה? מִפְּנֵי שֶׁמַּכְנִיס לְתוֹכָהּ. גְּרוּטָאוֹת. וְשֶׁל נַפָּחִין - הֲרֵי זוֹ טְהוֹרָה. וְאִם הִתְקִינָהּ לִהְיוֹת מַכְנִיס לְתוֹכָהּ גְּרוּטָאוֹת - הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהִיא טְמֵאָה. מַשְׁחֶזֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל שֶׁמֶן, וּפִנְקָס שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית קִבּוּל שַׁעֲוָה - כֵּלָן, אֵין טָמֵא אֶלָּא הַמְּשַׁמֵּשׁ אֶת הַצָּרָךְ. מַחֲצֶלֶת, מֵאֵימָתַי מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה? מִשֶּׁיַּחְסֹם וְיִקָּנֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁיְּקַשֵּׁר רָאשֵׁי הַמַּעֲדָנִין שֶׁלָּהּ. הָיוּ דַּבְלוּלִין יוֹצְאִין הֵימֶנָּה, כָּל שֶׁלְּצָרְךְ הַמַּעֲדָנִין - טְמֵאָה. כָּל שֶׁלֹּא לְצָרְךְ הַמַּעֲדָנִין - טְהוֹרָה. שְׁפוֹפֶרֶת הַקָּנֶה, מֵאֵימָתַי מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה? מִשֶּׁיַּחְסֹם וְיִקָּנֵב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מִשֶּׁיּוֹצִיא אֶת הַכָּכִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. הַקֶּרֶן, מֵאֵימָתַי מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה? מִשֶּׁתְּגַמֵּר מְלַאכְתָּהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִשֶּׁיּוֹצִיא אֶת הַזָּכָר מִתּוֹכָהּ. הַקְּרוּיָה[70], מֵאֵימָתַי מְקַבֶּלֶת טֻמְאָה? מִשֶּׁתְּגַמֵּר מְלַאכְתָּהּ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִשֶּׁיּוֹצִיא אֶת הַמַּעִים מִתּוֹכָהּ. וְכֵלָּן שֶׁמְּצָאָן חֲתוּכִין וּמְנֻקָּבִין - טְמֵאִין. מָצָא גּוֹלְמֵיהֶן - טְהוֹרִין, בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינָן כֵּלִים.

מַסֶּכֶת כֵּלִים מְצִיעָא פָּרָק שְׁמִינִי

א. שְׁדָה שֶׁהַמְגוּרוֹת שֶׁלָּהּ מִבִּפְנִים - נִמְדָּדוֹת עִמָּהּ. וּמִבַּחוּץ - אֵין נִמְדָּדוֹת עִמָּהּ. אֲבָל מוֹדֵד אֶת הַחָלָל. וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹדֵד מִקּוֹמָהּ מִבִּפְנִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא נֶחְלְקוּ בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל עַל עִבֵּי הָרַגְלַיִם, וְעַל עִבֵּי הַלִּזְבִּזִין שֶׁהֵן נִמְדָּדִין עִמָּהּ, עַל מָה נֶחְלְקוּ? עַל הַבֵּינַיִם, שֶׁבֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: אֵין נִמְדָּדִין. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: נִמְדָּדִין. מוּכָנִי - שׁוֹמֵט וּמוֹדֵד. מַעֲקֶה שֶׁבַּמִּגְדָּל, וְהַקּוּפּוֹת, בִּזְמַן שֶׁהֵן קְבוּעִין - נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְשֶׁאֵין קְבוּעִין - אֵין

---

[69] בְּנֻסַּח הַסְּפָרִים: "לְפִי שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא בְּמַעֲמִיד". לְפִי גִּירְסַת הַגְּרַ"א בַּבַּאוּר (וּבְהַגָּהוֹת שָׁתַק). פֵּרוּשׁ, וְתֵכֶף נִשְׁבַּר וְלֹא חָשִׁיב כְּלִי.

[70] דְּלַעַת יְבֵשָׁה שֶׁמְּרוֹקְנִים אוֹתָהּ וּמִשְׁתַּמְּשִׁים בָּהּ כְּעֵין דְּלִי רֵיק.

תּוֹסֶפְתָּא

נִמְדָּדִין עִמָּהּ. הַדַּפִּין שֶׁל קָטִילְקִי[71] - הֲרֵי אֵלּוּ טְהוֹרִין. הַגִּשׁוּשִׁין שֶׁל קָטִילְקִי[72], אַף עַל פִּי שֶׁמַּפְקְדִין וּמְנָחִין בְּאַרְבַּע זָוִיּוֹת הַבַּיִת[73] - טְמֵאִין. אַרְבַּע רַגְלַיִם שֶׁבְּאַרְבַּע זָוִיּוֹתֶיהָ, וּשְׁאָר הָרַגְלַיִם שֶׁלָּהּ - טְהוֹרוֹת. חָמוֹר שֶׁתַּחַת הַמִּלְבֵּן, וְהַסַּפְסָלִים שֶׁתַּחַת הָרַגְלַיִם - טְהוֹרִים. כְּפוּתִים שֶׁתַּחַת הָרַגְלַיִם[74], אַף עַל פִּי שֶׁחֲקוּקִים וּמְקֻבָּלִין - טְהוֹרִים. וְאֵין בָּהֶן מִשּׁוּם קְבוּל. מַלְבֵּן שֶׁל מִטָּה וְשֶׁל עֲרִיסָה, נַקְלִיטֵי הַמִּטָּה, וּלְוָוחִין שֶׁל סְקָבִים, וּכְרָעַיִם שֶׁל שֻׁלְחָן, וְיֵד שֶׁל סַכִּין, בִּזְמַן שֶׁהֵן קְבוּעִין - חִבּוּר לְטָמְאָה וּלְהַזָּאָה. נִטְלִין וְנִתְנִין - אֵינָן חִבּוּר, לֹא לְטָמְאָה וְלֹא לְהַזָּאָה. מַלְבֵּן שֶׁל עֲרִיסָה שֶׁהוּא מְלֻבָּשׁ בְּפִיקוֹת, וְיֵשׁ לוֹ רַגְלַיִם - טָמֵא. מְסֹרָג בַּחֲבָלִין וְאֵין לוֹ רַגְלַיִם; רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה מְטַמְּאִין, רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֲרִין, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּגוּפוֹ.

ב. בָּרְאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: מִטָּה שֶׁגָּדַד בָּהּ שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת לוֹכֶסֶן אוֹ שְׁתֵּי כְרָעַיִם אֲלַכְסוֹן, אוֹ שֶׁגָּדַד בָּהּ טֶפַח עַל טֶפַח אֲלַכְסוֹן - טְהוֹרָה. חָזְרוּ אוֹמְרִים: גּוֹדֵד מִלְמַטָּה וְעוֹלֶה, עַד שֶׁיִּמַּעֲטֶנָּה פָּחוֹת מִטֶּפַח. מִטָּה שֶׁעָשָׂה שְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת שֶׁלָּהּ מְרוּוָחִין[75] מְרוּחַ אַחַת - טְמֵאָה. עָשָׂה אַרְבַּעְתָּן מְרוּוָחִין, אוֹ שֶׁנִּטְּלוּ שְׁנַיִם אֲלַכְסוֹן - טְהוֹרָה. נִטְּלָה קְצָרָה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם - טְמֵאָה. מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּשְׁיָרֵי הַמִּטָּה לִישַׁן עָלֶיהָ. וְאִם מִתְּחִלָּה עֲשָׂאָהּ כָּךְ - טְהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא כַּאֲרוֹנוֹת. נִטְּלָה אֲרֻכָּה וּשְׁתֵּי כְרָעַיִם; רַבִּי נְחֶמְיָה מְטַמֵּא, מִפְּנֵי

הַשָּׁלֵם

שֶׁנּוֹתְנָהּ בְּצַד הַמִּטָּה, אוֹ בְּצַד הָאֲבוּס וְיָשֵׁן עָלֶיהָ; וַחֲכָמִים מְטַהֲרִין. מִטָּה שֶׁפְּרַשׁ מִמֶּנָּה אֵבֶר אֶחָד וּנְתָנוֹ בַּזָּוִיּוֹת, אֶחָד, וְהֶחֱלִיפוֹ, וְכֵן בַּשֵּׁנִי, וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁי, וְכֵן בָּרְבִיעִי, וְכֵן בַּחֲמִישִׁי, וְכֵן בַּשִּׁשִּׁי, וְכֵן בַּשְּׁבִיעִי - עֲדַיִן טְמֵאָה מִדְּרָס. וְאִם הֶחֱלִיף אֶת הַשְּׁמִינִי - טְהוֹרָה מִן הַמִּדְרָס, אֲבָל טְמֵאָה מַגַּע מִדְּרָס. חָזַר לְאַחֲרוֹן וּנְתָנוֹ בְּזָוִיּוֹת וְהֶחֱלִיפוֹ, וְכֵן בַּשֵּׁנִי, וְכֵן בַּשְּׁלִישִׁי, וְכֵן בָּרְבִיעִי, וְכֵן בַּחֲמִישִׁי, וְכֵן בַּשִּׁשִּׁי, וְכֵן בַּשְּׁבִיעִי - עֲדַיִן טְמֵאָה מַגַּע מִדְּרָס. וְאִם הֶחֱלִיף אֶת הַשְּׁמִינִי - טְהוֹרָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהִתְחִיל מִן הָאַחֲרוֹן, אֲבָל אִם הִתְחִיל מִן הָרִאשׁוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הֶחֱלִיף אֶת הַשְּׁמִינִי - טְהוֹרָה.

ג. מִטָּה מְטַמֵּאת חֲבִילָה וּמְטַהֶרֶת חֲבִילָה; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַמֵּאת אֲבָרִין וּמְטַהֶרֶת אֲבָרִין. כֵּיצַד? כְּרַע שֶׁפְּרַשׁ עִם הָאֲרֻכָּה וְעִם הַקְּצָרָה; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: חִבּוּר, וְאִם הִטְבִּילָהוּ אֵינָהּ חוֹצֶצֶת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינָהּ חִבּוּר, וְאִם הִטְבִּילוּהָ - הֲרֵי זוֹ חוֹצֶצֶת; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי אוֹמֵר: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵין מִטָּה מְטַהֶרֶת אֶלָּא כְּשֶׁהִיא שְׁלֵמָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְטַמֵּאת וּמְטַהֶרֶת אֲבָרִים. מִטָּה שֶׁנֶּחְלְקָה לִשְׁמוֹנָה טְמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַחְזִירָהּ. קֻבְעָהּ בְּמַסְמֵר - טְהוֹרָה.

---

[71] הַיְתֵדוֹת הַתְּחוֹנוֹת בַּמִּטָּה, הַבּוֹלְטוֹת כְּלַפֵּי מַעְלָה מֵהַמִּטָּה, וּלְפִיכָךְ הֵן טְהוֹרוֹת, שֶׁאֵינָן נִצָּרְכוֹת לַמִּטָּה.

[72] דַּף מַנָּח עַל הַלְּשׁוֹנוֹת, בֵּין לָשׁוֹן לְלָשׁוֹן, וּמֵהֶם הַיְתֵדוֹת הַנַּ"ל יוֹצְאוֹת, וְהֵם חֲשׁוּבִים כְּלִי.

[73] הַיְנוּ שֶׁהֵן מֻפְרָדוֹת מֵהַמִּטָּה, וְרַק מֻנָּחוֹת בִּצְדָדֵי הַבַּיִת.

[74] שֶׁהָרַגְלַיִם שֶׁל הַמִּטָּה עוֹמְדוֹת עֲלֵיהֶם.

[75] לְפִי גִּירְסַת הָר"ש. וּבְנֻסְחַת הַמְּפָרְשִׁים: מְלוּוָחִין. וְהַיְנוּ שֶׁעָשָׂה חֲבָלֵי הַמִּטָּה הַמְסֹרָגִים מְרֻוָּחִים זֶה מִזֶּה יוֹתֵר מֵהַצָּרְךָ, כֵּיוָן שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶלָּא שְׁנֵי לְשׁוֹנוֹת, עֲדַיִן רָאוּי לְתַשְׁמִישׁ, אֲבָל בְּאַרְבַּע - נִטְהֲרוּ מִטַּמְאָתָם.

שמואל ב פרק יט

א וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ, וַיַּעַל עַל-עֲלִיַּת הַשַּׁעַר--וַיֵּבְךְּ; וְכֹה
אָמַר בְּלֶכְתּוֹ, בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם, מִי-
יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ, אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי. ב וַיֻּגַּד,
לְיוֹאָב: הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בּכֶה וַיִּתְאַבֵּל, עַל-אַבְשָׁלוֹם.
ג וַתְּהִי הַתְּשׁוּעָה בַּיּוֹם הַהוּא, לְאֵבֶל--לְכָל-הָעָם:
כִּי-שָׁמַע הָעָם, בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר, נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ,
עַל-בְּנוֹ. ד וַיִּתְגַּנֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא, לָבוֹא הָעִיר:
כַּאֲשֶׁר יִתְגַּנֵּב, הָעָם הַנִּכְלָמִים--בְּנוּסָם,
בַּמִּלְחָמָה. ה וְהַמֶּלֶךְ לָאַט אֶת-פָּנָיו, וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ
קוֹל גָּדוֹל: בְּנִי, אַבְשָׁלוֹם, אַבְשָׁלוֹם, בְּנִי בְנִי.
{ס} ו וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ, הַבָּיְתָה; וַיֹּאמֶר
הֹבַשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת-פְּנֵי כָל-עֲבָדֶיךָ, הַמְמַלְּטִים אֶת-
נַפְשְׁךָ הַיּוֹם, וְאֵת נֶפֶשׁ בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ, וְנֶפֶשׁ נָשֶׁיךָ
וְנֶפֶשׁ פִּלַגְשֶׁיךָ. ז לְאַהֲבָה, אֶת-שֹׂנְאֶיךָ, וְלִשְׂנֹא,
אֶת-אֹהֲבֶיךָ: כִּי הִגַּדְתָּ הַיּוֹם, כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים
וַעֲבָדִים--כִּי יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי לֹא (לוּא) אַבְשָׁלוֹם
חַי וְכֻלָּנוּ הַיּוֹם מֵתִים, כִּי-אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ. ח
וְעַתָּה קוּם צֵא, וְדַבֵּר עַל-לֵב עֲבָדֶיךָ: {ס} כִּי
בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי-אֵינְךָ יוֹצֵא, אִם-לָיְלָה אִישׁ
אִתְּךָ הַלָּיְלָה, וְרָעָה לְךָ זֹאת מִכָּל-הָרָעָה אֲשֶׁר-
בָּאָה עָלֶיךָ, מִנְּעֻרֶיךָ עַד-עָתָּה. {ס} ט וַיָּקָם
הַמֶּלֶךְ, וַיֵּשֶׁב בַּשָּׁעַר; וּלְכָל-הָעָם הִגִּידוּ לֵאמֹר,
הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר, וַיָּבֹא כָל-הָעָם לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ, וְיִשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאָהָלָיו. {ס} י וְיִהִי
כָל-הָעָם נָדוֹן, בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: הַמֶּלֶךְ
הִצִּילָנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ, וְהוּא מְלָטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים,
וְעַתָּה בָּרַח מִן-הָאָרֶץ, מֵעַל אַבְשָׁלוֹם. יא
וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ, מֵת בַּמִּלְחָמָה;
וְעַתָּה, לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִשִׁים--לְהָשִׁיב אֶת-הַמֶּלֶךְ.
{ס} יב וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד, שָׁלַח אֶל-צָדוֹק וְאֶל-אֶבְיָתָר
הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר, דַּבְּרוּ אֶל-זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר,
לָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת-הַמֶּלֶךְ אֶל-בֵּיתוֹ;
וּדְבַר, כָּל-יִשְׂרָאֵל, בָּא אֶל-הַמֶּלֶךְ, אֶל-בֵּיתוֹ. יג
אַחַי אַתֶּם, עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם; וְלָמָּה תִהְיוּ
אַחֲרֹנִים, לְהָשִׁיב אֶת-הַמֶּלֶךְ. יד וְלַעֲמָשָׂא,
תֹּאמְרוּ, הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי, אָתָּה; כֹּה יַעֲשֶׂה-לִּי
אֱלֹהִים, וְכֹה יוֹסִיף, אִם-לֹא שַׂר-צָבָא תִּהְיֶה לְפָנַי
כָּל-הַיָּמִים, תַּחַת יוֹאָב. טו וַיֵּט אֶת-לְבַב כָּל-
אִישׁ-יְהוּדָה, כְּאִישׁ אֶחָד; וַיִּשְׁלְחוּ, אֶל-הַמֶּלֶךְ,
שׁוּב אַתָּה, וְכָל-עֲבָדֶיךָ. טז וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ, וַיָּבֹא
עַד-הַיַּרְדֵּן; וִיהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה, לָלֶכֶת לִקְרַאת
הַמֶּלֶךְ, לְהַעֲבִיר אֶת-הַמֶּלֶךְ, אֶת-הַיַּרְדֵּן. יז
וַיְמַהֵר, שִׁמְעִי בֶן-גֵּרָא בֶּן-הַיְמִינִי, אֲשֶׁר,
מִבַּחוּרִים; וַיֵּרֶד עִם-אִישׁ יְהוּדָה, לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ
דָּוִד. יח וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ, מִבִּנְיָמִן, וְצִיבָא נַעַר
בֵּית שָׁאוּל, וַחֲמִשֶּׁת עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו
אִתּוֹ; וְצָלְחוּ הַיַּרְדֵּן, לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ. יט וְעָבְרָה
הָעֲבָרָה, לַעֲבִיר אֶת-בֵּית הַמֶּלֶךְ, וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב,
בְּעֵינָו; וְשִׁמְעִי בֶן-גֵּרָא, נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, בְּעָבְרוֹ,
בַּיַּרְדֵּן. כ וַיֹּאמֶר אֶל-הַמֶּלֶךְ, אַל-יַחֲשָׁב-לִי אֲדֹנִי
עָוֹן, וְאַל-תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר הֶעֱוָה עַבְדְּךָ, בַּיּוֹם
אֲשֶׁר-יָצָא אֲדֹנִי-הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלִָם--לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ,
אֶל-לִבּוֹ. כא כִּי יָדַע עַבְדְּךָ, כִּי אָנֹכִי חָטָאתִי;
וְהִנֵּה-בָאתִי הַיּוֹם, רִאשׁוֹן לְכָל-בֵּית יוֹסֵף, לָרֶדֶת,
לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. {ס} כב וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן-
צְרוּיָה, וַיֹּאמֶר, הֲתַחַת זֹאת, לֹא יוּמַת שִׁמְעִי: כִּי
קִלֵּל, אֶת-מְשִׁיחַ יְהוָה. {ס} כג וַיֹּאמֶר דָּוִד, מַה-
לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה--כִּי-תִהְיוּ-לִי הַיּוֹם, לְשָׂטָן;
הַיּוֹם, יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל--כִּי הֲלוֹא יָדַעְתִּי, כִּי
הַיּוֹם אֲנִי-מֶלֶךְ עַל-יִשְׂרָאֵל. כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֶל-שִׁמְעִי, לֹא תָמוּת; וַיִּשָּׁבַע לוֹ, הַמֶּלֶךְ. {ס}
כה וּמְפִבֹשֶׁת, בֶּן-שָׁאוּל, יָרַד, לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ;

וְלֹא-עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא-עָשָׂה שְׂפָמוֹ, וְאֶת-בִּגְדָיו לֹא כִבֵּס, לְמִן-הַיּוֹם לֶכֶת הַמֶּלֶךְ, עַד-הַיּוֹם אֲשֶׁר-בָּא בְשָׁלוֹם. כו וַיְהִי כִּי-בָא יְרוּשָׁלַם, לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ; וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ, לָמָּה לֹא-הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת. כז וַיֹּאמַר, אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רִמָּנִי: כִּי-אָמַר עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה-לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלָיְהָ, וְאֵלֵךְ אֶת-הַמֶּלֶךְ--כִּי פִסֵּחַ, עַבְדֶּךָ. כח וַיִּרְגֹּל בְּעַבְדְּךָ, אֶל-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ; וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים, וַעֲשֵׂה הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ. כט כִּי לֹא הָיָה כָּל-בֵּית אָבִי, כִּי אִם-אַנְשֵׁי-מָוֶת לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ, וַתָּשֶׁת אֶת-עַבְדְּךָ, בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ; וּמַה-יֶּשׁ-לִי עוֹד צְדָקָה, וְלִזְעֹק עוֹד אֶל-הַמֶּלֶךְ. {פ} ל וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ, לָמָּה תְּדַבֵּר עוֹד דְּבָרֶיךָ; אָמַרְתִּי--אַתָּה וְצִיבָא, תַּחְלְקוּ אֶת-הַשָּׂדֶה. לא וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל-הַמֶּלֶךְ, גַּם אֶת-הַכֹּל יִקָּח: אַחֲרֵי אֲשֶׁר-בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, בְּשָׁלוֹם--אֶל-בֵּיתוֹ. {ס} לב וּבַרְזִלַּי, הַגִּלְעָדִי, יָרַד, מֵרֹגְלִים; וַיַּעֲבֹר אֶת-הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן, לְשַׁלְּחוֹ אֶת-בירדן (הַיַּרְדֵּן). לג וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד, בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה; וְהוּא-כִלְכַּל אֶת-הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמַחֲנַיִם, כִּי-אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד. לד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אֶל-בַּרְזִלַּי: אַתָּה עֲבֹר אִתִּי, וְכִלְכַּלְתִּי אִתְּךָ עִמָּדִי בִּירוּשָׁלִָם. לה וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי, אֶל-הַמֶּלֶךְ: כַּמָּה, יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי, כִּי-אֶעֱלֶה אֶת-הַמֶּלֶךְ, יְרוּשָׁלִָם. לו בֶּן-שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הַאֵדַע בֵּין-טוֹב לְרָע, אִם-יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת-אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת-אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה, אִם-אֶשְׁמַע עוֹד, בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת; וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לְמַשָּׂא, אֶל-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ. לז כִּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ, אֶת-הַיַּרְדֵּן--אֶת-הַמֶּלֶךְ; וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ, הַגְּמוּלָה הַזֹּאת. לח יָשָׁב-נָא עַבְדְּךָ וְאָמֻת בְּעִירִי, עִם קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי; וְהִנֵּה עַבְדְּךָ כִמְהָם, יַעֲבֹר עִם-אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ, וַעֲשֵׂה-לוֹ, אֵת אֲשֶׁר-טוֹב בְּעֵינֶיךָ. {ס} לט וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אִתִּי יַעֲבֹר כִּמְהָם, וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה-לּוֹ, אֵת-הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ; וְכֹל אֲשֶׁר-תִּבְחַר עָלַי, אֶעֱשֶׂה-לְּךָ. מ וַיַּעֲבֹר כָּל-הָעָם אֶת-הַיַּרְדֵּן, וְהַמֶּלֶךְ עָבָר; וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ, וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ. {ס} מא וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה, וְכִמְהָן עָבַר עִמּוֹ; וְכָל-עַם יְהוּדָה, ויעברו (וְהֶעֱבִרוּ) אֶת-הַמֶּלֶךְ, וְגַם, חֲצִי עַם יִשְׂרָאֵל. מב וְהִנֵּה כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל, בָּאִים אֶל-הַמֶּלֶךְ; וַיֹּאמְרוּ אֶל-הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ אַחֵינוּ אִישׁ יְהוּדָה, וַיַּעֲבִרוּ אֶת-הַמֶּלֶךְ וְאֶת-בֵּיתוֹ אֶת-הַיַּרְדֵּן, וְכָל-אַנְשֵׁי דָוִד, עִמּוֹ. {ס} מג וַיַּעַן כָּל-אִישׁ יְהוּדָה עַל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל, כִּי-קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי, וְלָמָּה זֶּה חָרָה לְךָ, עַל-הַדָּבָר הַזֶּה: הֲאָכוֹל אָכַלְנוּ מִן-הַמֶּלֶךְ, אִם-נִשֹּׂאת נָשָׂא לָנוּ. {ס} מד וַיַּעַן אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶת-אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר, עֶשֶׂר-יָדוֹת לִי בַמֶּלֶךְ וְגַם-בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ, וּמַדּוּעַ הֱקִלֹּתַנִי, וְלֹא-הָיָה דְבָרִי רִאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב אֶת-מַלְכִּי; וַיִּקֶשׁ דְּבַר-אִישׁ יְהוּדָה, מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל. {ס}

שמואל ב פרק כ

א וְשָׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיַּעַל, וּשְׁמוֹ שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי-אִישׁ יְמִינִי; וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר, וַיֹּאמֶר אֵין-לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה-לָנוּ בְּבֶן-יִשַׁי--אִישׁ לְאֹהָלָיו, יִשְׂרָאֵל. ב וַיַּעַל כָּל-אִישׁ יִשְׂרָאֵל, מֵאַחֲרֵי דָוִד, אַחֲרֵי, שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי; וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבְקוּ בְמַלְכָּם, מִן-הַיַּרְדֵּן וְעַד-יְרוּשָׁלִָם. ג וַיָּבֹא דָוִד אֶל-בֵּיתוֹ, יְרוּשָׁלִַם, וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֵת עֶשֶׂר-נָשִׁים פִּלַגְשִׁים אֲשֶׁר הִנִּיחַ לִשְׁמֹר הַבַּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית-מִשְׁמֶרֶת וַיְכַלְכְּלֵם, וַאֲלֵיהֶם לֹא-בָא; וַתִּהְיֶינָה צְרֻרוֹת עַד-יוֹם מֹתָן, אַלְמְנוּת חַיּוּת. {ס} ד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-עֲמָשָׂא, הַזְעֶק-לִי אֶת-אִישׁ-

יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים; וְאַתָּה, פֹּה עֲמֹד. ה וַיֵּלֶךְ עֲמָשָׂא, לְהַזְעִיק אֶת-יְהוּדָה; וייחר (וַיּוֹחֶר), מִן-הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יְעָדוֹ. {ס} ו וַיֹּאמֶר דָּוִד, אֶל-אֲבִישַׁי, עַתָּה יֵרַע לָנוּ שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי, מִן-אַבְשָׁלוֹם; אַתָּה קַח אֶת-עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ, וּרְדֹף אַחֲרָיו--פֶּן-מָצָא לוֹ עָרִים בְּצֻרוֹת, וְהִצִּיל עֵינֵנוּ. ז וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב, וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וְכָל-הַגִּבֹּרִים; וַיֵּצְאוּ, מִירוּשָׁלַם, לִרְדֹּף, אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי. ח הֵם, עִם-הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן, וַעֲמָשָׂא, בָּא לִפְנֵיהֶם; וְיוֹאָב חָגוּר מִדּוֹ לְבֻשׁוֹ, וְעָלָו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל-מָתְנָיו בְּתַעְרָהּ, וְהוּא יָצָא, וַתִּפֹּל. {ס} ט וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמָשָׂא, הֲשָׁלוֹם אַתָּה אָחִי; וַתֹּחֶז יַד-יְמִין יוֹאָב, בִּזְקַן עֲמָשָׂא--לִנְשָׁק-לוֹ. י וַעֲמָשָׂא לֹא-נִשְׁמַר בַּחֶרֶב אֲשֶׁר בְּיַד-יוֹאָב, וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל-הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא-שָׁנָה לוֹ--וַיָּמֹת; וְיוֹאָב, וַאֲבִישַׁי אָחִיו, רָדַף, אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי. יא וְאִישׁ עָמַד עָלָיו, מִנַּעֲרֵי יוֹאָב; וַיֹּאמֶר, מִי אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר-לְדָוִד--אַחֲרֵי יוֹאָב. יב וַעֲמָשָׂא מִתְגֹּלֵל בַּדָּם, בְּתוֹךְ הַמְסִלָּה; וַיַּרְא הָאִישׁ כִּי-עָמַד כָּל-הָעָם, וַיַּסֵּב אֶת-עֲמָשָׂא מִן-הַמְסִלָּה הַשָּׂדֶה וַיַּשְׁלֵךְ עָלָיו בֶּגֶד, כַּאֲשֶׁר רָאָה, כָּל-הַבָּא עָלָיו וְעָמָד. יג כַּאֲשֶׁר הוּגָה, מִן-הַמְסִלָּה--עָבַר כָּל-אִישׁ, אַחֲרֵי יוֹאָב, לִרְדֹּף, אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי. יד וַיַּעֲבֹר בְּכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל, אָבֵלָה וּבֵית מַעֲכָה--וְכָל-הַבֵּרִים; {ס} ויקלהו (וַיִּקָּהֲלוּ), וַיָּבֹאוּ אַף-אַחֲרָיו. טו וַיָּבֹאוּ וַיָּצֻרוּ עָלָיו, בְּאָבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה, וַיִּשְׁפְּכוּ סֹלְלָה אֶל-הָעִיר, וַתַּעֲמֹד בַּחֵל; וְכָל-הָעָם אֲשֶׁר אֶת-יוֹאָב, מַשְׁחִיתִם לְהַפִּיל הַחוֹמָה. טז וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה, מִן-הָעִיר; שִׁמְעוּ שִׁמְעוּ, אִמְרוּ-נָא אֶל-יוֹאָב, קְרַב עַד-הֵנָּה, וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ. יז וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ, וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאַתָּה יוֹאָב וַיֹּאמֶר אָנִי; וַתֹּאמֶר לוֹ, שְׁמַע דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ, וַיֹּאמֶר, שֹׁמֵעַ אָנֹכִי. יח וַתֹּאמֶר, לֵאמֹר: דַּבֵּר יָדַבְּרוּ בָרִאשֹׁנָה לֵאמֹר, שָׁאוֹל יִשְׁאֲלוּ בְּאָבֵל וְכֵן הֵתַמּוּ. יט אָנֹכִי, שְׁלֵמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל; אַתָּה מְבַקֵּשׁ, לְהָמִית עִיר וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל--לָמָּה תְבַלַּע, נַחֲלַת יְהוָה. {פ} כ וַיַּעַן יוֹאָב, וַיֹּאמַר: חָלִילָה חָלִילָה לִי, אִם-אֲבַלַּע וְאִם-אַשְׁחִית. כא לֹא-כֵן הַדָּבָר, כִּי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי שְׁמוֹ נָשָׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד--תְּנוּ-אֹתוֹ לְבַדּוֹ, וְאֵלְכָה מֵעַל הָעִיר; וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל-יוֹאָב, הִנֵּה רֹאשׁוֹ מֻשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוֹמָה. כב וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל-כָּל-הָעָם בְּחָכְמָתָהּ, וַיִּכְרְתוּ אֶת-רֹאשׁ שֶׁבַע בֶּן-בִּכְרִי וַיַּשְׁלִכוּ אֶל-יוֹאָב, וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר, וַיָּפֻצוּ מֵעַל-הָעִיר אִישׁ לְאָהָלָיו; וְיוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלַם, אֶל-הַמֶּלֶךְ. {ס} כג וְיוֹאָב, אֶל כָּל-הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל; וּבְנָיָה, בֶּן-יְהוֹיָדָע, עַל-הכרי (הַכְּרֵתִי), וְעַל-הַפְּלֵתִי. כד וַאֲדֹרָם, עַל-הַמַּס; וִיהוֹשָׁפָט בֶּן-אֲחִילוּד, הַמַּזְכִּיר. כה ושיא (וּשְׁוָא), סֹפֵר; וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר, כֹּהֲנִים. כו וְגַם, עִירָא הַיָּאִרִי, הָיָה כֹהֵן, לְדָוִד. {ס}

שמואל ב פרק כא

א וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה, וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד, אֶת-פְּנֵי יְהוָה; {ס} וַיֹּאמֶר יְהוָה, אֶל-שָׁאוּל וְאֶל-בֵּית הַדָּמִים, עַל אֲשֶׁר-הֵמִית, אֶת-הַגִּבְעֹנִים. ב וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה, כִּי אִם-מִיֶּתֶר הָאֱמֹרִי, וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם, וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי-יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה. ג וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-הַגִּבְעֹנִים, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם; וּבַמֶּה אֲכַפֵּר, וּבָרְכוּ אֶת-נַחֲלַת

יְהוָה. ד וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים, אֵין-לִי (לָנוּ) כֶּסֶף וְזָהָב עִם-שָׁאוּל וְעִם-בֵּיתוֹ, וְאֵין-לָנוּ אִישׁ, לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל; וַיֹּאמֶר מָה-אַתֶּם אֹמְרִים, אֶעֱשֶׂה לָכֶם. ה וַיֹּאמְרוּ, אֶל-הַמֶּלֶךְ, הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּלָּנוּ, וַאֲשֶׁר דָּמָה-לָּנוּ; נִשְׁמַדְנוּ, מֵהִתְיַצֵּב בִּכְלֹ-גְּבֻל יִשְׂרָאֵל. ו ינתן- (יֻתַּן-) לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים, מִבָּנָיו, וְהוֹקַעֲנוּם לַיהוָה, בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְהוָה; {פ} וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ, אֲנִי אֶתֵּן. ז וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ, עַל-מְפִיבֹשֶׁת בֶּן-יְהוֹנָתָן בֶּן-שָׁאוּל; עַל-שְׁבֻעַת יְהוָה, אֲשֶׁר בֵּינָתָם--בֵּין דָּוִד, וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן-שָׁאוּל. ח וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת-שְׁנֵי בְנֵי רִצְפָּה בַת-אַיָּה, אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל, אֶת-אַרְמֹנִי, וְאֶת-מְפִבֹשֶׁת; וְאֶת-חֲמֵשֶׁת, בְּנֵי מִיכַל בַּת-שָׁאוּל, אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן-בַּרְזִלַּי, הַמְּחֹלָתִי. ט וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעֹנִים, וַיֹּקִיעֵם בָּהָר לִפְנֵי יְהוָה, וַיִּפְּלוּ שבעתים (שִׁבְעָתָם), יָחַד; והם (וְהֵמָּה) הֻמְתוּ בִּימֵי קָצִיר, בָּרִאשֹׁנִים, תחלת (בִּתְחִלַּת), קְצִיר שְׂעֹרִים. י וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת-אַיָּה אֶת-הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל-הַצּוּר, מִתְּחִלַּת קָצִיר, עַד נָתַךְ-מַיִם עֲלֵיהֶם, מִן-הַשָּׁמָיִם; וְלֹא-נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם, יוֹמָם, וְאֶת-חַיַּת הַשָּׂדֶה, לָיְלָה. יא וַיֻּגַּד, לְדָוִד, אֵת אֲשֶׁר-עָשְׂתָה רִצְפָּה בַת-אַיָּה, פִּלֶגֶשׁ שָׁאוּל. יב וַיֵּלֶךְ דָּוִד, וַיִּקַּח אֶת-עַצְמוֹת שָׁאוּל וְאֶת-עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ, מֵאֵת, בַּעֲלֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד--אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מֵרְחֹב בֵּית-שָׁן, אֲשֶׁר תלום (תְּלָאוּם) שם הפלשתים (שָׁמָּה פְּלִשְׁתִּים), בְּיוֹם הַכּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת-שָׁאוּל, בַּגִּלְבֹּעַ. יג וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת-עַצְמוֹת שָׁאוּל, וְאֶת-עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ; וַיַּאַסְפוּ, אֶת-עַצְמוֹת הַמּוּקָעִים. יד וַיִּקְבְּרוּ אֶת-עַצְמוֹת-שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן-בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן בְּצֵלַע, בְּקֶבֶר קִישׁ אָבִיו, וַיַּעֲשׂוּ, כֹּל אֲשֶׁר-צִוָּה הַמֶּלֶךְ; וַיֵּעָתֵר אֱלֹהִים לָאָרֶץ, אַחֲרֵי-כֵן. {פ} טו וַתְּהִי-עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִּים, אֶת-יִשְׂרָאֵל; וַיֵּרֶד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ, וַיִּלָּחֲמוּ אֶת-פְּלִשְׁתִּים--וַיָּעַף דָּוִד. טז וישבו (וְיִשְׁבִּי) בְּנֹב אֲשֶׁר בִּילִידֵי הָרָפָה, וּמִשְׁקַל קֵינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת, וְהוּא, חָגוּר חֲדָשָׁה; וַיֹּאמֶר, לְהַכּוֹת אֶת-דָּוִד. יז וַיַּעֲזֹר-לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן-צְרוּיָה, וַיַּךְ אֶת-הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ; אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי-דָוִד לוֹ לֵאמֹר, לֹא-תֵצֵא עוֹד אִתָּנוּ לַמִּלְחָמָה, וְלֹא תְכַבֶּה, אֶת-נֵר יִשְׂרָאֵל. {פ} יח וַיְהִי, אַחֲרֵי-כֵן, וַתְּהִי-עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב, עִם-פְּלִשְׁתִּים; אָז הִכָּה, סִבְּכַי הַחֻשָׁתִי, אֶת-סַף, אֲשֶׁר בִּילִדֵי הָרָפָה. {ס} יט וַתְּהִי-עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגוֹב, עִם-פְּלִשְׁתִּים; וַיַּךְ אֶלְחָנָן בֶּן-יַעֲרֵי אֹרְגִים בֵּית הַלַּחְמִי, אֵת גָּלְיָת הַגִּתִּי, וְעֵץ חֲנִיתוֹ, כִּמְנוֹר אֹרְגִים. {ס} כ וַתְּהִי-עוֹד מִלְחָמָה, בְּגַת; וַיְהִי אִישׁ מדין (מָדוֹן), וְאֶצְבְּעֹת יָדָיו וְאֶצְבְּעֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע מִסְפָּר, וְגַם-הוּא, יֻלַּד לְהָרָפָה. כא וַיְחָרֵף, אֶת-יִשְׂרָאֵל; וַיַּכֵּהוּ, יְהוֹנָתָן, בֶּן-שמעי (שִׁמְעָה), אֲחִי דָוִד. כב אֶת-אַרְבַּעַת אֵלֶּה יֻלְּדוּ לְהָרָפָה, בְּגַת; וַיִּפְּלוּ בְיַד-דָּוִד, וּבְיַד עֲבָדָיו. {ש}

שמואל ב פרק כב

א וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה, אֶת-דִּבְרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת, {ס} בְּיוֹם הִצִּיל יְהוָה אֹתוֹ {ר} מִכַּף כָּל-אֹיְבָיו, וּמִכַּף שָׁאוּל. {ס} ב וַיֹּאמַר: יְהוָה סַלְעִי וּמְצָדָתִי, {ר} וּמְפַלְטִי-לִי. ג אֱלֹהֵי צוּרִי, אֶחֱסֶה-בּוֹ; {ס} מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי, {ר}צמשגבי (וּמְנוֹסִי, {ס} מֹשִׁעִי, מֵחָמָס תּוֹשִׁעֵנִי. {ר} ד מְהֻלָּל, אֶקְרָא יְהוָה; {ס} וּמֵאֹיְבַי, אִוָּשֵׁעַ. {ר} ה כִּי אֲפָפֻנִי, מִשְׁבְּרֵי-מָוֶת; {ס} נַחֲלֵי בְלִיָּעַל, יבעתני (יְבַעֲתֻנִי). {ר} ו חֶבְלֵי שְׁאוֹל, סַבֻּנִי; {ס} קִדְּמֻנִי,

מִקְשֵׁי-מָוֶת. {ר} ז בַּצַּר-לִי אֶקְרָא יְהוָה, וְאֶל-אֱלֹהַי אֶקְרָא; {ס} וַיִּשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ קוֹלִי, וְשַׁוְעָתִי בְּאָזְנָיו. {ר} ח ותגעש (וַיִּתְגָּעַשׁ) וַתִּרְעַשׁ הָאָרֶץ, {ס} מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגָּזוּ; וַיִּתְגָּעֲשׁוּ, כִּי-חָרָה לוֹ. {ר} ט עָלָה עָשָׁן בְּאַפּוֹ, וְאֵשׁ מִפִּיו תֹּאכֵל; {ס} גֶּחָלִים, בָּעֲרוּ מִמֶּנּוּ. {ר} י וַיֵּט שָׁמַיִם, וַיֵּרַד; {ס} וַעֲרָפֶל, תַּחַת רַגְלָיו. {ר} יא וַיִּרְכַּב עַל-כְּרוּב, וַיָּעוֹף; {ס} וַיֵּרָא, עַל-כַּנְפֵי-רוּחַ. {ר} יב וַיָּשֶׁת חֹשֶׁךְ סְבִיבֹתָיו, סֻכּוֹת; {ס} חַשְׁרַת-מַיִם, עָבֵי שְׁחָקִים. {ר} יג מִנֹּגַהּ, נֶגְדּוֹ; בָּעֲרוּ, גַּחֲלֵי-אֵשׁ. {ס} יד יַרְעֵם מִן-שָׁמַיִם, יְהוָה; {ר} וְעֶלְיוֹן, יִתֵּן קוֹלוֹ. {ס} טו וַיִּשְׁלַח חִצִּים, וַיְפִיצֵם; בָּרָק, ויהמם (וַיְהֻמֵּם). {ר} טז וַיֵּרָאוּ אֲפִקֵי יָם, יִגָּלוּ מוֹסְדוֹת תֵּבֵל; {ס} בְּגַעֲרַת יְהוָה, מִנִּשְׁמַת רוּחַ אַפּוֹ. {ר} יז יִשְׁלַח מִמָּרוֹם, יִקָּחֵנִי; {ס} יַמְשֵׁנִי, מִמַּיִם רַבִּים. {ר} יח יַצִּילֵנִי, מֵאֹיְבִי עָז; {ס} מִשֹּׂנְאַי, כִּי אָמְצוּ מִמֶּנִּי. {ר} יט יְקַדְּמֻנִי, בְּיוֹם אֵידִי; וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן, לִי. {ס} כ וַיּוֹצֵא לַמֶּרְחָב, אֹתִי; {ר} יְחַלְּצֵנִי, כִּי-חָפֵץ בִּי. {ס} כא יִגְמְלֵנִי יְהוָה, כְּצִדְקָתִי; {ר} כְּבֹר יָדַי, יָשִׁיב לִי. {ס} כב כִּי שָׁמַרְתִּי, דַּרְכֵי יְהוָה; {ר} וְלֹא רָשַׁעְתִּי, מֵאֱלֹהָי. {ס} כג כִּי כָל-מִשְׁפָּטָו, לְנֶגְדִּי; וְחֻקָּתָיו, לֹא-אָסוּר מִמֶּנָּה. {ר} כד וָאֶהְיֶה תָמִים, לוֹ; {ס} וָאֶשְׁתַּמְּרָה, מֵעֲוֹנִי. {ר} כה וַיָּשֶׁב יְהוָה לִי, כְּצִדְקָתִי; {ס} כְּבֹרִי, לְנֶגֶד עֵינָיו. {ר} כו עִם-חָסִיד, תִּתְחַסָּד; {ס} עִם-גִּבּוֹר תָּמִים, תִּתַּמָּם. {ר} כז עִם-נָבָר, תִּתָּבָר; {ס} וְעִם-עִקֵּשׁ, תִּתַּפָּל. {ר} כח וְאֶת-עַם עָנִי, תּוֹשִׁיעַ; {ס} וְעֵינֶיךָ עַל-רָמִים, תַּשְׁפִּיל. {ר} כט כִּי-אַתָּה נִירִי, יְהוָה; {ס} וַיהוָה, יַגִּיהַּ חָשְׁכִּי. {ר} ל כִּי בְכָה, אָרוּץ גְּדוּד; {ס} בֵּאלֹהַי, אֲדַלֶּג-שׁוּר. {ר} לא הָאֵל, תָּמִים דַּרְכּוֹ; אִמְרַת יְהוָה, צְרוּפָה-- {ס} מָגֵן הוּא, לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ. {ר} לב כִּי מִי-אֵל, מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה; {ס} וּמִי צוּר, מִבַּלְעֲדֵי אֱלֹהֵינוּ. {ר} לג הָאֵל מָעוּזִּי, חָיִל; {ס} וַיַּתֵּר תָּמִים, דַּרְכּוֹ (דַּרְכִּי). {ר} לד מְשַׁוֶּה רגליו (רַגְלַי), כְּאַיָּלוֹת; {ס} וְעַל בָּמֹתַי, יַעֲמִדֵנִי. {ר} לה מְלַמֵּד יָדַי, לַמִּלְחָמָה; {ס} וְנִחַת קֶשֶׁת-נְחוּשָׁה, זְרֹעֹתָי. {ר} לו וַתִּתֶּן-לִי, מָגֵן יִשְׁעֶךָ; וַעֲנֹתְךָ, תַּרְבֵּנִי. {ס} לז תַּרְחִיב צַעֲדִי, תַּחְתֶּנִי; וְלֹא מָעֲדוּ, קַרְסֻלָּי. {ר} לח אֶרְדְּפָה אֹיְבַי, וָאַשְׁמִידֵם; {ס} וְלֹא אָשׁוּב, עַד-כַּלּוֹתָם. {ר} לט וָאֲכַלֵּם וָאֶמְחָצֵם, וְלֹא יְקוּמוּן; {ס} וַיִּפְּלוּ, תַּחַת רַגְלָי. {ר} מ וַתְּזָרֵנִי חַיִל, לַמִּלְחָמָה; {ס} תַּכְרִיעַ קָמַי, תַּחְתֶּנִי. {ר} מא וְאֹיְבַי, תַּתָּה לִי עֹרֶף; מְשַׂנְאַי, וָאַצְמִיתֵם. {ס} מב יִשְׁעוּ, וְאֵין מוֹשִׁיעַ; אֶל-יְהוָה, וְלֹא עָנָם. {ר} מג וְאֶשְׁחָקֵם, כַּעֲפַר-אָרֶץ; {ס} כְּטִיט-חוּצוֹת אֲדַקֵּם, אֶרְקָעֵם. {ר} מד וַתְּפַלְּטֵנִי, מֵרִיבֵי עַמִּי; תְּשִׁמְרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם, {ס} עַם לֹא-יָדַעְתִּי יַעַבְדֻנִי. {ר} מה בְּנֵי נֵכָר, יִתְכַּחֲשׁוּ-לִי; לִשְׁמוֹעַ אֹזֶן, יִשָּׁמְעוּ לִי. {ס} מו בְּנֵי נֵכָר, יִבֹּלוּ; וְיַחְגְּרוּ, מִמִּסְגְּרוֹתָם. {ר} מז חַי-יְהוָה, וּבָרוּךְ צוּרִי; {ס} וְיָרֹם, אֱלֹהֵי צוּר יִשְׁעִי. {ר} מח הָאֵל, הַנֹּתֵן נְקָמוֹת לִי; {ס} וּמֹרִיד עַמִּים, תַּחְתֶּנִי. {ר} מט וּמוֹצִיאִי, מֵאֹיְבָי; וּמִקָּמַי, תְּרוֹמְמֵנִי, {ס} מֵאִישׁ חֲמָסִים, תַּצִּילֵנִי. {ר} נ עַל-כֵּן אוֹדְךָ יְהוָה, בַּגּוֹיִם; {ס} וּלְשִׁמְךָ, אֲזַמֵּר. {ר} נא מגדיל (מִגְדּוֹל), יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ; וְעֹשֶׂה-חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ {ס} לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ, עַד-עוֹלָם. {ר}{ש}

שמואל ב פרק כג

א וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָוִד, הָאַחֲרֹנִים: נְאֻם דָּוִד בֶּן-יִשַׁי, וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַם עָל--מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וּנְעִים

זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל. ב רוּחַ יְהוָה, דִּבֶּר-בִּי; וּמִלָּתוֹ, עַל-לְשׁוֹנִי. ג אָמַר אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, לִי דִבֶּר צוּר יִשְׂרָאֵל: מוֹשֵׁל, בָּאָדָם--צַדִּיק, מוֹשֵׁל יִרְאַת אֱלֹהִים. ד וּכְאוֹר בֹּקֶר, יִזְרַח-שֶׁמֶשׁ; בֹּקֶר לֹא עֲבוֹת, מִנֹּגַהּ מִמָּטָר דֶּשֶׁא מֵאָרֶץ. ה כִּי-לֹא-כֵן בֵּיתִי, עִם-אֵל: כִּי בְרִית עוֹלָם שָׂם לִי, עֲרוּכָה בַכֹּל וּשְׁמֻרָה--כִּי-כָל-יִשְׁעִי וְכָל-חֵפֶץ, כִּי-לֹא יַצְמִיחַ. ו וּבְלִיַּעַל, כְּקוֹץ מֻנָּד כֻּלָּהֶם: כִּי-לֹא בְיָד, יִקָּחוּ. ז וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם, יְמֻלָּא בַרְזֶל וְעֵץ חֲנִית; וּבָאֵשׁ, שָׂרוֹף יִשָּׂרְפוּ בַּשָּׁבֶת. {פ} ח אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים, אֲשֶׁר לְדָוִד: יֹשֵׁב בַּשֶּׁבֶת תַּחְכְּמֹנִי רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי, הוּא עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי (הָעֲצְנִי)--עַל-שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חָלָל, בְּפַעַם אחד (אֶחָת). {ס} ט וְאַחֲרָו אֶלְעָזָר בֶּן-דֹּדִי (דֹּדוֹ), בֶּן-אֲחוֹחִי; בִּשְׁלֹשָׁה גִבֹּרִים (הַגִּבֹּרִים) עִם-דָּוִד, בְּחָרְפָם בַּפְּלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ-שָׁם לַמִּלְחָמָה, וַיַּעֲלוּ, אִישׁ יִשְׂרָאֵל. י הוּא קָם וַיַּךְ בַּפְּלִשְׁתִּים עַד כִּי-יָגְעָה יָדוֹ, וַתִּדְבַּק יָדוֹ אֶל-הַחֶרֶב, וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה, בַּיּוֹם הַהוּא; וְהָעָם יָשֻׁבוּ אַחֲרָיו, אַךְ-לְפַשֵּׁט. {ס} יא וְאַחֲרָיו שַׁמָּה בֶן-אָגֵא, הָרָרִי; וַיֶּאֶסְפוּ פְלִשְׁתִּים לַחַיָּה, וַתְּהִי-שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵאָה עֲדָשִׁים, וְהָעָם נָס, מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים. יב וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ-הַחֶלְקָה וַיַּצִּילֶהָ, וַיַּךְ אֶת-פְּלִשְׁתִּים; וַיַּעַשׂ יְהוָה, תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה. {ס} יג וַיֵּרְדוּ שלשים (שְׁלֹשָׁה) מֵהַשְּׁלֹשִׁים רֹאשׁ, וַיָּבֹאוּ אֶל-קָצִיר אֶל-דָּוִד--אֶל-מְעָרַת, עֲדֻלָּם; וְחַיַּת פְּלִשְׁתִּים, חֹנָה בְּעֵמֶק רְפָאִים. יד וְדָוִד, אָז בַּמְּצוּדָה; וּמַצַּב פְּלִשְׁתִּים, אָז בֵּית לָחֶם. טו וַיִּתְאַוֶּה דָוִד, וַיֹּאמַר: מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם, מִבְּאֵר בֵּית-לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׁעַר. {ס} טז וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים, וַיִּשְׁאֲבוּ-מַיִם מִבְּאֵר בֵּית-לֶחֶם אֲשֶׁר בַּשַּׁעַר, וַיִּשְׂאוּ, וַיָּבִאוּ אֶל-דָּוִד; וְלֹא אָבָה לִשְׁתּוֹתָם, וַיַּסֵּךְ אֹתָם לַיהוָה. יז וַיֹּאמֶר חָלִילָה לִּי יְהוָה מֵעֲשֹׂתִי זֹאת, הֲדַם הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים בְּנַפְשׁוֹתָם, וְלֹא אָבָה, לִשְׁתּוֹתָם; אֵלֶּה עָשׂוּ, שְׁלֹשֶׁת הַגִּבֹּרִים. {ס} יח וַאֲבִישַׁי אֲחִי יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה, הוּא רֹאשׁ השלשי (הַשְּׁלֹשָׁה), וְהוּא עוֹרֵר אֶת-חֲנִיתוֹ, עַל-שְׁלֹשׁ מֵאוֹת חָלָל; וְלוֹ-שֵׁם, בַּשְּׁלֹשָׁה. יט מִן-הַשְּׁלֹשָׁה הֲכִי נִכְבָּד, וַיְהִי לָהֶם לְשָׂר; וְעַד-הַשְּׁלֹשָׁה, לֹא-בָא. {ס} כ וּבְנָיָהוּ בֶן-יְהוֹיָדָע בֶּן-אִישׁ-חי (חַיִל) רַב-פְּעָלִים, מִקַּבְצְאֵל; הוּא הִכָּה, אֵת שְׁנֵי אֲרִאֵל מוֹאָב, וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת-האריה (הָאֲרִי) בְּתוֹךְ הַבּאֹר, בְּיוֹם הַשָּׁלֶג. כא וְהוּא-הִכָּה אֶת-אִישׁ מִצְרִי אשר (אִישׁ) מַרְאֶה, וּבְיַד הַמִּצְרִי חֲנִית, וַיֵּרֶד אֵלָיו, בַּשָּׁבֶט; וַיִּגְזֹל אֶת-הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי, וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ. כב אֵלֶּה עָשָׂה, בְּנָיָהוּ בֶּן-יְהוֹיָדָע; וְלוֹ-שֵׁם, בִּשְׁלֹשָׁה הַגִּבֹּרִים. כג מִן-הַשְּׁלֹשִׁים נִכְבָּד, וְאֶל-הַשְּׁלֹשָׁה לֹא-בָא; וַיְשִׂמֵהוּ דָוִד, {ר} אֶל-מִשְׁמַעְתּוֹ. {ס} כד עֲשָׂהאֵל אֲחִי-יוֹאָב, בַּשְּׁלֹשִׁים; אֶלְחָנָן בֶּן-דֹּדוֹ, {ר} בֵּית לָחֶם. {ס} כה שַׁמָּה, הַחֲרֹדִי, {ס} אֱלִיקָא, {ר} הַחֲרֹדִי. {ס} כו חֶלֶץ, הַפַּלְטִי, {ס} עִירָא {ר} בֶּן-עִקֵּשׁ, {ס} הַתְּקוֹעִי. {ס} כז אֲבִיעֶזֶר, {ר} הָעַנְּתֹתִי, {ס} מְבֻנַּי, הַחֻשָׁתִי. {ס} כח צַלְמוֹן, {ר} הָאֲחֹחִי, {ס} מַהְרַי, הַנְּטֹפָתִי. {ס} כט חֵלֶב בֶּן-בַּעֲנָה, {ר} הַנְּטֹפָתִי; {ס} אִתַּי, בֶּן-רִיבַי, מִגִּבְעַת, בְּנֵי בִנְיָמִן. {ס} ל בְּנָיָהוּ, {ר} פִּרְעָתֹנִי, {ס} הִדַּי, מִנַּחֲלֵי גָעַשׁ. {ס} לא אֲבִי-עַלְבוֹן, {ר} הָעַרְבָתִי, {ס} עַזְמָוֶת, הַבַּרְחֻמִי. {ס} לב אֶלְיַחְבָּא, {ר} הַשַּׁעַלְבֹנִי, {ס} בְּנֵי יָשֵׁן, יְהוֹנָתָן. {ס} לג שַׁמָּה, {ר} . הַהֲרָרִי, {ס} אֲחִיאָם בֶּן-שָׂרָר, הָאֲרָרִי. {ס} לד אֱלִיפֶלֶט {ר} בֶּן-אַחַסְבַּי, בֶּן-הַמַּעֲכָתִי; {ס} אֱלִיעָם בֶּן-אֲחִיתֹפֶל, {ר} הַגִּלֹנִי. {ס} לה חצרו

(חֶצְרַי), הַכַּרְמְלִי, {ס} פַּעֲרַי, {ר} הָאַרְבִּי. {ס}
לו יִגְאָל בֶּן-נָתָן מִצֹּבָה, {ס} בָּנִי {ר} הַגָּדִי. {ס}
לז צֶלֶק, הָעַמֹּנִי; {ס} נַחְרַי, {ר} הַבְּאֵרֹתִי--
נשאי (נֹשְׂא), כְּלֵי יוֹאָב בֶּן-צְרוּיָה. {ס} לח
עִירָא, {ר} הַיִּתְרִי, {ס} גָּרֵב, הַיִּתְרִי. {ס} לט
אוּרִיָּה, {ר} הַחִתִּי--כֹּל, שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה. {פ}

שמואל ב פרק כד

א וַיֹּסֶף, אַף-יְהוָה, לַחֲרוֹת, בְּיִשְׂרָאֵל; וַיָּסֶת אֶת-
דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר, לֵךְ מְנֵה אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת-
יְהוּדָה. ב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-יוֹאָב שַׂר-הַחַיִל
אֲשֶׁר-אִתּוֹ, שׁוּט-נָא בְכָל-שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן
וְעַד-בְּאֵר שֶׁבַע, וּפִקְדוּ, אֶת-הָעָם; וְיָדַעְתִּי, אֶת
מִסְפַּר הָעָם. {ס} ג וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל-הַמֶּלֶךְ,
וְיוֹסֶף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָעָם כָּהֵם וְכָהֵם מֵאָה
פְעָמִים, וְעֵינֵי אֲדֹנִי-הַמֶּלֶךְ, רֹאוֹת; וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ,
לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר הַזֶּה. ד וַיֶּחֱזַק דְּבַר-הַמֶּלֶךְ אֶל-
יוֹאָב, וְעַל שָׂרֵי הֶחָיִל; וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחַיִל,
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, לִפְקֹד אֶת-הָעָם, אֶת-יִשְׂרָאֵל. ה
וַיַּעַבְרוּ, אֶת-הַיַּרְדֵּן; וַיַּחֲנוּ בַעֲרוֹעֵר, יְמִין הָעִיר
אֲשֶׁר בְּתוֹךְ-הַנַּחַל הַגָּד--וְאֶל-יַעְזֵר. ו וַיָּבֹאוּ,
הַגִּלְעָדָה, וְאֶל-אֶרֶץ תַּחְתִּים, חָדְשִׁי; וַיָּבֹאוּ דָּנָה
יַעַן, וְסָבִיב אֶל-צִידוֹן. ז וַיָּבֹאוּ, מִבְצַר-צֹר, וְכָל-
עָרֵי הַחִוִּי, וְהַכְּנַעֲנִי; וַיֵּצְאוּ אֶל-נֶגֶב יְהוּדָה, בְּאֵר
שָׁבַע. ח וַיָּשֹׁטוּ, בְּכָל-הָאָרֶץ; וַיָּבֹאוּ מִקְצֵה
תִשְׁעָה חֳדָשִׁים, וְעֶשְׂרִים יוֹם--יְרוּשָׁלִָם. ט וַיִּתֵּן
יוֹאָב אֶת-מִסְפַּר מִפְקַד-הָעָם, אֶל-הַמֶּלֶךְ; וַתְּהִי
יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ-חַיִל, שֹׁלֵף חָרֶב,
וְאִישׁ יְהוּדָה, חֲמֵשׁ-מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ. י וַיַּךְ לֵב-
דָּוִד אֹתוֹ, אַחֲרֵי-כֵן סָפַר אֶת-הָעָם; {פ} וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל-יְהוָה, חָטָאתִי מְאֹד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי, וְעַתָּה
יְהוָה הַעֲבֶר-נָא אֶת-עֲוֹן עַבְדְּךָ, כִּי נִסְכַּלְתִּי מְאֹד.
יא וַיָּקָם דָּוִד, בַּבֹּקֶר; {פ} וּדְבַר-יְהוָה, הָיָה אֶל-
גָּד הַנָּבִיא, חוֹזֵה דָּוִד, לֵאמֹר. יב הָלוֹךְ וְדִבַּרְתָּ
אֶל-דָּוִד, כֹּה אָמַר יְהוָה--שָׁלֹשׁ, אָנֹכִי נוֹטֶל עָלֶיךָ:
בְּחַר-לְךָ אַחַת-מֵהֶם, וְאֶעֱשֶׂה-לָּךְ. יג וַיָּבֹא-גָד
אֶל-דָּוִד, וַיַּגֶּד-לוֹ; וַיֹּאמֶר לוֹ הֲתָבוֹא לְךָ שֶׁבַע-
שָׁנִים רָעָב בְּאַרְצֶךָ אִם-שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נָסְךָ
לִפְנֵי-צָרֶיךָ וְהוּא רֹדְפֶךָ, וְאִם-הֱיוֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים
דֶּבֶר בְּאַרְצֶךָ--עַתָּה דַּע וּרְאֵה, מָה-אָשִׁיב שֹׁלְחִי
דָּבָר. {ס} יד וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-גָּד, צַר-לִי מְאֹד;
נִפְּלָה-נָּא בְיַד-יְהוָה כִּי-רַבִּים רַחֲמָו, וּבְיַד-אָדָם
אַל-אֶפֹּלָה. טו וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל, מֵהַבֹּקֶר
וְעַד-עֵת מוֹעֵד; וַיָּמָת מִן-הָעָם, מִדָּן וְעַד-בְּאֵר
שֶׁבַע, שִׁבְעִים אֶלֶף, אִישׁ. טז וַיִּשְׁלַח יָדוֹ הַמַּלְאָךְ
יְרוּשָׁלַםִ, לְשַׁחֲתָהּ, וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל-הָרָעָה,
וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רַב עַתָּה הֶרֶף
יָדֶךָ; וּמַלְאַךְ יְהוָה הָיָה, עִם-גֹּרֶן הָאוֹרנָה
(הָאַרַוְנָה) הַיְבוּסִי. {ס} יז וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-יְהוָה
בְּרְאֹתוֹ אֶת-הַמַּלְאָךְ הַמַּכֶּה בָּעָם, וַיֹּאמֶר הִנֵּה
אָנֹכִי חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוֵיתִי, וְאֵלֶּה הַצֹּאן, מֶה
עָשׂוּ: תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי, וּבְבֵית אָבִי. {פ} יח וַיָּבֹא-
גָד אֶל-דָּוִד, בַּיּוֹם הַהוּא; וַיֹּאמֶר לוֹ, עֲלֵה הָקֵם
לַיהוָה מִזְבֵּחַ, בְּגֹרֶן, אָרְנִיָה (אַרַוְנָה) הַיְבוּסִי. יט
וַיַּעַל דָּוִד כִּדְבַר-גָּד, כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה. כ וַיַּשְׁקֵף
אַרַוְנָה, וַיַּרְא אֶת-הַמֶּלֶךְ וְאֶת-עֲבָדָיו, עֹבְרִים,
עָלָיו; וַיֵּצֵא אַרַוְנָה, וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ אַפָּיו אָרְצָה.
כא וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה, מַדּוּעַ בָּא אֲדֹנִי-הַמֶּלֶךְ אֶל-
עַבְדּוֹ; וַיֹּאמֶר דָּוִד לִקְנוֹת מֵעִמְּךָ אֶת-הַגֹּרֶן,
לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה, וְתֵעָצֵר הַמַּגֵּפָה, מֵעַל הָעָם.
כב וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה אֶל-דָּוִד, יִקַּח וְיַעַל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
הַטּוֹב בְּעֵינָו; רְאֵה הַבָּקָר לָעֹלָה, וְהַמֹּרגִים וּכְלֵי
הַבָּקָר לָעֵצִים. כג הַכֹּל, נָתַן אַרַוְנָה הַמֶּלֶךְ--
לַמֶּלֶךְ; {ס} וַיֹּאמֶר אַרַוְנָה אֶל-הַמֶּלֶךְ, יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ יִרְצֶךָּ. כד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל-אֲרַוְנָה, לֹא כִּי-קָנוֹ אֶקְנֶה מֵאוֹתְךָ בִּמְחִיר, וְלֹא אַעֲלֶה לַיהוָה אֱלֹהַי, עֹלוֹת חִנָּם; וַיִּקֶן דָּוִד אֶת-הַגֹּרֶן וְאֶת-הַבָּקָר, בְּכֶסֶף שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים. כה וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה, וַיַּעַל עֹלוֹת וּשְׁלָמִים; וַיֵּעָתֵר יְהוָה לָאָרֶץ, וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל יִשְׂרָאֵל. {ש}

מלכים א פרק א

א וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ: **ב** וַיֹּאמְרוּ לוֹ עַבָדָיו יְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְעָמְדָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתְהִי־לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה בְחֵיקֶךָ וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ: **ג** וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וַיִּמְצְאוּ אֶת־אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית וַיָּבִאוּ אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ: **ד** וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד־מְאֹד וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וַתְּשָׁרְתֵהוּ וְהַמֶּלֶךְ לֹא יְדָעָהּ: **ה** וַאֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו: **ו** וְלֹא־עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ כָּכָה עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם: **ז** וַיְהִי דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וַיַּעְזְרוּ אַחֲרֵי אֲדֹנִיָּה: **ח** וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־אֲדֹנִיָּהוּ: **ט** וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֶל וַיִּקְרָא אֶת־כָּל־אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְכָל־אַנְשֵׁי יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ: **י** וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ וְאֶת־הַגִּבּוֹרִים וְאֶת־שְׁלֹמֹה אָחִיו לֹא קָרָא: **יא** וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־בַּת־שֶׁבַע אֵם־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר הֲלוֹא שָׁמַעַתְּ כִּי מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ בֶן־חַגִּית וַאֲדֹנֵינוּ דָוִד לֹא יָדָע: **יב** וְעַתָּה לְכִי אִיעָצֵךְ נָא עֵצָה וּמַלְטִי אֶת־נַפְשֵׁךְ וְאֶת־נֶפֶשׁ בִּנֵךְ שְׁלֹמֹה: **יג** לְכִי וּבְאִי | אֶל־הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְאָמַרְתְּ אֵלָיו הֲלֹא־אַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲמָתְךָ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי וּמַדּוּעַ מָלַךְ אֲדֹנִיָּהוּ: **יד** הִנֵּה עוֹדֵךְ מְדַבֶּרֶת שָׁם עִם־הַמֶּלֶךְ וַאֲנִי אָבוֹא אַחֲרַיִךְ וּמִלֵּאתִי אֶת־דְּבָרָיִךְ: **טו** וַתָּבֹא בַת־שֶׁבַע אֶל־הַמֶּלֶךְ הַחַדְרָה וְהַמֶּלֶךְ זָקֵן מְאֹד וַאֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית מְשָׁרֶת אֶת־הַמֶּלֶךְ: **טז** וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ: **יז** וַתֹּאמֶר לוֹ אֲדֹנִי אַתָּה נִשְׁבַּעְתָּ בַּיהוָה אֱלֹהֶיךָ לַאֲמָתֶךָ כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי: **יח** וְעַתָּה הִנֵּה אֲדֹנִיָּה מָלָךְ וְעַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לֹא יָדָעְתָּ: **יט** וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב {פ} וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וּלְיֹאָב שַׂר הַצָּבָא וּלְשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא: **כ** וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: **כא** וְהָיָה כִּשְׁכַּב אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים: **כב** וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא: **כג** וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתָּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־אַפָּיו אָרְצָה: **כד** וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי: **כה** כִּי | יָרַד הַיּוֹם וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיִּקְרָא לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְשָׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ: **כו** וְלִי עַבְדֶּךָ וּלְצָדוֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא: **כז** אִם מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־עבדיך (עַבְדְּךָ) מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו: {ס} **כח** וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קִרְאוּ־לִי לְבַת־שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי

הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ: **כט** וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמַר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־
צָרָה: **ל** כִּי כַּאֲשֶׁר׀ נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ בַּיהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל֮ לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ אַחֲרַי וְהוּא
יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי תַּחְתָּי כֵּי כֵּן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם
הַזֶּה: **לא** וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע אַפַּיִם אָרְצָה וַתִּשְׁתַּחוּ
לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְחִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם: {פ}
לב וַיֹּאמֶר | הַמֶּלֶךְ דָּוִד קִרְאוּ־לִי לְצָדוֹק הַכֹּהֵן
וּלְנָתָן הַנָּבִיא וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ: **לג** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת־
עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת־שְׁלֹמֹה בְנִי עַל־
הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר־לִי וְהוֹרַדְתֶּם אֹתוֹ אֶל־
גִּחוֹן: **לד** וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא
לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה: **לה** וַעֲלִיתֶם אַחֲרָיו וּבָא וְיָשַׁב עַל־
כִּסְאִי וְהוּא יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ צִוִּיתִי לִהְיוֹת נָגִיד
עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה: **לו** וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר | אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: **לז** כַּאֲשֶׁר הָיָה יְהוָה עִם־אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כֵּן יהי (יִהְיֶה) עִם־שְׁלֹמֹה וְיגַדֵּל֮ אֶת־כִּסְאוֹ
מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד: **לח** וַיֵּרֶד צָדוֹק֮ הַכֹּהֵן
וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי
וַיַּרְכִּבוּ אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיּוֹלִכוּ
אֹתוֹ עַל־גִּחוֹן: **לט** וַיִּקַּח֩ צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן
הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה וַיִּתְקְעוּ
בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה: **מ** וַיַּעֲלוּ כָל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם מְחַלְלִים
בַּחֲלִלִים וּשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְּדוֹלָה וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ
בְּקוֹלָם: **מא** וַיִּשְׁמַע אֲדֹנִיָּהוּ וְכָל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר
אִתּוֹ וְהֵם כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת־קוֹל
הַשּׁוֹפָר וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל־הַקִּרְיָה
הוֹמָה: **מב** עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה יוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר
הַכֹּהֵן בָּא וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל אַתָּה
וְטוֹב תְּבַשֵּׂר: **מג** וַיַּעַן יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר לַאֲדֹנִיָּהוּ אֲבָל
אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ־דָּוִד הִמְלִיךְ אֶת־
שְׁלֹמֹה: **מד** וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ֙ הַמֶּלֶךְ אֶת־צָדוֹק הַכֹּהֵן
וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע וְהַכְּרֵתִי
וְהַפְּלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ עַל פִּרְדַּת
הַמֶּלֶךְ: **מה** וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן֮
הַנָּבִיא | לְמֶלֶךְ בְּגִחוֹן וַיַּעֲלוּ מִשָּׁם שְׂמֵחִים וַתֹּהֶם
הַקִּרְיָה הִוא הַקּוֹל אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם: **מו** וְגַם־יָשַׁב
שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא הַמְלוּכָה: **מז** וְגַם־בָּאוּ עַבְדֵי
הַמֶּלֶךְ לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד֮ לֵאמֹר֒ יֵיטֵב
אלהיך (אֱלֹהִים) אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְׁמֶךָ וְיגַדֵּל
אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסְאֶךָ וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ עַל־
הַמִּשְׁכָּב: **מח** וְגַם־כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ בָּרוּךְ יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן הַיּוֹם יֹשֵׁב עַל־כִּסְאִי וְעֵינַי
רֹאוֹת: **מט** וַיֶּחֶרְדוּ וַיָּקֻמוּ כָּל־הַקְּרֻאִים אֲשֶׁר
לַאֲדֹנִיָּהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ: **נ** וַאֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא מִפְּנֵי
שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֵק בְּקַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ: **נא** וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה לֵאמֹר הִנֵּה אֲדֹנִיָּהוּ
יָרֵא אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה֮ וְהִנֵּה אָחַז בְּקַרְנוֹת
הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר יִשָּׁבַע־לִי כַיּוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־
יָמִית אֶת־עַבְדּוֹ בֶּחָרֶב: **נב** וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם
יִהְיֶה לְבֶן־חַיִל לֹא־יִפֹּל מִשַּׂעֲרָתוֹ אָרְצָה וְאִם־רָעָה
תִּמָּצֵא־בוֹ וָמֵת: **נג** וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיּוֹרִדֻהוּ
מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר־
לוֹ שְׁלֹמֹה לֵךְ לְבֵיתֶךָ: {פ}

לוח ברסלב

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בלק

יום **ראשון**	**ז** 25	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מ **ירושלמי:** תרומות י **תוספתא:** כלים מציעא ב **נ"ך:** שמואל ב יט	עלות השחר (72 דק') .. 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:06 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שני**	**ח** 26	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מא **ירושלמי:** תרומות יא **תוספתא:** כלים מציעא ג **נ"ך:** שמואל ב כ	עלות השחר (72 דק') .. 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:23 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:06 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שלישי**	**ט** 27	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מב **ירושלמי:** תרומות יב **תוספתא:** כלים מציעא ד **נ"ך:** שמואל ב כא	עלות השחר (72 דק') .. 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:24 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:07 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **רביעי**	**י** 28	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מג **ירושלמי:** תרומות יג **תוספתא:** כלים מציעא ה **נ"ך:** שמואל ב כב	עלות השחר (72 דק') .. 4:20 נץ החמה ..... 5:32 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:24 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:07 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **חמישי**	**יא** 29	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מד **ירושלמי:** תרומות יד **תוספתא:** כלים מציעא ו **נ"ך:** שמואל ב כג	עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:24 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:07 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שישי** **הדלקת נרות** (40 דק'): 7:09	**יב** 30	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מה **ירושלמי:** תרומות טו **תוספתא:** כלים מציעא ז **נ"ך:** שמואל ב כד	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק') .. 4:21 נץ החמה ..... 5:33 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:25 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:07 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01
יום **שב"ק** **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 9:01**	**יג** 1	**לימוד יומי:** **בבלי:** גיטין מו **ירושלמי:** תרומות טז **תוספתא:** כלים מציעא ח **נ"ך:** מלכים א א	**שבת קודש פרשת בלק** עלות השחר (72 דק') .. 4:22 נץ החמה ..... 5:34 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:25 סו"ז קר"ש - גר"א .. 9:08 שקיעה ..... 7:49 צה"כ לשיטת ר"ת .. 9:01

יֵשׁ הַחוֹשְׁבִים שֶׁצְּרִיכִים לִרְפוּאָה כָּל מִינֵי סִגֻלּוֹת שׁוֹנוֹת וּמְשֻׁנּוֹת, סְגֻלָּה נִפְלָאָה שֶׁיֶּשְׁנָהּ כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּיוֹם: לְהַגִּיד בִּרְכַּת "אֲשֶׁר יָצַר" בְּכַוָּנָה! כַּמָּה נִפְלָא שֶׁאָדָם מַקְדִּישׁ אֶת הַזְּמַן הַמּוּעָט הַזֶּה כְּדֵי לָתֵת תּוֹדָה לְהַ' יִתְבָּרַךְ עַל הַפְּלָאוֹת שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)